

”Den bærekraftige inuitt”?
Et studie av fangstfolk på Grønland

Av Liv Margit Arntzen

SOA-3900

Masteroppgave i sosialantropologi

Institutt for arkeologi og sosialantropologi

Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Høst 2011

Alle bilder er tatt av forfatter, dersom ikke noe annet er opplyst.

Forord

Jeg vil først og fremst takke alle informanter, venner og behjelpelige mennesker på Grønland. Dere har gjort det mulig for meg å gjennomføre denne oppgaven. Jeg vil spesielt takke dere fangere som har vært positive til å ha meg med på fangst, samt bidratt med viktig kunnskap og erfaring om fangsten på Øst-Grønland. Jeg vil også takke min vertsfamilie som har tatt imot meg med åpne armer. Jeg følte meg alltid velkommen i deres hjem, både i gode og dårlige perioder, noe jeg er svært takknemlig for.

Tusen takk til min veileder Bjørn Bjerkli som har inspirert meg og gitt meg gode råd underveis i skriveprosessen og vært både positiv og kritisk med sine tilbakemeldinger. Det har vært svært lærerikt å jobbe med deg. Uten din hjelp ville jeg nok ikke ha kommet i mål med oppgaven.

Jeg vil også takke mine medstudenter Jonas, Laila, Sanne og Sandra for hyggelige faglige samtaler. Jeg vil spesielt takke Jonas for mange inspirerende faglige samtaler og hyggelige kaffepauser på ”kontoret” i en til tider svært så stressende hverdag.

Tromsø, oktober 2011

Liv Margit Arntzen

Sammendrag

Mange mennesker i den arktiske regionen lever under krevende forhold og står overfor store utfordringer som er knyttet til økt utnyttelse av naturressurser, klimaendringer og forurensning. Basert på empiriske data, vil denne oppgaven vise hvilke utfordringer fangstyrket i Ittoqqortoormiit by på Øst-Grønland står overfor i dag. Hovedfokuset er rettet mot å vise hvilke erfaringer, tanker og holdninger yrkesfangerne har omkring sitt arbeide og livssituasjon, samt hvordan ytre rammebetingelser som internasjonale organisasjoner, miljømessige fenomener og endringer i markedet for fangstprodukter har påvirket yrkesfangsten i løpet av de siste årene.

Som vi skal se, forholder lokalbefolkningen seg aktivt til omgivelsene gjennom fangsten og har tilpasset fangstmetodene etter dyrelivet og årstidene. Utbyttet fra fangsten sirkulerer innenfor et markedsøkonomisk og et subsistensøkonomisk system, der fangstproduktene distribueres både til marked, hushold og gjennom deling med andre. Problemene som yrkesfangerne møter i sitt daglige virke, er først og fremst knyttet til salg av fangstprodukter og endrede markedsbetingelser. En av årsakene til dette er politisk press fra miljøorganisasjoner, dyrevernsbevegelser og antifangstorganisasjoner som gjør det vanskelig for urfolk å leve direkte av naturens ressurser. Dette har ført til dårlige økonomiske levevilkår for yrkesfangsten i Ittoqqortoormiit. Som et resultat av dette har samtlige av yrkesfangerne valgt og/eller ser seg nødt til å basere seg på turisme i tillegg til å drive med yrkesfangst. Arbeidet med turisme gir økt og sikrere inntekt, men det blir samtidig mindre til fangsten, noe de håper vil endre seg i fremtiden. Yrkesfangerne føler seg også oversett og lite hørt i saker som angår deres arbeide, og de er blant annet utilfreds med forvalternes kunnskaper og forståelse av de lokale forholdene.

Med utgangspunkt i begrepet ”bærekraftig utvikling” skal vi se nærmere på hvordan bærekraft som både omhandler de økologiske, sosiale, kulturelle og økonomiske forholdene, må sees i forhold til muligheten for fangsten og de viktigste omsetningskanalene. Dette vil igjen drøftes opp mot ideen om ”den bærekraftige inuitt” og sees i lys av forskjellen mellom vestlig versus urfolks forestillinger om bevaring av naturen.

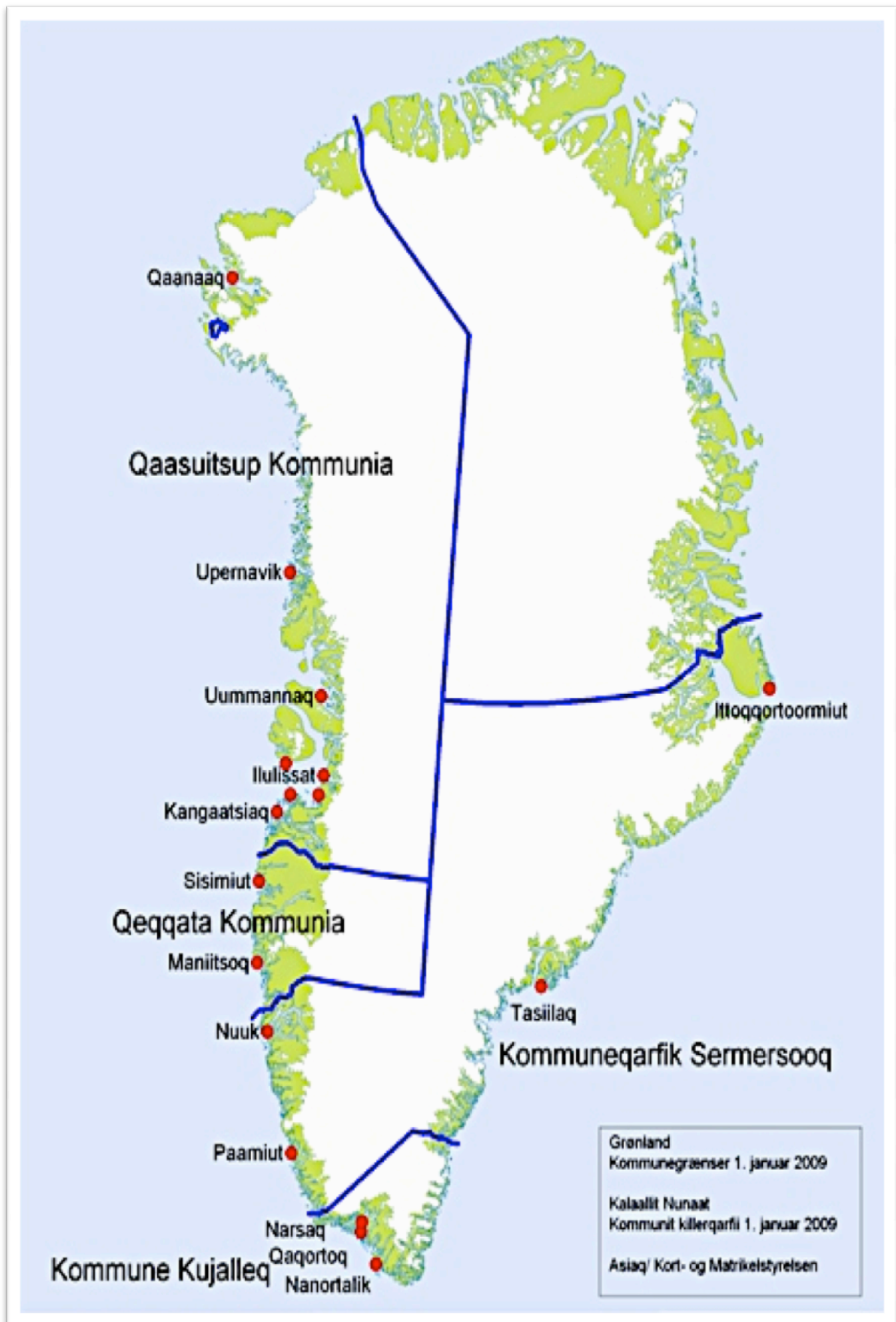

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING: BAKGRUNN, PROBLEMSTILLING OG TEORETISKE PERSPEKTIVER	1
1.1 En kort presentasjon av Ittoqqortoormiit by	2
1.2 Begrepsavklaring: inuitt og fanger	4
1.3 Tidligere forskning i Ittoqqortoormiit	4
1.4 Lignende studier blant urfolk i Arktis	5
1.5 Urfolk: globale miljø og klimaspørsmål	7
1.6 Bærekraftig utvikling	9
1.6.1 "Den bærekraftige inuitt"?	11
1.6.2 Tradisjonell økologisk kunnskap (TEK)	13
1.7 Fangst og produksjonsvirksomhet	15
1.8 Oppbygning av oppgaven	15
2.0 FELTARBEID PÅ GRØNLAND	17
2.1 Innpass og posisjonering i felten	17
2.2 Deltagende observasjon	18
2.3 Feltsamtaler og intervjuer	21
2.4 Andre metoder	24
2.5 Status som "datter" i grønlandske familier	24
2.6 Nære vennskap i felten	27
2.7 Etske betraktninger	28
2.8 Presentasjon av hovedinformanter	29
3.0 GRØNLAND: POLITISKE OG ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER FOR FANGSTEN	31
3.1 Fra koloni til Selvstyre	31
3.2 Overnasjonal innflytelse	32
3.3 Næringslivet og forvaltningsregimer	34
3.3.1 Underskudd i handelsbalansen	34
3.3.2 Fangstrådet	35
3.3.3 Kvotereguleringer	36
4. BETINGELSER FOR FANGSTEN I ITTOQQORTOORMIIT	39
4.1 Fangstmuligheter i Ittoqqortoormiit	39
4.1.1 Grunnleggelsen av Ittoqqortoormiit by	39
4.1.2 Tilpasning av fangstmetoder	40
4.2 Yrkes- og fritidsfangere	41
4.3 Jaktbetjenten og fangerformannen: kontroll av fangstforholdene	42
4.4 Fangernes syn på forvaltningen	43
4.5 Isen og det økologiske grunnlaget for fangsten	46
4.5.1 Generelt om fangsten og fangstområdene	47
4.5.2 Kart over de viktigste fangstområdene	49
5.0 FANGSTEN GJENNOM ÅRET	51
5.1 Fangst i isleggsperioden	51
5.1.1 Fangst av ringseler i pustehull om høsten	53
5.1.2 Fangst av ringseler med garn	54
5.1.3 Moskusfangst om høsten/vinteren	55
5.1.4 Iskantfangst	56
5.1.5 Isbjørnfangst	59
5.1.6 Fangst av ringseler ved pustehull om våren	60
5.1.7 Fangst av gjess i Jameson Land	63
5.1.8 Røyefiske i Dombraiva	64
5.1.9 Alkekongefangst i Ugalerarder	66
5.1.10 Narvhvalfangst ved iskanten i Uunardor	68
5.2 Fangst i åpenvannsperioden	69

5.2.1 Selfangst fra båt og fra isflak	71
5.2.2 Selfangst fra land	71
5.2.3 Narhvalsfangst om høsten	72
5.2.4 Moskusfangst om høsten	72
5.3 Fangernes oppfatninger av klimaendringer	73
5.4 Oppsummering	74
6.0 OMSETNING AV FANGSTPRODUKTER	77
6.1 Omsetning i ulike sfærer	77
6.2 Organisert omsetning i markedssfæren	79
6.2.1 Salg av fangstprodukter	79
6.2.2 Omsetning av selskinn	81
6.2.3 Begrensninger i omsetningen av selskinn	82
6.2.4 Forsøk på lokal forankring	84
6.3 Husholdssfæren	85
6.3.1 Konsumering av fangstprodukter i husholdet	88
6.3.2 Endringer i sirkulasjonsmønstre	88
6.4 Lokalsamfunnssfæren	90
6.4.1 Deling av fangstutbytter under fangst	91
6.4.2 Deling av fangstutbytter i byen	94
6.4.3 Begrensninger i delingsøkonomien	94
6.4.4 Deling som bytte og redistribusjon	95
6.4.5 Sosial integrasjon og prestisje	97
6.5 Oppsummering	99
7.0 AVSLUTNING	101
7.1 TEK som anvendbart verktøy	101
7.2 Bærekraft: fangsten og de viktigste omsetningskanalene	101
7.3 "Den bærekraftige inuitt?"	102
7.3.1 Ideen om "den bærekraftige inuitt"	104
7.3.2 Co-management	106
7.4 Hvordan kan vi forstå TEK?	109
8.0 REFERANSER	111
APPENDIKS 1: OVERSIKT OVER DE VIKTIGSTE FANGSTDYRENE	121
APPENDIKS 2: TABELLER	125
TABELL 1: Offisiell statistikk over fangsttall fra ringsel registrert i Ittoqqortoormiit	125
TABELL 2: Fangsttall fra ringsel i Iddaajimmii (1971/72) registrert av en fanger	125
TABELL 3: Et utvalg av lokale grønlandske matvarer med gjeldende priser for 2010	126

Kart over Grønland

1. INNLEDNING: BAKGRUNN, PROBLEMSTILLING OG TEORETISKE PERSPEKTIVER

Empirien fra mitt 3 ½ måneders feltarbeid i Ittoqqortoormiit¹ (Scoresbysund), har dannet grunnlaget for min beskrivelse og analyse av yrkesfangeres nåværende livssituasjon og deres tilknytning til omgivelsene. Yrkesfangerne er i all hovedsak grønlandere og befolkningen har alltid livnært seg av jakt og fangst. Men livsvilkårene har endret seg og det er vanskelig å kun livnære seg av jakt og fangst i dag. Likevel har fangsttradisjonene fortsatt stor kulturell og sosial betydning, og er viktig for å opprettholde lokalsamfunnet.

Hovedfokuset i oppgaven er å vise hvordan fangstyrket er tilpasset de lokale omgivelsene, og hvilke erfaringer, tanker og holdninger yrkesfangerne har omkring sitt arbeide og nåværende livssituasjon. Samtidig vil jeg se nærmere på den overordnede konteksten, hvordan de ytre rammebetingelsene som internasjonale organisasjoner, miljømessige fenomener, samt endringer i markedet for fangstprodukter har påvirket yrkesfangsten i løpet av de siste årene. I og med at Ittoqqortoormiit er et lite og intimt samfunn inngår yrkesfangerne i relasjoner med de fleste menneskene i byen, både fritidsfagere, familie, ansatte i forvaltningen og andre. Et flertall av innbyggerne er også i mer eller mindre grad involvert i fangsten, enten ved at de selv driver med fangst på fritiden eller mottar fangstparter fra familie og venner. På bakgrunn av dette kan man ikke studere yrkesfangerne alene, men som en integrert del av samfunnet som en helhet. For å forstå begrensningene i forhold til yrkesfangsten, må man derfor forstå yrkesfangerne i sin sosiale kontekst.

Problemene som yrkesfangerne møter i sitt daglige virke, er i stor grad knyttet til salg av fangstprodukter og endrede markedsbetingelser. Fangerne føler seg også oversett og lite hørt i saker som angår deres arbeide, spesielt når det gjelder lover og kvotereguleringer i forhold til fangsten. Som et resultat av dette, hevder yrkesfangerne selv at de har begrensede muligheter til å leve på tradisjonelt grønlandsk vis. Det globale fokuset på klimaendringer er også veldig merkbart i denne byen. Fangerne selv hevder at klimaendringer utgjør en trussel mot selfangsten og isbjørnfangsten, og de er bekymret for hvordan dette vil påvirke fangsten i fremtiden. Økt turisme har også ført til både muligheter og begrensninger for fangerne. Å

---

¹ Jeg har valgt å bruke de østgrønlandske stedsnavnene i teksten. Østgrønlandsk (*tunu*) er en av de tre hoveddialektene som snakkes på Grønland og skiller seg i mer eller mindre grad fra det offisielle vestgrønlandske skriftspråket og talt *kalaallisut* som er hovedspråket på Grønland og som anvendes av alle grønlandere.

kjøre med turister på hundeslede har blitt en integrert del av fangstyrket de siste årene. Det har ført til at de kan tjene mer penger på å kjøre med turister, men samtidig blir det mindre tid til fangst og til familien. Det har derfor vist seg å være en del ulike meninger og holdninger knyttet til dette, både for fangerne og lokalbefolkningen generelt. Ved å ta utgangspunkt i denne konteksten, vil jeg deskriptivt og analytisk ta for meg yrkesfangerens hverdagsliv. Jeg vil hovedsakelig fokusere på den nåværende situasjonen, slik de selv opplever den, og samtidig se på hvilke fremtidsutsikter fangstyrket står overfor i dag.

1.1 En kort presentasjon av Ittoqqortoormiit by

Figur 1. Ittoqqortoormiit by.

Ittoqqortoormiit by ligger $70^{\circ}30'N$ på kysten av Nordøst-Grønland, ved utløpet av Scoresbysundet som er verdens største fjordsystem idet den med sine forgreininger dekker et areal på $38\,000\text{ km}^2$. Stedsnavnet Ittoqqortoormiit blir brukt som benevnelse på de tre største bosetningene på den sørlige delen av Liverpool Land; Ittoqqortoormiit by, Uunardor (Kap Tobin) og Iddaajimmii (Kap Hope). Klimaet er høyarktisk, og vinteren er lang med streng kulde og hyppige vinterstormer. Den første snøen faller som regel i september og forsvinner først omkring juli. I oktober/november dannes iskanten i fjordmunningen og elven, og

hyppige vinterstormer hindrer at snøen samler seg opp på fjordisen. Gjennomsnittstemperaturen i vintermånedene ligger på mellom -15 til -18 grader, og ettersom byen ligger nord for polarsirkelen er det mørketid fra 20. november til 19. januar. Sommeren er kort med en gjennomsnittstemperatur på under + 5 grader. Livsvilkårene på Øst-Grønland er preget av den østgrønlandske polarstrømmen, som kontinuerlig transporterer kaldt polarvann fra Polhavet ned langs den østgrønlandske kysten. Kystene er høye og steile, og gjennomskjæres av utallige isbreer som til stadighet utstøter isfjell i hele fjordsystemet.

Ittoqqortoormiit bærer sterkt preg av å være et veldig tettbygd og intimt samfunn, og er en av Grønlands mest isolerte byer. Byen har derfor fått navnet Ittoqqortoormiit, som oversettes med ”De som lever i et stort hus”. Den nærmeste nabobyen er Tasiilaq (Ammassalik) som ligger ca. 800 km sørvest for Ittoqqortoormiit. Mesteparten av dagligvarene som selges i butikken og kioskene må fraktes med skip fra Danmark. Det ankommer to skip per. år, omkring slutten av juli og august. For å komme seg til andre steder eller byer på Grønland må man reise med helikopter og fly. Byen består av de offentlige institusjoner (kirke, sykehus, politistasjon, kommunehus etc.) som er nødvendig for å styre et lokalsamfunn. Det er barne- og ungdomsskole i byen, men etter 10.klasse må ungdom flytte til Vestkysten eller til Danmark for å gå på videregående skole og eventuelt for å ta høyere utdanning i ettertid.

Ittoqqortoormiit har per i dag 465 innbyggere. De fleste innbyggerne er grønlandere og har grønlandsk som førstespråk. Den resterende delen av befolkningen er dansker, samt noen tilflyttede fra Canada, Tyskland og England. Fordelt på kjønn, er det i alt 220 kvinner og 245 menn, og fordelt på alder utgjør den største andelen av befolkningen barn og ungdom fra 0-20 år². I 1983 var det omkring 500 innbyggere i Ittoqqortoormiit. Av disse var det 77 mannlige yrkesfangere og 99 fritidsfangere. I dag derimot, er det kun 18 yrkesfangere som alle er grønlandske gutter/menn og 92 mannlige og kvinnelige fritidsfangere³. Ut fra dette kan vi se at antallet yrkesfangere har sunket enormt i løpet av de siste årene, mens antallet fritidsfangere har holdt seg relativt stabilt. Tilsvarende med nedgangen i antall yrkesfangere er det også blitt atskillig færre grønlandshunder. I 2001 var det til sammen 600 grønlandshunder i Ittoqqortoormiit, mens i 2007 var det kun 420 grønlandshunder⁴.

---

² Befolkningsstatistikk fra Kommuneqarfik Sermersooq i Ittoqqortoormiit (Scoresbysund) 29.03.10

³ Statistikk på antall fangere fra Kommuneqarfik Sermersooq i Ittoqqortoormiit (Scoresbysund) 29.03.10

⁴ Statistikk på antall hunder fra Kommuneqarfik Sermersooq i Ittoqqortoormiit (Scoresbysund) 29.03.10

1.2 Begrepsavklaring: *inuit* og *fanger*

Eskimoer, grønlandere og inuitter er, og har ofte vært brukte betegnelser for beboerne på Grønland. Tidligere var det mest vanlig å kalle beboerne for *eskimoer* som betyr ”de som spiser rått kjøtt”. Denne betegnelsen er ikke lengre akseptabelt å bruke, ettersom det i dagens Grønland har en nedsettende klang og er derfor erstattet av *inuk* (entall) og *inuitter* (flertall) som betyr ”mennesker” eller ”folket” (av inuitter). På dansk kaller de seg selv for grønlandere eller grønlandske inuitter.

Jeg har valgt å bruke begrepet *fanger* som betegnelse på de personene jeg skriver om i oppgaven. Både på grunn av at de selv omtaler seg som *piniartoq* som oversettes med *fanger* og på grunn av begrepets omfattende innhold og betydning. Fangerne driver med jakt ved at de skyter landdyr, marine havpattedyr og fugler ved hjelp av hagler og rifler. De driver med garnfangst på sel og fisk, og sanker egg fra gråmåke, svartbakk og alkekonge. I tillegg selger de selskinn og bearbeider for eksempel skinn fra isbjørn selv og selger det privat. Ettersom de har et slikt allsidig yrke, vil begrepet *fanger* i denne sammenhengen være mest korrekt å bruke.

1.3 Tidligere forskning i Ittoqqortoormiit

Når det gjelder tidligere forskning i Ittoqqortoormiit, har blant annet Robert-Lamblin (1986) som er kjent for sine antropologiske studier blant arktiske urfolk, utført flere feltarbeid i ittoqqortoormiit- og tasiilaqområdet i perioden 1967-2007. Hun har hovedsakelig studert demografiske, sosiale og kulturelle mekanismer av menneskelig tilpasning i spesifikke omgivelser. Hun har foretatt analyser av utviklingsprosesser i små arktiske samfunn og studert hvordan de ulike samfunnene har utviklet seg i kontakt med den vestlige verden. I forhold til mitt studie, har det vært relevant å benytte meg av hennes undersøkelser for å kunne gjøre rede for den historiske konteksten bak koloniseringen av Ittoqqortoormiit, samt lokalbefolkningens fangsttilpasninger.

De som er mest kjent for sin forskning i Ittoqqortoormiit, er de danske arkeologene og eskimologene Sandell & Sandell⁵. De har utført flere års feltarbeid i Ittoqqortoormiit, og blant annet utgitt bøker og artikler om Paleo-Eskimoiske bosetninger og detaljerte beskrivelser av menneskers og dyrs tilpasning i området. Jeg har benyttet meg av deres beskrivelser av de ulike selartenes tilpasning og bevegelsesmønstre, samt tidligere yrkesfangeres tilpasning av

---

⁵ De som er interessert i historie og påfølgende detaljerte beskrivelser av mennesker og dyrs tilpasning i området, se Sandell & Sandell (1991, 1999)

fangstmetoder. Dette for å understøtte egne funn og for å kunne gi mer detaljerte beskrivelser av selve selfangsten. I tillegg har jeg brukt deres resultater fra tidligere undersøkelser av antall seler som ble fanget og hvordan selkjøttet ble konsumert på 1970-tallet. Dette for å sammenligne med egne funn og samtidig se nærmere på eventuelle endringer i forhold til dette.

Videre har Born (1983) utført flere biologiske undersøkelser av fangst og forekomst av havpattedyr og sjøfugler i ittoqqortoormiitområdet. Han studerer hovedsakelig de store havpattedyrenes (isbjørn og hvalross) livsvilkår på Øst-Grønland, med hovedfokus på biologi, fangst og klimaendringer. I henhold til mitt prosjekt har jeg benyttet meg av Borns undersøkelser for å kunne gi detaljerte beskrivelser av de ulike selartenes bevegelsesmønstre og livsbetingelser, samt det økologiske grunnlaget for selfangsten.

1.4 Lignende studier blant urfolk i Arktis

I dette avsnittet vil jeg hovedsakelig vise til arbeid som jeg har nyttiggjort meg av komparativt i oppgaven. Det er derfor viktig å nevne at det er gjort langt flere lignende studier av urfolk i Arktis og spesielt i Canada (Berkes 1999), (Cruikshank 1995), (Feit 1991) (Henriksen 2000), (Hovelsrud 1997), (Kleivan 1962), (Turner m. fl. 2000).

Sejersen (1998, 2001, 2003, 2004a, 2004b) har drevet mye forskning på arktiske kulturer og samfunnsforhold, med spesiell vekt på nåtidige forhold på Grønland og Canada. På samme måte som Sejersen, omhandler også denne oppgaven forhold som angår urfolks utnyttelse av levende ressurser og naturforvaltning. Dette omfatter diskusjoner om kunnskapsproduksjon og kunnskapsutveksling som blant annet innebærer lokal kunnskap versus biologisk kunnskap, naturoppfattelser, forvaltningspolitikk og forvaltningskonflikter. Herunder problematikker som er særlig knyttet til bærekraftig utvikling, miljøbevegelser, landskapsoppfattelser og globaliseringsprosesser i nordområdene. Hans forskning som angår urbaniseringen i Arktis relaterer seg både til endrede økonomiske strategier, selvstyre og nye former for landskapsutnyttelse slik det utarter seg primært på Grønland. Når det gjelder forskning på klimaendringer, fokuserer han på de store konsekvensene det har fått i de arktiske samfunnene og hvordan tilpasningsstrategier utvikles, samt hvordan samfunnene forholder seg til de forestående økonomiske og geopolitiske utfordringene. I forskningen på økonomiske strategier fokuserer han på hvordan aktører (herunder entreprenører) utarbeider strategier som integrerer flere nivåer (individ, hushold, sektor, lokalsamfunn, region og nasjon) og hvordan for eksempel turismeindustrien forsøker å integrere de ulike nivåene. I

motsetning til Sejersen som hovedsakelig har studert slike forhold i de største byene på Vest-Grønland (Nuuk med ca. 15 500 innbyggere og Sisimiut med ca. 6000 innbyggere) fokuserer denne oppgaven på flere av de samme forholdene i et lite marginalisert lokalsamfunn på Øst-Grønland.

Rybråten (2006, 2009) har gjort et lignende studie blant innbyggerne i Qeqertarsuaq på Vest-Grønland. Hun viser blant annet hvordan lokalbefolkningen aktivt forholder seg til landskapet gjennom fangst, fiske og sanking, og hvordan de ulike årstidene virker inn på menneskenes bruk av omgivelsene. Hun tar også for seg distribusjonskanalene for lokale råvarer og viser hvordan utveksling av kjøttgaver representerer både endring og kontinuitet. Hun vektlegger å vise fangernes syn på myndighetenes lokalpolitikk og hvilken innvirkning de opplever at denne politikken har på deres livssituasjon. Hun diskuterer hvorvidt fangernes reaksjoner på statlige reguleringer, både i forvaltnings- og turismesammenheng, er uttrykk for motstand. Til forskjell fra mitt studie, vektlegger hun i langt større grad å beskrive sosialiseringen til manns- og kvinneroller og foretar analyser av kvinner og menns komplementære kjønnsroller. Hun vektlegger også i større grad å beskrive viktigheten av måltider som er basert på lokale råvarer og viser hvilken betydning den lokale maten har for innbyggernes lokale identitet og stedstilhørighet. Jeg vektlegger derimot å fokusere mer på fangernes økonomiske strategier og hvordan fangstproduktene sirkulerer i de ulike distribusjonskanalene. Jeg vektlegger også i langt større grad å vise hvordan ytre rammebetingelser som markedsbevegelser, internasjonale organisasjoner og miljømessige fenomener har påvirket yrkesfangsten de siste årene.

Nuttall (2009) har drevet med mye forskning på de arktiske områdene, spesielt på Nordvest- og Sør-Grønland, Canada og Alaska. Han har gjort lignende studier av miljømessige endringer og forhold som angår utnyttelse av naturressurser i distrikt og kystsamfunn, storskala industriutvikling, depopulasjon og migrasjon. Han studerer blant annet hvordan klimaendringer påvirker urfolk og deres levemåter, samt menneskelige dimensjoner av globale miljømessige spørsmål som angår bærekraftig utvikling.

Dahls (1986, 2000) forskning omfatter også urfolk og globalisering i Arktis. Han er mest kjent for sine studier av koloniseringsprosesser på Vest-Grønland, spesielt det som angår den historiske bakgrunnen og de samfunnsmessige rammene for det grønlandske Hjemmestyrets forvaltningspolitikk. Han har også gjort et lignende studie av et inuittisk fangstsamfunn i byen Saqqaq på Nordvest-Grønland, der han blant annet gir detaljerte beskrivelser av den kollektive fangsten og det påfølgende fordelingsystemet.

Når det gjelder andre lignende studier, har blant annet Briggs gjort et omfattende studie blant canadiske inuitter. I den kjente klassikeren ”*Never in anger*” (1970a), vektlegger hun spesielt å vise til de metodiske utfordringene hun møtte ved å bli adoptert som datter i en inuittisk fangstfamilie.

1.5 Urfolk: globale miljø og klimaspørsmål

Min interesse ligger i å forstå forholdet mellom urfolk og globale endringsprosesser i nordområdene. Mange lever under krevende forhold i et arktisk eller subarktisk område. Regionen står overfor store utfordringer som er knyttet til økt utnyttelse av naturressurser, klimaendringer og forurensning. Vi behøver derfor å legge forholdene til rette slik at folk i nord kan fortsette å bo i levedyktige lokalsamfunn, og samtidig bevare sin historie, kultur og næring. Som Escobar (2001) påpeker, skrives det lite om lokalbefolkningers meninger, og antropologien i dag bør også skrive om hvordan for eksempel lokalbefolkninger påvirkes av global økonomi. For at urfolk skal ha mulighet til å overleve under marginaliserte forhold er det viktig å sikre at deres rettigheter blir ivaretatt, spesielt med tanke på miljø- og ressursforvaltning. Samtidig bør de selv ha mulighet til å bygge opp egen kapasitet og kompetanse for å få en sterkere posisjon og rolle i utviklingen av egen situasjon.

Et aktuelt problem som folk i nordområdene står overfor i dag, er politisk press fra ulike miljøorganisasjoner, dyrevernsbevegelser og antifangstorganisasjoner som gjør det vanskelig for urfolk å leve direkte av naturens ressurser. Forbudet mot omsetning av jakt- og fangstprodukter kan være ødeleggende for urfolk og lokalbefolkninger som er avhengige av jakt- og fangst, både til eget forbruk og som handelsvare. Blant annet har de store internasjonale miljø- og dyrevernsorganisasjonenes anti-selskinnskampanjer som startet på 1970-tallet, fått svært negative konsekvenser for det grønlandske fangststyrket. Den franske skuespillerinnen Birgitte Bardot opptrådte blant annet med en utstoppet selunge for å skape aggresjoner mot selfangst på selunger ved Newfoundland. I tillegg solgte de ulike miljø- og dyrevernsorganisasjonene plakater av seler med søte øyne og værhår (Ekstra Bladet FACTS 1994). Dette fikk konsekvenser for enhver form for selfangst, ettersom mange europeere og amerikanere i ettertid nektet å ha noe med selskinn å gjøre. De utallige aksjonene med blant annet Greenpeace i spissen, påvirket også EF (EU) til å innføre en handelsboikott av selskinn og selskinnsprodukter i 1982-1983. I henhold til dette ble det vedtatt en resolusjon av Fellesmarkedets kommissariat for miljøvern, helse og forbrukerbeskyttelse ved det Europeiske Parlamentet i Bryssel. Hensikten var en handelsinnskrenkning som spesielt var

rettet mot skinn av ung klappmyss (*Cystophora cristata*) og grønlandssel (*Phoca groenlandica*) (Buijs & Nooter 1986). Til tross for at aksjonene egentlig var rettet mot den kommersielle selfangsten og pelsindustrien, ble handelsboikotten likevel en tung byrde for andre som driver med fangst. I dag har også EU stanset all import av selprodukter, i tillegg til å forby all transport av selprodukter gjennom land som er medlem av EU. Dette gjelder spesielt selprodukter som skal frem til markeder i asiatiske land og Russland. EU har i ettertid blitt kritisert for å adoptere ”den moteriktige, urbane tankegangen” om at selfangst er moralsk forkastelig⁶. Yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit føler seg svært maktesløse i forhold til dette og oppfatter det som en trussel mot den lokale yrkesfangsten. Til tross for at de har liten tro på egne muligheter til påvirkning, er det et sentralt tema som til stadighet diskuteres i hverdagslige sammenhenger blant lokalbefolkningen i Ittoqqortoormiit.

Et annet aktuelt problem som urfolk i Arktis står overfor i dag, er klimaendringer. The Artic Climate Impact Assessment (ACIA) (Hassol 2004) antar at fremtidens klimaendringer først og fremst vil påvirke nordområdene og det er også der de vil være mest fremtredende. Det er derfor en generell enighet om at urfolk i disse områdene vil stå overfor store utfordringer i fremtiden (Ford m. fl. 2006:145). I løpet av de siste tiårene har gjennomsnittstemperaturen økt dobbelt så mye i de arktiske områdene i forhold til resten av verden. Toniazzo m. fl. (2004:21) hevder at dersom hele innlandsisen på Grønland smelter, vil det forårsake at det globale havnivået vil stige med syv meter i løpet av de neste to eller tre århundrene. Klimaforhold og endringer i naturen har alltid vært til stede og naturen er ikke i statisk balanse. Men den utstrakte smeltingen av innlandsis og sjøis, i tillegg til økende permafrosttemperaturer, er bevis på den økende oppvarmingen i Arktis. Hassol (2004:8) hevder at disse endringene viser til tidlige tegn på den miljømessige og samfunnmessige betydeligheten av global oppvarming. Om hvorvidt disse endringene blir betraktet som positive eller negative, avhenger ofte av ens interesser. Reduksjon av sjøis kan få store negative konsekvenser for de arktiske marine pattedyrene som isbjørn (*Ursus maritimus*), hvalross (*Odobenus rosmarus*), storkobbe (*Erignathus barbatus*) og ringsel (*Pusa hispida*). De er svært avhengige av sjøisen og slike endringer vil derfor utgjøre en direkte trussel mot deres habitater, da isen benyttes både til jakting, pusting og hvile (Moore & Huntington 2008:157-158). Dette vil igjen få negative konsekvenser for de menneskene som primært livnærer seg av disse marine pattedyrene, noe som er tilfelle blant yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit. Det er også viktig å nevne at andre derimot opplever endringer i klima som

---

⁶ <http://hjortefot.vgb.no/2009/03/05/eu-knuser-urbefolkningen/>

positivt, ettersom det øker tilgjengeligheten til andre ressurser, for eksempel gjennom skipsfart og oljeutvinning.

I løpet av de siste årene har det også vært mye fokus på hvorvidt de marine havpattedyrene i de arktiske områdene er blitt forurenset av miljøgifter. Forskning viser at miljøgiftene finnes i høyest konsentrasjoner hos dyr på toppen av næringskjeden og isbjørnen er derfor mest utsatt⁷. Miljøgiftene antas å skade isbjørners evne til formering og overlevelse⁸, noe som kan få stor betydning for isbjørnfangsten hvis det blir færre isbjørner i Ittoqqortoormiit i fremtiden. Forskere/biologer har kontinuerlig tatt prøver av dyrene i Ittoqqortoormiit, men ikke funnet såpass store mengder miljøgifter at de vil fraråde folk å spise den lokale maten. Likevel oppfordrer de innbyggerne å være forbeholden med isbjørn, samt spekk fra hvalross og sel. De har også anbefalt at barn ikke bør spise så mye isbjørn, da det også kan forstyrre deres vekst og senere forplantningsevne. Til tross for dette antar både forskerne/biologene og innbyggerne at den lokale maten er sunnere og/eller blir sett på som et sunnere alternativ til importerte matvarer, som for eksempel pølser og medistervarer.

Selv om dette er en problemstilling som folk lokalt kan være opptatt av, har dette temaet ikke vært en del av mitt studie.

1.6 Bærekraftig utvikling

Bærekraft er i dag et hyppig brukt begrep, spesielt i forbindelse med det globale fokuset på miljøproblematikk. Det har sin opprinnelse i det latinske ordet *susternere*, som betyr å støtte opp under, *oppretholde* (Stenseth & Hertzberg 1992). Likevel viser begrepet seg å være flertydig, og Stryken (2000) forsøker blant annet å definere begrepet og se nærmere på hvilke kriterier som legges til grunn når man diskuterer ”naturens verdi”.

Stryken (ibid.:13) hevder at i det som er blitt kalt mytisk tid, fantes det ingen teori om naturen. I mytisk tid ble naturen forstått på en billedmessig måte og naturens hendelser ble tolket gjennom bilder av mytiske veseners handlinger. Det var ikke noe skarpt skille mellom naturen som *opplevd* og naturen som noe *forklart*, noe som også kommer frem i de nordiske skapelses- eller opphavsmytene. I norrøn litteratur er det for eksempel to motstridende natursyn. Det ene er heroisk og legger vekt på lidenskap, villskap og ødeleggelse, mens det andre er ”økologisk” og legger vekt på overlevelse, balanse og selvoppholdelse. Mange av

---

⁷ <http://www.npolar.no/no/forskning/tema/miljogifter.html>

⁸ <http://www.npolar.no/no/tjenester/publikasjoner/faktaark/effekter-miljogifter-arktis.html>

visdomsordene i *Håvamål* uttrykker viktigheten av *måtehold* på alle områder (ibid.). Ved overgangen fra mytisk tenkning til begrepsmessig tenkning i gresk filosofi, omkring 500 f.kr, ble mennesket sett på som mer selvstendig i forhold til den ytre verden, og dermed en viss atskillelse mellom menneske og natur. Likevel overtok begreper og ideer noe av den funksjonen de mytiske bildene hadde og en vanlig oppfatning var at mennesket måtte forstås innenfor naturens rammer (ibid.:14).

Idehistorisk sett kan ideen om bærekraft føres tilbake til 1600-1700-tallets greske naturfilosofi, om viktigheten av å opprettholde balanse i naturen. Vi finner blant annet denne tankerekken hos Locke. På samme måte som visdomsordene i *Håvamål* uttrykker, argumenterer også Locke for at mennesker bør vise *måtehold* i utnyttelsen av naturens gaver. Hvis det skal være nok til alle, må ingen tilegne seg mer enn de trenger til livets opphold (Malnes & Midgaard 2003:265). Både når det gjelder Lockes tankegang og ideen om bærekraftig utvikling, hevder Malnes & Midgaard (ibid.:266) at begge representerer et antroposentrisk syn på forholdet mellom mennesker og resten av naturen. Dette innebærer at mennesker står i sentrum og nyttiggjør seg av naturens ressurser. Vi må derfor tenke på konsekvensene for andre mennesker og unngå inngrep i naturen som ødelegger ressursene eller gjør det naturlige miljøet ubeboelig på ulike steder på jorda. Likevel legger både Locke og rapporten fra *verdenskommisjonen for miljø og utvikling* fra 1900-tallet (ibid.) vekt på at naturen har matnytte og at mennesker har behov for naturen for å dekke sine grunnleggende behov. De bør derfor også bruke den på en måte som tillater alle – nåværende og fremtidige mennesker – å brødfø seg. I henhold til dette, er det ikke ønskelig at mennesker ikke bør forandre naturen og de betrakter nødvendigvis ikke uberørt natur som et gode.

Innenfor miljøbevegelsen og andre organisasjoner finner man imidlertid et annet syn, da de ser på bevaringen av det naturlige miljøet som noe mer, eller noe helt annet enn ressursbevisst bruk av det som mennesker trenger for å dekke materielle behov. De ønsker å bevare naturen for naturens egens skyld og ikke for å sikre videre bruk. Den grønne verditeorien fremstiller naturen mer som et middel til å dekke behov som er knyttet til liv og helse. Uberørt natur er et gode, da det er et vilkår for at mennesker skal kunne finne den rette meningen og det riktige mønstret i livet. I henhold til dette hevder Malnes & Midgaard (ibid.:270) at den grønne verditeorien på dette punktet er et forsvar for *naturvern* og ikke bare en måteholden utnyttelse av naturen.

Videre hevder Stryken (2000:18) at bruken av begrepet *bærekraftig utvikling* i dag, er mest kjent for å være knyttet til økologiske forhold, mellom *bruk og vern*. Begrepene *bærekraftig utvikling* og *bærekraft* er kommet allment i bruk med Brundtland-rapporten. Den

innebærer at en bærekraftig utvikling skal ivareta den nåværende generasjoners behov uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner til å få tilfredsstilt sine behov. Denne definisjonen er bygd på begrepene *grunnleggende behov* og *naturens tålegrense*, og perspektivet er klart antroposentrisk. Den tar ikke utgangspunkt i at naturens og dens økosystemer skal bevares fordi det er en verdi i seg selv. Det er menneskers behov som er det sentrale.

I daglig tale og politisk retorikk blir begrepene brukt på en upresis måte, og Stryken (ibid.:9) hevder at det nettopp er den upresise bruken som har gjort dem så anvendbare. Hvis en skal gjøre begrepet *bærekraftig utvikling* anvendelig i praksis, må det forstås vidt og omfatte både økologiske, sosiale, kulturelle, samt økonomiske forhold. Kunnskap og analyseredskaper må hentes ut fra mange fagområder, noe som gjør begrepet *tverrfaglig*.

”Bærekraftig utvikling er ikke et nøytralt, men et *normativt* begrep. Ut fra en *samfunnsmessig betinget definisjon* omfatter det hvordan en – riktig nok innenfor definerte grenser i naturen – skal oppnå *det gode liv* for nåværende og kommende generasjoner. Hva det gode liv er, må defineres ut fra sosiale og økonomiske standarder. Slike standarder er heller ikke absolutte. En kan imidlertid ta utgangspunkt i minimumsstandarder.” (Stryken 2000:18).

Et alternativ til en normativ utvikling er å se på bærekraftig utvikling som et *deskriptivt begrep*, som en sosial utvikling som vedvarer over tid uten å underminere seg selv (Lafferty & Langhelle 1995). Ut fra dette kan en konkludere med at begrepet ikke er entydig og definerbart. Dette fordi begrepet er mer en *sosial konstruksjon* enn noe *objektivt*. (Stryken 2000:174). Mens begrepet *bærekraftig* kan sies å vise til opprettholdelse, viser *utvikling* derimot til endring. Det er derfor viktig å være klar over at vi har å gjøre med to bevegelser som går i forskjellig retning. Ved at ta utgangspunkt i begrepet bærekraftig utvikling, vil jeg derfor ikke bare anvende det i forbindelse med økologiske forhold, men også i forbindelse med kulturelle, sosiale og økonomiske forhold blant befolkningen i Ittoqqortoormiit. Jeg vil deskriptivt og analytisk ta for meg yrkesfangerens levevilkår, gjennom å se på samfunnet som helhet og naturgrunnlaget i sammenheng med hverandre.

1.6.1 ”Den bærekraftige inuit”? ”

I søken etter forklaringer og løsninger på miljøproblemer har folk som er aktivt engasjerte i endringer i omgivelsene begynt å se på urfolk som ”de som lever i harmoni med naturen”. Den grunnleggende felles tanken her er at urfolks kunnskapssystemer er forplantet i lokale kulturer og samfunn, og er bundet sammen av lokale omgivelser. Urfolk lever derfor i en

tydelig moralsk og etisk kontekst og mangler separasjon mellom natur og kultur. I motsetning blir vestlig vitenskapelige kunnskapssystemer ofte karakterisert som ”disembedded”; universelle; individualistiske; natur:kultur og subjekt:objekt dikotomien. Mennesker sees på som atskilt fra naturen og sies å ha en instrumentell holdning til naturen (Berkes 1999:10, Ingold 1996:117). Mennesker i ”moderne samfunn” kan på ulike måter sies å ha en større distanse til naturen, da de i langt mindre grad bor i, eller lever direkte av naturens ressurser.

Nuttall (2009:299) viser til at i de små grønlandske samfunnene, snakker ikke folk nødvendigvis om omgivelsene som noe som er under *endring*, men heller om noe som er i en konstant prosess av *å være*. Folk forstår *sila*, kjent som været eller klimaet, som ånden til alt liv og årsaken til at ting beveger seg og endres. *Sila* er også ordet for ”intelligens/bevissthet” eller ”minnet” og er forstått som et grunnleggende prinsipp i den naturlige verdenen. *Sila* er derfor manifestert i hvert enkelt og alle mennesker. En person som mangler *sila* sies å være separert fra det essensielle forholdet til omgivelsene, forholdet som er nødvendig for alle mennesker. Endringer i omgivelsene kan dermed oppleves på en dyp og personlig måte og få konsekvenser for egen opplevelse av selvet og velvære. Slike bakenforliggende faktorer har gitt urfolk legitimitet, ettersom de organiserer seg selv i relasjon til et økosystem. Gitt denne konteksten er det kanskje mer forståelig at når noen mennesker på Grønland opplever endringer i været eller klimaet, blir dette opplevd på en mer dyp og personlig måte. Når de snakker om deres bekymringer angående klimaendringer, gir de uttrykk for at deres egne oppfatninger av selvet og velvære endrer seg i relasjon til disse eksterne endringene i klimaet. Klimaendringene er derfor forstått som å være i samsvar med de konstante endringene i verden, med dets usikkerhet og der omgivelsene eksisterer gjennom kontinuerlig aktualisering og realisering (ibid.). I forhold til dette er jeg interessert i å undersøke nærmere om endringer i omgivelsene også viser seg å påvirke yrkesfangernes opplevelser av selvet og velværet i Ittoqqortoormiit.

En romantisering av urfolk som de beste naturlige forvaltere av biodiversitet, er omdiskutert. Det rapporteres at jakt- og fangstfolk respekterer deres bytter og misliker sløseri som følge av naturvern. Likevel er det slik som Kalland (2000:324) hevder, at det som kanskje virker i interesse av naturvern behøver ikke å være motivert av slike overveielser i det hele tatt (Kalland 2000:324). En kan si at lokalbefolkninger er i en eksellent posisjon til å overvåke omgivelser, både på grunn av deres nærhet til omgivelsene, og at de er mer direkte involvert og avhengige av dets ressurser. Likevel hevder Kalland (ibid.:329-330) at vi ikke må falle i fellen av *kulturell determinisme*, den teologiske og filosofiske oppfatningen om at alt i naturen, også menneskers vilje og handlinger, er årsaksbestemt. Når folk ikke har ødelagt

naturen, kan det ha vært et resultat av lav populasjonstetthet sammenlignet med ressursene og teknologiens tilgjengelighet, fremfor bevisst naturvern av ressurser.

1.6.2 Tradisjonell økologisk kunnskap (TEK)

Det har vært politisk korrekt å hevde at urbefolkninger nærmest har en intuitiv følelse for den økologiske balansen i naturen, noe som også gjelder for fangerne på Grønland. Dette er bakgrunnen for en oppfatning om den såkalte *bærekraftige inuitt*, som sier at de bevisst verner om naturen, især dyrene, og ikke dreper flere enn nødvendig (Mulder & Coppolillo 2005, Stryken 2005). Et nært, useparerbart og historisk forhold med landet og dets ressurser har blitt et av de sentrale trekkene av kulturene til urfolk rundt om i verden. Den intime hengivenheten og følelsen av tilhørighet til landskapet plasserer en vektlegging av lokale bånd til steder (places) som er sett i kontrast til det fremmede globale og udefinerte rommet (spaces). Fokus på lokalitet sammenbinder dermed sted, identitet og kultur, på samme måte som stedet tar opp en viktig rolle i konseptualiseringen av kultur. Den utstrakte bruken av benevnelsene ”lokal kunnskap” og ”tradisjonell økologisk kunnskap (TEK)”, er eksempler på denne prosessen (Sejersen 2004:71).

I løpet av de siste tiårene har det vært økende interesse for TEK innenfor antropologien og dets relevans til utformingen av ressursforvaltningsregimer, eller naturvern av dyrelivet og planteverden. Begrepet TEK vokste frem på 1970-tallet, i møte med vesten, og kan sies å være en del av den intellektuelle reaksjonen mot anti-kultur eller anti-natur i modernismen. Det viser ofte til den økende skepsisen mange folk i den ikke-industrialiserte verden har til den heuristiske makten av vestlig, vitenskapelig paradigme, og av økonomisk utvikling, som har vært grunnleggende for de fleste forvaltningsregimer som er konstruert og pålagt av nasjonale og internasjonale organer (Kalland 2000:319).

Hva ligger egentlig i begrepet TEK? Det viser seg å være et omdiskutert og vanskelig definerbart begrep. En universell akseptert definisjon av TEK har derfor ikke latt seg gjennomføre. Både selve begrepet og ordene *tradisjonell* og *økologisk kunnskap*, er i seg selv tvetydige (Berkes 1999:5). Likevel har ulike forskere forsøkt å definere begrepet. Blant annet har Gadgil, Berkes & Folke (1993) definert TEK som; ”a cumulative body of knowledge, practice, and belief, evolving by adaptive processes and handed down through generations by cultural transmission, about the relationship of living beings (including humans) with another and with the environment”. Berkes (1999:8) hevder også at TEK både er kumulativt og dynamisk, og bygger på erfaring og tilpasning til endringer. Det er en tilskrivning av samfunn med historisk kontinuitet i bruken av ressurser i et spesielt område. Det ser også ut til å være

en viss enighet om at hovedtrekkene ved TEK, er at det både er en praktisk kunnskap; der utnyttelsen av naturressurser er fundamentert i et nært samspill mellom mennesker og natur, og en kosmologi; for eksempel moralske systemer for hvordan mennesker bør forholde seg til naturen, og som er preget av respekt og holisme (Mulder & Coppolillo 2005, Peters 2002, Turner m. fl. 2000).

På den ene siden blir TEK sett på som å være en grunnleggende del av forvaltningen av lokale ressurser, i verdens biologiske mangfold og i det å vise lokale valide modeller for langvarige livsopphold (Mulder & Coppolillo 2005). Det sies at TEK kan forbedre ressursforvaltningspraksiser, inkludert økologisk gjenopprettelse, som nå for tiden er kontrollert av vitenskapelig kunnskap og et vestlig verdenssyn. På den andre siden har skeptikere påpekt at tradisjonelle praksiser ikke nødvendigvis er miljøvennlige, da den historiske økologien antyder at urfolk i både Polynesia, Europa og Nord-Amerika har utryddet mange arter (Kalland 2008:99). Det nære forholdet mellom mennesker og ånder som besjeler naturen, kan også åpne opp for menneskers manipulering av naturen. Blant annet er det noen mennesker som holder ritualer for å minnes drepte dyr eller planter, og oppfatter at de på denne måten tilbakebetaler gjelden for å ha nyttiggjort seg av naturens ressurser. En guddommelig og besjelet natur kan derfor ikke sies å være en garanti mot ødeleggelser i miljøet. I henhold til dette, hevder Kalland (ibid:101-102) at religion ikke nødvendigvis er det beste stedet å lete etter løsninger på miljøproblemer, til tross for at religiøse miljøparadigmer også kan ha en positiv økologisk effekt. Med dette menes ikke at urfolk ikke kan ha økologisk innsikt, men at det må undersøkes empirisk og ikke tas for gitt. Kalland (ibid.:96) hevder derfor at vi ikke kan knytte ideen om bærekraft til naturen. Vi kan ikke gå tilbake i tid og leve som ”de økologisk edle villmenn”. Vi har først og fremst behov for institusjonelle løsninger som ”co-management”, der forvaltningen er delt mellom lokalsamfunnet og forvaltningen, og som aktivt søker etter å integrere lokal kunnskap med vitenskapelige studier (Pinkerton 1989:4) Dette for å kunne skape bedre betingelser for bærekraftige samfunn, som både omfatter økologiske, sosiale, kulturelle og økonomiske forhold.

I henhold til dette, vil jeg finne ut av hvordan yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit forholder seg til naturens ressurser og om dette eventuelt har sammenheng med kosmologi. Dette kan i mer eller mindre grad gi grunnlag til et perspektiv på lokalbefolkningers naturforståelse som varierende med historisk kontekst, samt sosial og kulturell bakgrunn, i tillegg til den erfaringen og kunnskapen som ulike mennesker tilegner seg i et naturområde. Gjennom å analysere yrkesfangerens livsvilkår, vil jeg også undersøke om hvorvidt TEK er et anvendbart verktøy eller modell.

1.7 Fangst og produksjonsvirksomhet

For å kunne forstå de overordnede globale prosessene, er det viktig å ta hensyn til at det også er en rekke lokale forhold som spiller inn og påvirker fangsten i Ittoqqortoormiit. Dette gjelder spesielt omsetningen av fangstprodukter, der produksjonen går til forskjellige formål. Utbyttet fra fangsten sirkulerer innenfor et markedsøkonomisk og et subsistensøkonomisk system, da fangstproduktene distribueres både til markedet, husholdet og gjennom deling med andre. I henhold til lokalbefolkningens konsumering av fangstprodukter, vil jeg blant annet ved bruk av Sahlins (1972) og Mauss [1922] (1995) teorier, se nærmere på hvordan omsetningen av de ulike fangstproduktene påvirker det lokale og sosiale livet i Ittoqqortoormiit, samt om det gir begrensninger og/eller muligheter for selve yrkesfangsten og måten den foregår på. Med utgangspunkt i dette vil jeg beskrive og analysere de overordnede betingelsene.

1.8 Oppbygning av oppgaven

Oppgaven er delt inn i 6 hovedkapitler med tilhørende underkapitler.

Kapittel 1 har gitt en presentasjon av oppgavens tema, problemstillinger og teoretiske perspektiver.

Kapittel 2 viser hvordan jeg gikk frem for å samle inn data under feltarbeidet. Det vil gis en kort beskrivelse av innpass og posisjonering i felten. Deretter vil det gjøres rede for bruken av deltagende observasjon, samtaler og intervjuer som metode, og hvilken informasjon som ble oppnådd ved bruk av de ulike metodene. Videre reflekteres det over hvilke dilemma og utfordringer som ble møtt ved å inneha status som ”datter” i grønlandske familier, samt det å utvikle nære vennskap i felten. Til sist, blir det gjort rede for de etiske betraktningene, som hovedsakelig omhandler muntlig samtykke og anonymisering.

Kapittel 3 gir en kort presentasjon av den politiske og økonomiske utviklingen på Grønland, samt den overordnede lokale, nasjonale og internasjonale konteksten som fangerne må forholde seg til.

Kapittel 4 gir en beskrivelse av fangerne og fangstsamfunnet i Ittoqqortoormiit, og viser til hvilke erfaringer, tanker og holdninger fangerne har omkring myndighetenes lokale forvaltningspolitikk.

Kapittel 5 gir en beskrivelse av hvordan lokalbefolkningen aktivt forholder seg til de lokale omgivelsene gjennom fangsten, og hvordan fangerne har tilpasset sine fangstmetoder etter dyrelivet og årstidene. Det legges vekt på å vise at fangstutbyttene fra vinteren og våren utgjør den største delen av inntektskilden til yrkesfangerne, mens om sommeren og høsten er fangsten et mer sosialt anliggende. Avslutningsvis gis en beskrivelse av fangernes oppfatninger av klimaendringer og hvordan de erfarer at klimaendringer har påvirket fangsten i løpet av de siste årene.

Kapittel 6 gir en beskrivelse av hvordan fangstproduktene som er beskrevet i det foregående kapitlet omsettes videre i lokalbefolkningens økonomiske system. Det legges hovedvekt på å vise hvordan fangstproduktene sirkulerer innenfor ulike økonomiske sfærer, og hvordan myndighetenes økonomiske politikk og forvaltningsstrategier påvirker omsetningen av fangstproduktene i Ittoqqortoormiit by.

Kapittel 7 vil gi en kort oppsummering av oppgavens sentrale poenger, og deretter diskutere dette i forhold til bærekraft og ideen om ”den bærekraftige inuit”

2.0 FELTARBEID PÅ GRØNLAND

I dette kapitlet skal jeg vise hvordan jeg gikk frem for å samle inn data under feltarbeidet. Datainnsamlingen har hovedsakelig foregått i vertskapetets naturlige omgivelser, der formålet har vært å oppnå størst mulig innsikt i hvilke tanker og meninger yrkesfangerne har omkring sitt arbeide og livssituasjon. Jeg hadde behov for data på de fleste forholdene som angår fangsten. Jeg ville undersøke hvilken betydning fangsten har for samfunnet i dag, og om levesettet fortsatt består av en mer eller mindre naturalhusholdningsøkonomi. Hovedfokuset er spesielt rettet mot hvilke tanker de har omkring myndighetenes økonomiske politikk og forvaltningsstrategier, som igjen er koblet til internasjonale og overnasjonale organer. Dette gjelder spesielt problematikken rundt fallende priser på selskinn, da jeg på forhånd visste at dette har ført til store utfordringer for fangststyrkets overlevelse. Jeg var også veldig fokusert på å samle inn informasjon om hvilken tilknytning fangerne har til naturen, og om klimatiske relaterte betingelser utgjør en trussel for fangsten. Når det gjelder innsamling av data under feltarbeidet har jeg brukt deltagende observasjon, samtaler og intervjuer som metode. I henhold til dette vil jeg poengtere at bruken av observasjon gav meg innblikk i mellommenneskelige relasjoner og samhandlingsmønstre, mens samtaler og intervjuer gav meg innsikt i hvordan fangerne tenker om og opplever sin situasjon.

2.1 Innpass og posisjonering i felten

Under planleggingen av feltarbeidet kontaktet jeg det lokale turistbyrået per e-post. Jeg forklarte hvem jeg var, hva prosjektet mitt gikk ut på og spurte om det var mulighet for å få et sted å bo. De var veldig behjelpelige og fant et hus som jeg kunne leie privat, og en familie som jeg både kunne tilbringe tid og spise sammen med. Før jeg ankom byen hadde jeg kontakt med familien per e-post. De ønsket å koble meg sammen med deres datter og hennes kjæreste (svigersønn) som er yrkesfanger og være behjelpelige med prosjektet ved at svigersønnen skulle ta meg med på fangst. Dermed hadde jeg på forhånd fått innpass i en familie og tilgang til å få delta på selve fangsten.

Da jeg ankom felten la jeg straks merke til at det er et lite lokalsamfunn. Folk flest kjenner til hverandre, og de var nysgjerrige på hvem som hadde flyttet inn i ”det lille grønne huset”. De fleste grønlendere er åpne og utadvendte, noe som gjorde det lett å komme i kontakt med folk. Jeg presenterte meg selv som norsk student og forklarte at jeg var der for å studere fangst, spesielt selfangst, og for å lære av deres kultur. Posisjoneringen i felten var uproblematisk på begynnelsen av feltarbeidet, da jeg ble omtalt som den norske studenten

som studerer fangst og kultur. De fleste var positive til å møte meg og behjelpelige med å fortelle om hvem som driver med fangst og hvem jeg burde snakke med for å få den informasjonen jeg ønsket. For å få innpass i det grønlandske fangstmiljøet, brukte jeg den allerede etablerte kontakten med vertsfamiliens svigersønn, samt en guidet tur til Uunardor (Kap Tobin). Fangerne var veldig positive til at jeg var norsk. En del av de eldre fangerne har tilbrakt mye tid på fangst sammen med nordmenn før i tiden. I tillegg var folk generelt nysgjerrige på hvordan samfunnet hadde vært hvis Øst-Grønland hadde tilhørt Norge fremfor Danmark.

Språket var den største utfordringen ved å gjøre feltarbeid i en fremmed kultur. Jeg behersker ikke det grønlandske språket, noe som var en hindring for tilgang på informasjon. Da vi var ute på fangst og det var mange grønlendere til stede, foretrakk de hovedsakelig å snakke østgrønlandsk. Hvis jeg hadde snakket østgrønlandsk ville jeg mest sannsynlig hatt flere informanter, flere intervjuer og kunne ført flere samtaler med de ulike yrkesfangerne. Til tross for dette har jeg fått tilstrekkelig med informasjon gjennom samtaler og intervjuer med fangerne. Dette fordi de fleste av mine informanter snakket godt dansk. Jeg snakket selv norsk, og når vi snakket langsomt var det enklere å forstå uttalelsene. Etter hvert som jeg selv lærte meg å beherske det danske språket, brukte jeg en del danske ord når det oppstod misforståelser eller situasjoner der de ikke forstod enkelte norske ord. De fleste yrkesfangerne arbeider også mye med turister og snakker en del engelsk. Vi brukte derfor også engelsk i situasjoner der det ble vanskelig å oversette mellom dansk-norsk. Da jeg intervjuet svigersønnen i vertsfamilien som ikke snakker så godt dansk, brukte jeg hans samboer som tolk til oversetting mellom grønlandsk og dansk. Jeg er klar over at meningsinnholdet kan ha endret seg, eller at det kan ha oppstått misforståelser i intervjuet. De andre jeg har intervjuet har behersket det danske språket godt, så jeg har ikke hatt behov for hjelp til oversetting.

2.2 Deltagende observasjon

Jeg har hovedsakelig brukt deltagende observasjon som metode til innsamling av data under feltarbeidet i Ittoqqortoormiit. Ved å markere skillet mellom *observasjon* og *deltagende observasjon* får vi frem noe av det unike ved kvalitativt orientert forskning. Fossåskaret (1997:25) argumenterer for at det ikke gir noen rimelig mening å betegne den kvantitativt orienterte forskeren som *deltagende* observatør. Forskeren er kun deltagende observatør når han/hun selv er en av aktørene som han/hun observerer. Forskeren er både deltaker og tilskuer. Denne dobbeltposisjonen ligger i selve betegnelsen – *deltakende observatør* (ibid.:26).

På begynnelsen av feltarbeidet brukte jeg mye av tiden på å gå rundt i byen å observere og snakke med folk. Hensikten var å få en generell oversikt over fangsten, spesielt når det gjaldt informasjon om dyrelivet og årstidene og hvordan de ulike fangstmetodene er tilpasset dette. Informasjonen fikk jeg fra ulike mennesker i byen, da fangsten viste seg å ha stor sosial og kulturell betydning blant befolkningen generelt. Men for å oppnå mer detaljert og spesifikk informasjon om hvordan fangsten og de ulike fangstmetodene praktiseres, måtte jeg ut av byen. Jeg fikk låne meg et hus i Uunardor (Kap Tobin), ca. 7 km fra byen og ut mot fjordmunningen. Det er en liten bygd med ca. 15-16 bebodde hus, eid av både yrkesfangere, fritidsfangere og andre. Det er ingen elektrisitet der, og vann, og diesel til oppvarming må hentes i Ittoqqortoormiit. Yrkesfangerne bor her i de periodene det er gode fangstmuligheter. Iskanten ligger også rett utenfor Uunardor, noe som gjør at det ofte er noe å fange der. Det er også en ”utkikkspost” som ligger på høyden i Uunardor der folk står og ser i kikkert om det for eksempel ligger seler eller hvalrosser på isen, eller om det kommer isbjørner forbi. Jeg bodde på dette stedet i ca. ei uke og det var der jeg fikk innpass i selve fangstmiljøet. På dette stedet snakket de fleste hovedsakelig om fangst, hvem som har fanget hva og hvor mye de har fanget. Det følte derfor mer naturlig å snakke med folk om fangsten på dette stedet enn i byen. Men jeg bemerket meg straks at fangerne ble veldig rastløse og følte seg nok utilpass når jeg tok frem notatblokka og skrev ned den informasjonen jeg anså som viktig for mitt prosjekt. Jeg valgte derfor å ikke ta frem notatblokka mens jeg samlet inn informasjon under resten av feltarbeidet. Jeg skrev heller ned informasjonen når jeg var alene. Det følte mer naturlig både for meg og mine informanter.

Etter hvert som jeg ble introdusert for flere fangere, fikk jeg flere tilbud om å være med på selfangst. Jeg fikk være med å sjekke selgarn, delta på iskantfangst og pustehullsfangst om våren. Ettersom de bruker ulike selfangstmetoder avhengig av de ulike årstidene, fikk jeg ikke muligheten til å delta på pustehullsfangst om høsten, eller fangst fra båt, isflak eller land på sommeren. I tillegg til selfangsten, fikk jeg være med fangerne på gåsefangst, røyefiske på isen, alkekongefangst, narhvalsfangst og eggsanking. På de fangstturene jeg fikk være med på, brukte jeg ulike grader av deltagende observasjon, avhengig av den erfaringen og kunnskapen jeg etter hvert tilegnet meg. Dataene på de ulike fangstmetodene er derfor i stor grad basert på deltagende observasjon. Spradley (1980:58) skiller mellom ulike grader av deltagelse, såkalt *passiv*, *moderat* og *aktiv deltagelse*. De første gangene jeg dro med mine informanter på fangst, satt jeg kun og observerte det fangerne gjorde fra hundesleden, såkalt passiv deltagelse. Etter hvert ble jeg moderat aktiv ved at jeg kunne hjelpe til med hundene og se i kikkert om det lå seler på isen mens vi kjørte. Etter hvert

som jeg hadde tilbrakt mye tid sammen med fangerne, lærte de meg hvordan man skal ta seg frem i naturen med hundeslede, å skyte, og passe hundene med hundepisk. På slutten av feltarbeidet samlet jeg dermed inn informasjon gjennom aktiv deltakelse (ibid:59-60). En kan si at jeg etter hvert kom til å inneha det Wadel (1991:34-35) kaller for en *lærlingrolle*, noe jeg kunne utnytte ved å være min egen informant. Det gav meg innsikt i hvordan ”det kjennes på kroppen å være fanger” og jeg fikk adgang til den detaljerte informasjonen som skulle til for å beskrive de ulike fangstmetodene (ibid.:62-63). Det er nettopp verdien av å kunne observere seg selv i en *lokal status* som gjør det vesentlig for forskeren å være deltaker. På denne måten kan man få adgang til å studere prosesser som er skjult for den flyktige tilskueren (Aase 1997:51, Fossåskaret 1997:26).

De ulike fangstturene hadde en varighet på alt ifra en dag til ei uke, avhengig av hva slags fangst vi var på. I løpet av disse fangstturene overnattet vi i ulike fangsthytter rundt i Ittoqqortoormiit området, og noen dager i telt ved iskanten. Å delta på mange ulike former for fangst gav meg god innsikt i den østgrønlandske fangsttilværelsen, samarbeid, sosialisering og delingsøkonomi. Jeg ble også fortalt hvor viktig det var for fangerne å være *i* og *nær* naturen og hvor mye de setter pris på å komme seg bort fra stress og tidspress i byen. De fortalte også om hvordan de selv hadde blitt lært opp til fangst og hvilket forhold de har til fangststyrket i dag.

På begynnelsen av feltarbeidet var jeg mye sammen med vertsfamilien, spesielt på ettermiddagene og kveldene. Mannen i familien er dansk og kona grønlandsk, og de har tre barn som bor hjemme. På Grønland tilbringer de fleste mye tid sammen med familie og venner. Familierelasjoner er ofte høyt verdsatt og det forventes at familiemedlemmer tar godt vare på hverandre. I Ittoqqortoormiit kan nok de fleste grønlendere sies å være veldig avhengige av å ha familien rundt seg og privatlivet virker ikke å være så høyt verdsatt.

Så snart jeg ankom felten ble jeg omtalt som, og fikk status som vertsfamiliens norske datter. Blant annet hevder Eriksen (1998:56-57) at en *sosial status* er et gjenkjennelig, sosialt definert trekk ved en person som gir personen visse plikter og rettigheter, samtidig som det er knyttet visse forventninger til denne statusen. Jeg ble etter hvert veldig oppmerksom på slike familiemønstre og relasjoner, da jeg følte at det også ble stilt en del forventninger til meg. De fleste jenter og kvinner i Ittoqqortoormiit oppholder seg mye innendørs og bruker mye av tiden på sosialt samvær med familie, venner og barn. Døtre er ofte hjelpsomme og helt fra barna er små har de sine plikter å gjøre i hjemmet. Dette er en viktig del av oppveksten og på denne måten bidrar alle til husholdet. Jeg ville også gjerne hjelpe til og ikke forvente å bli behandlet som en ”gjest” i deres hjem. Dette hadde jeg ingen problemer med, men jeg fikk

etter hvert litt problemer med å oppholde meg mye i ro innendørs i de periodene vi ikke var på fangst, samt at jeg ikke fikk så mye tid til å lese og skrive feltnotater. Familien og andre mennesker syntes det var merkelig at jeg skulle være alene å skrive feltnotater når jeg heller kunne bruke tiden på sosialt samvær med familien og andre. De mente at jeg tross alt var der for ”leve og gjøre slik som de gjør” og lære av deres kultur. Dette førte til at jeg flere ganger valgte å være sammen med andre mennesker, fremfor å dra hjem til huset mitt for å skrive feltnotater på kveldene.

Ved deltagende observasjon etableres relasjoner mellom statuser i *status-sett* som gjør det mulig for samhandlingspartene å stille *rolleforventninger* til hverandre. For at deltagende observasjon skal bli mest mulig vellykket er det viktig at forskeren lykkes i å etablere relasjoner til informantene, samt å ha et reflektert forhold til den statusen en blir tildelt i sin egen rolleutforming (Aase 1997:49). Ved deltagende observasjon kan forskeren forsøke å gå inn i ulike lokale statuser på lik linje med de som studeres, for å selv oppleve hvordan det er å inneha disse statusene (ibid.:50-51). *Forsker* er sjelden en av de lokale statusene, og både forskeren selv og motparten vet kanskje ikke helt hvordan de skal forholde seg til denne statusen. Det å insistere på å bare være forsker kan derfor føre til et samhandlingsbrudd og hindre adgang til den informasjonen man er ute etter (Wadel 1991:31-33). På begynnelsen av feltarbeidet presenterte jeg meg selv som *student*, noe som generelt var uproblematisk. Men etter hvert som jeg ble bedre kjent med både familien, fangere og andre mennesker ble studentstatusen stort sett avvist. *Student* er ikke en av de lokale statusene og det ble vanskelig både for meg selv og vertskapet å forholde seg til denne statusen. Jeg ble nok på grunn av dette tildelt statuser som *datter*, *venn* og *fanger*, avhengig av hvilke relasjoner som allerede var etablert. Status som datter gav meg god innsikt i det østgrønlandske familielivet, familierelasjoner, husholdsøkonomi og delingsøkonomi. Status som fanger, samt å delta på mange ulike fangstturer, gav meg som sagt god innsikt i fangsttilværelsen generelt. Status som venn var ofte innvevd i de andre statusene og jo bedre tillitsforhold som allerede var etablert, desto enklere fikk jeg adgang til å komme bak fasaden og observere livet slik det utartet seg for mine informanter.

2.3 Feltsamtaler og intervjuer

Jeg benyttet meg av samtaler som metode på de fleste arenaer under feltarbeidet. Samtale som metode kaller Wadel (1991:47) for *feltsamtaler*, der forskeren i tillegg til å stille spørsmål gjerne forteller like mye selv. I motsetning til intervjuer, er feltsamtaler mer lik den dagligdagse praten mellom folk. Fossåskaret (1997:24) hevder at i denne hverdagspraten kan

det ligge mye informasjon som er relevant for undersøkelsen og som kan gi svar på spørsmål som forskeren ikke hadde tenkt ut på forhånd eller hadde forutsetninger for å spørre om. I henhold til dette førte jeg mange samtaler med ulike mennesker i byen, uavhengig av hvor godt jeg kjente dem på forhånd. Det var spesielt nyttig å samle inn informasjon gjennom feltsamtaler på begynnelsen av feltarbeidet, da det ofte fløt mye generell informasjon om fangsten som jeg kunne hente ut og anvende i undersøkelsen. Fossåskaret (ibid.) argumenterer også for at forskeren i mange tilfeller vil styre feltsamtalene i noen grad. Utsagn som er relevant for prosjektet kan følges opp av forskeren. Når folk begynte å snakke om temaer som var relevant for undersøkelsen min, viste jeg nok større interesse for å engasjere meg i samtalen. Det var under samtalene jeg ble oppmerksom på at folk generelt var opptatt av å snakke om hvordan klimaendringer utgjør en trussel for selfangsten og isbjørnfangsten. Fangerne viste seg også å være opptatt av å snakke om anti-selskinnskampanjer og dårlige priser på selskinn. Inntekten fra salg av selskinn har alltid utgjort en vesentlig del av inntekten til yrkesfangerne, slik at fallende priser på selskinn påvirker økonomien i stor grad. Jeg hadde på forhånd en del kunnskaper om disse temaene og kunne derfor fortelle like mye selv av det jeg visste. I tillegg var de fleste menneskene opptatt av å snakke om turismen i byen. Dette fordi turismen har økt mye i løpet av de siste årene og turisme blir sett på som en viktig inntektskilde både for yrkesfangerne og samfunnet generelt.

På bakgrunn av mine forkunnskaper om stedet og de temaene jeg ønsket å undersøke, i tillegg til informasjonen jeg hentet inn fra feltsamtalene, formulerte jeg en rekke spørsmål som jeg ønsket å få svar på. Dette gjaldt hovedsakelig spørsmål om hvilket forhold både yrkesfangerne og fritidsfangerne har til fangsten. Jeg formulerte også en del spørsmål om familielivet, økonomi, og personlige holdninger og meninger som yrkesfangerne har til det politiske systemet, spesielt det som angår kvotereguleringer. I tillegg formulerte jeg mer utdypende spørsmål om hvilke erfaringer og holdninger de har til klimaendringer, samt lave priser på selskinn. For å oppnå størst mulig innsikt i fangsttilværelsen, har jeg forsøkt å intervju yrkesfangere og fritidsfangere som befinner seg i ulike livssituasjoner. Dette har jeg også gjort for å få en oversikt over de ulike måtene en kan bli fanger på. Jeg tenkte det ville være best å ta i bruk formelle intervjuer som metode for innsamling av data i forhold til disse temaene. Et *formelt etnografisk intervju* kjennetegnes av dets strukturerte form og intervjuet er vanligvis avtalt på forhånd. Intervjueren har vanligvis skrevet ned spørsmål på forhånd og svarene skal brukes til å belyse ett eller flere spesielle temaer. Hvis en har utviklet vennlige relasjoner eller vennsksapsrelasjoner med mennesker i ulike sosiale situasjoner, vil en gjerne spørre om slike intervju (Spradley 1980:124). Jeg intervjuet derfor kun de personene som jeg

hadde kjennskap til på forhånd og spesielt de jeg hadde utviklet venns­kaps­relasjoner med. Jeg intervjuet de hjemme hos seg selv, ettersom jeg ikke ville stille så mange spørsmål angående familielivet, økonomi og personlige holdninger til fangsttilværelsen i den offentlige sfæren. Både fordi spørsmål og svar kan oppleves som personlige og for å hindre at andre mennesker rundt skulle påvirke svarene. Ved bruk av formelle intervjuer var informantene mer positive til å svare mer detaljert på spørsmålene som jeg stilte.

Jeg la spesielt merke til at informantene var mer villige til å fortelle om hva delingsprinsippet gikk ut på når jeg benyttet formelle intervjuer. Når jeg spurte om hva delingsprinsippet gikk ut på ved bruk av samtaler som metode, fikk jeg ofte svar som; ”det er bare slik vi gjør det her, vi deler med hverandre” (oversatt fra dansk til norsk). Dette har nok sammenheng med hvilke arenaer man befinner seg på ved innsamling av data. For eksempel vil spørsmål omkring delingsprinsippet kreve en del tid å svare på. Når vi var ute på fangst ville nok fangerne konsentrere seg mest om selve fangsten og heller forklare mer detaljert om de ulike fangstmetodene, i tillegg til hva og hvor mye de har fanget. Når vi kjørte hundeslede om natten og det ikke var tegn til noe dyreliv i nærheten, var de mest villige til å fortelle om hvordan de selv ble lært opp til å kjøre hundeslede og drive med fangst. De forklarte hvordan snø- og isforholdene var, hvordan det har endret seg de siste årene og hvor viktig det er å ta vare på naturen. Etter at jeg ble oppmerksom på at tilgjengeligheten på ulike data ofte var avhengig av hvilken arena vi befant oss på, tok jeg i bruk flere *uformelle etnografiske intervjuer*. I motsetning til formelle intervjuer, mangler ofte de uformelle intervjuene struktur og kontroll. Man behøver ikke å gjøre noen avtaler på forhånd eller formulere noen ferdigstilte spørsmål. Et uformelt etnografisk intervju forekommer hver gang en stiller noen et spørsmål under deltagende observasjon (Nielsen 1996:110, Spradley 1980:123). Som sagt, valgte jeg å legge fra meg notatblokka. Uten notatblokka stilte jeg også mer åpne spørsmål og fikk dermed informasjon om hva fangerne *selv* anså som viktig å fortelle. Konkrete spørsmål er ofte kontrollerende og ledende, mens åpne spørsmål noen ganger kan være bedre og mer nøytrale (Nielsen 1996:113). Bruk av uformelle intervjuer kan til tider være en anstrengende metode når man må huske mye relevant informasjon og skrive det ned i ettertid. Likevel gav denne formen for intervju en mye mer naturlig og avslappet stemning og jeg merket at informantene var mer åpne for å svare på de fleste spørsmålene.

Jeg hadde også planlagt å reise til Nuuk (Godthåb) som er hovedstaden på Grønland etter jeg var ferdig med feltarbeidet i Ittoqqortoormiit, men på grunn av ferieavvikling i juli måned valgte jeg å utsette turen til september- oktober. Hensikten med å reise til Nuuk var å få snakke med noen administratorer og politikere om hva de tenker om fremtiden til

yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit. Nuuk er Grønlands politiske og administrative sentrum og jeg anså det derfor som nødvendig å reise dit for å skaffe den informasjonen jeg ønsket. Jeg har intervjuet noen byråkrater for å skaffe informasjon om hva de tenker om den nåværende økonomiske og politiske situasjonen til fangerne og hvordan utviklingen har vært de siste årene. Formålet er å kunne ta begge parters uttalelser i betraktning og se situasjonen fra både fangernes og byråkratenes side.

2.4 Andre metoder

I tillegg til deltagende observasjon, samtaler og intervjuer, har jeg benyttet meg av flere sekundærkilder. På begynnelsen av feltarbeidet kjørte yrkesfangerne kontinuerlig med turister på hundeslede og var dermed lite tilgjengelige i denne perioden. Jeg brukte derfor mye av tiden på å lese bøker, artikler og avhandlinger om historie og tidligere forskning omkring fangsten i Ittoqqortoormiit. Denne litteraturen fikk jeg låne på telestasjonen, da både mannen i vertsfamilien og han som jeg leide huset hos arbeidet der. På bakgrunn av dette fikk jeg god innsikt i den tidligere historien, både når det gjelder politisk og økonomisk utvikling, fangstkultur og praksis/tradisjoner. I Nuuk benyttet jeg meg av folkebiblioteket og universitetsbiblioteket for å skaffe meg informasjon om den historiske og politiske utviklingen på Grønland. Dette gjelder spesielt Grønlands rolle i det internasjonale samfunnet. Jeg har også benyttet meg av diverse offentlige dokumenter og internettkilder for å skaffe meg informasjon om lover og regler som angår betingelser for adgang til jakt og fangst, jaktområder med tilhørende jakttider, fangststatistikk, kvotereguleringer, støtteordninger for yrkesfangerne og endringer av landtingslover om jakt og fangst. Jeg hadde på forhånd tenkt å benytte meg av å lese aviser og se nyheter på tv for å holde meg oppdatert på det som foregikk innenfor fangsrelaterte temaer da jeg var i Ittoqqortoormiit, men de fleste nyhetene var sentrert rundt det som skjedde på vestkysten av Grønland og ikke så mye om forholdene i Ittoqqortoormiit.

2.5 Status som ”datter” i grønlandske familier

Familien hadde, som sagt, avtalt med svigersønnen at han skulle ta meg med på fangst, men i mars og april kjørte han mye på langturer med turister, i tillegg til at han og datteren til vertsfamilien fikk sitt andre barn i slutten av mars. Jeg ville derfor ikke virke for påtrengende med å spørre om når vi skulle dra på fangst og bestemte meg heller for å undersøke muligheten til å dra på fangst med andre fangere. Dette gikk veldig greit og jeg avtalte å dra

sammen med en eldre yrkesfanger for å sjekke selgarnene hans. Jeg fortalte vertsfamilien om avtalen samme dag og hadde en forventning om at de skulle reagere veldig positivt ettersom de oppfordret meg til å bli kjent med andre yrkesfangere på egenhånd for at prosjektet skulle lykkes i størst mulig grad. De reagerte imidlertid ikke så positivt som jeg hadde forventet.

Mannen og kona hevdet at de betraktet meg som deres norske datter og følte derfor at de hadde ansvar for meg. De ville helst at jeg skulle dra på fangst med deres svigersønn, ettersom de stoler på ham og visste at han ville ta godt vare på meg. Jeg valgte derfor å ikke dra med denne eldre mannen for å sjekke selgarn, både for min egen sikkerhets skyld og for å unngå eventuelle konflikter med familiemedlemmene som alltid var hjelpsomme, inkluderende og snille mot meg. De viste også stor interesse for å bli kjent med min familie hjemme i Norge og de ville se bilder av familien og hjemstedet mitt. I tillegg hadde de veldig lyst at min familie skulle komme å besøke dem mens jeg var der og ba meg ofte om å hilse hjem.

Etter at jeg fikk besøk av en venninne fra Norge i midten av april, tok vi en guidet tur til Uunardor med en fritidsfanger. Da jeg fortalte om meg selv og prosjektet mitt på denne turen, spurte han meg om jeg ville låne jaktbetjentens hus i Uunardor. Jeg takket ja med det samme, ettersom jeg visste det var et veldig bra sted for å samle inn informasjon om fangsten. Guiden avtalte også med vennen sin, som er en eldre yrkesfanger, at jeg kunne være med å sjekke selgarnene hans når jeg måtte ønske, noe jeg benyttet meg av et par ganger mens jeg var der. Vertsfamilien var skeptisk til at jeg skulle bo der alene, men vi avtalte at de skulle komme å besøke meg de nærmeste dagene. Jeg følte at jeg måtte løsrive meg litt fra familien hvis jeg skulle få den informasjon jeg ønsket og forsøke å skaffe meg flere kontakter på egenhånd. Fritidsfangeren og jaktbetjenten var også å besøkte meg, da de følte et visst ansvar for meg da jeg skulle bo der alene. Dette var også familien veldig glade for. Etter å ha blitt bedre kjent med guiden, spurte han meg om jeg ville være med på fuglefangst og iskantfangst i begynnelsen av mai. Da jeg fortalte om dette til vertsfamilien ble de litt bekymret for denne turen. Jeg forklarte at det var nødvendig for prosjektet mitt at jeg også fikk delta på selfangst på iskanten, ettersom sesongen for denne formen for selfangst snart var over. De forstod situasjonen og var hjelpelige med å låne meg det utstyret jeg hadde behov for. På denne turen møtte vi to yrkesfangere i midten av 20-årene og den ene av yrkesfangerne tilbudte meg å bli med han på selfangst og fuglefangst de nærmeste dagene. Da jeg kom hjem fra denne turen fortalte jeg vertsfamilien om møtet med disse yrkesfangerne og at jeg kunne bli med den ene av dem på fangst. Familien reagerte veldig positivt på dette, da de tidligere har tilbrakt mye tid sammen med hans foreldre. Det at han ble ”godkjent” av min vertsfamilie hadde stor

betydning for meg. Jeg behøvde ikke lengre å tenke på at de skulle være bekymret for meg og at det skulle oppstå et dilemma mellom mitt ønske om å samle inn mest mulig data og deres ansvarsfølelse. Jeg tilbrakte derfor mye tid sammen med de yngre yrkesfangerne i ettertid og jeg var kontinuerlig på fangst med den av yrkesfangerne som vertsfamilien hadde godt kjennskap til i 1 ½ måned i ettertid.

Når jeg tilbrakte mye av tiden sammen med den ene av yrkesfangerne, resulterte det i at jeg også fikk en lignende rolle i hans familie. Familien hans ville gjerne ha meg boende hjemme hos dem i den siste perioden av feltarbeidet. Det var kun han av deres barn som fortsatt bodde hjemme, så det var god plass til meg. Dette gjorde også hverdagen litt enklere for meg, da de hadde innlagt vann og vaskemaskin. I denne grønlandske familien fikk jeg også en slags ”datterstatus” og forventningene knyttet til datterstatusen ble mye mer merkbar i denne familien. I de periodene vi ikke var på fangst, ville moren i familien at vi skulle ta oss av matlaging og husarbeid. Husarbeidet måtte vi gjøre på morgenen og formiddagene, da kveldene ofte bestod av sosialt samvær med andre familiemedlemmer. Jeg derimot, hadde stort behov for å skrive ned feltnotater fra fangstturene, spesielt i de periodene da vi kun var et par dager i byen. Ettersom jeg ikke kunne gjøre det på kveldene blant mange mennesker, måtte jeg gjøre det tidlig på dagen.

Foreldrene hans måtte flytte ut for en periode for å passe datterens barn. Datteren og samboeren skulle reise til Tasiilaq, da hun skulle føde et barn. Foreldrene ville derfor at vi skulle passe huset i den perioden de bodde hos datteren. Det var spesielt en episode der moren kom på besøk og så til huset da jeg holdt på å gjøre skolearbeid. Hun syntes vi burde vaske litt i huset og ba meg dermed om å vaske gulvet for hånd, da dette var noe hun brukte å gjøre til daglig. Jeg reagerte ikke noe videre på situasjonen, til tross for at jeg ble litt irritert. Jeg måtte minne meg på hvor takknemlig jeg var for at jeg fikk bo i hjemmet deres og at jeg selvfølgelig måtte bidra med å gjøre husarbeid. Likevel var det til tider en vanskelig situasjon. Kanskje årsaken til konflikten ligger i forskjellene mellom måten ”datterstatusen” er definert i det samfunnet man studerer og hvordan den er definert i det samfunnet som forskeren selv kommer fra (Briggs 1970b:7). På samme måte som Briggs (ibid.) var nok det vanskeligste for meg å lære ”underordnelse”, men i motsetning til Briggs som måtte lære seg å akseptere den mannlige autoriteten, måtte jeg lære meg å akseptere kvinnelig autoritet. I de grønlandske hjemmene har ofte mødrene i familien stor autoritet og det er som regel de som lærer døtrene de pliktene en kvinne har i hjemmet.

Jeg fikk god innsikt i den grønlandske subsistensøkonomien og delingsøkonomien i begge familiene. De fortalte meg hvordan de fordelte fangsten mellom familiemedlemmene,

hvorfor de gjorde det og hva de forventet å få tilbake. Irritasjonen som var knyttet til min datterstatus var nok på samme måte som Briggs (ibid.), delvis knyttet til det faktum at ”underordnelse” truet min tilvente og høyt verdsatte uavhengighet, men ble forverret av frykten om at restriksjonene som var tilknyttet datterstatusen skulle komme i veien for mitt arbeide.

2.6 Nære vennskap i felten

Det hender at det utvikler seg nære vennskap mellom feltarbeider og informanter, og feltarbeideren kan få adgang til kontekster som vanligvis er stengt for fremmede. Nielsen (1996:155) hevder at forståelsen for det man studerer blir utvilsomt beriket. Likevel medfører slike forhold ofte vanskelige dilemmaer, da motivene bak dette forholdet ofte er annerledes enn i ”vanlige” vennskap. På begynnelsen av feltarbeidet var grensen mellom meg som feltarbeider og informantene mine veldig klare, men grensene ble stadig mer uklare da vi etter hvert begynte å betrakte hverandre som venner, familie og bekjente. Når det gjelder innsamling av data, var nok fordelene med å utvikle nære vennskap at jeg først og fremst fikk adgang til kontekster og informasjon som kanskje vanligvis ikke er tilgjengelig for fremmede. Om nære vennskap i felten, siterer Nielsen (1996:156) Wolfs (1966) beskrivelser av vennskap som et kontinuum fra ”instrumentelt” til ”ekspressivt” vennskap. Han hevder at diskrepanser mellom forsker og informanter blir målt langs en akse, der man i den første typen ”bruker” venner i utstrakt grad, mens den andre defineres som mer følelsesmessig og personlig. Dette kan føre til at feltarbeideren eller informantene utnytter hverandre, uten at noen av partene ser noe umoralsk i det de gjør. Større eller mindre diskrepanser av denne typen oppleves ofte og man bør ha et visst forhold til det når man inngår i nære relasjoner med sine informanter. Etter hvert som jeg ble godt kjent med mine informanter, desto mer begynte jeg å reflektere over forholdene mellom oss. I den første delen av feltarbeidet var jeg bekymret for at jeg selv ”brukte” informantene mine og at de skulle føle seg ”brukt” av meg. Dette fordi jeg ble mer og mer oppmerksom på hvor mye av tiden sin de brukte på meg, både til å ta meg med på fangst, føre samtaler og intervjuer. Jeg var også redd for at de skulle ”bruke” meg i perioder da de hadde lite penger, da jeg tilbydde meg å kjøpe mat, drikke og røyk til fangstturene. Likevel tenkte jeg at det ikke ville vært noe umoralsk i dette, da vi begge oppnår fordeler hvis dette var tilfelle. Etter hvert som vi ble bedre kjent og hadde vært på flere fangstturer sammen, begynte jeg likevel å se annerledes på situasjonen. Når jeg fikk mer erfaring med fangsten kunne jeg hjelpe til med praktiske ting og følte dermed at jeg var mer til nytte for dem. Fangerne begynte også å kjøpe mat til meg i de periodene de hadde penger, i tillegg til at

vi spiste en del mat som vi fanget på turene. Kanskje årsaken er at forholdet hadde utviklet seg til å bli mer følelsesmessig og personlig, og/eller at forklaringen ligger i deres kultur. I Ittoqqortoormiit er de som sagt veldig avhengige av andre mennesker og synes det er viktig å hjelpe hverandre. Samfunnet beror også i stor grad på ”delingsøkonomi”, der folk deler det de har med hverandre. Det er ikke sikkert at informantene tenker at noen parter ”bruker” hverandre på noen måter, men at de hjelper hverandre ved å bidra med de ressursene man har.

Når det gjelder avstand og nærhet i felten, argumenterer Nielsen (1996:181) for at felten kan være veldig påtrengende. Mennesker krever ditt nærvær, forlanger støtte og insisterer på at deres problemer er viktigere enn noe du selv kan skilte med. Jeg tok del i konflikter, sorger, gleder og betroelser blant venner og familier. Under slike omstendigheter er det av størst betydning å ikke miste gangsynet. En måte å unngå dette på, er å sørge for å ha ”retrettmuligheter” i felten, det vil si steder, gjøremål og miljøer som man kan trekke seg tilbake til om behovet skulle melde seg. Problemet var at jeg ikke hadde så mange muligheter til å trekke meg tilbake. Det er en liten og intim by og muligheten for anonymitet er vanskelig. Jeg kunne heller ikke gå tur alene utenfor byen på grunn av fare for isbjørn. Dette var nok det vanskeligste med å gjøre feltarbeid på dette stedet. Jeg oppholdt meg i felten mesteparten av tiden og kunne ikke trekke meg tilbake når jeg følte at jeg hadde behov for det.

2.7 Etiske betraktninger

Når det gjelder etiske implikasjoner er det først og fremst satt krav om informert samtykke. Jeg har informert mine informanter og andre deltakere om det som angår hans eller hennes deltakelse i prosjektet, og har på forhånd spurt om muntlig samtykke for å forebygge krenkelser av personlig integritet. Jeg har forholdt meg åpen og ærlig til mine informanter og de har fått vite hva jeg skal skrive om underveis i prosjektet. Enkelte informanter har også fått lese gjennom det jeg har skrevet og ikke hatt noen innvendinger mot det som står i teksten. Enkelte av mine informanter hadde innvendinger mot å bli anonymisert, ettersom navnet er veldig viktig for dem. Årsaken til dette hevdes å være det åndelige aspektet som ligger bak de østgrønlandske tradisjonene med familienavn som arves gjennom generasjoner. Mine informanter fortalte meg at når et familiemedlem dør vil det første barnet som blir født i familien få vedkommendes navn, eller bli oppkalt etter vedkommende med et lignende navn. De tror at barnet blir født med en del av den avdødes sjel og at det derfor vil inneha en del like personlighetstrekk og egenskaper som den avdøde var kjent for å ha. I tillegg vil også flere barn bli oppkalt etter avdøde familiemedlemmer i ettertid. På denne måten vil enkelte

oppleve å miste sin sjel dersom jeg benytter fiktive navn i oppgaven. Det er ikke noe kontroversielt som fremstår i oppgaven og av respekt for mine informanter har jeg derfor valgt å bruke deres egne navn når jeg beskriver hvem hovedinformantene mine er.

I løpet av feltarbeidet har jeg studert yrkesfangerne som en integrert del av lokalsamfunnet og ikke som enkeltindivider. Folk flest har oppfattet ting på samme måte og yrkesfangernes erfaringer, tanker og holdninger sammenfaller i stor grad. Jeg har derfor valgt å omtale personene ved bruk av *fanger* eller *mine informanter* der informasjonen sammenfaller, noe den gjør de fleste stedene i oppgaven.

Når det gjelder tilbakeføring av mastergradsoppgaven, vil jeg gjøre den tilgjengelig for mine informanter og andre i Ittoqqortoormiit by. I og med at feltarbeidet har funnet sted i et veldig lite og intimt samfunn der ”alle kjenner alle”, vet nok de fleste innbyggerne hvem mine informanter er. Jeg har derfor på forhånd spurt om og fått muntlig samtykke til å gjøre den tilgjengelig for alle innbyggerne i Ittoqqortoormiit. Etter andre informanters og behjelpelige menneskers ønsker, vil jeg også sende et eksemplar til Selvstyret og universitetsbiblioteket i Nuuk. Ettersom de fleste behersker det danske språket, vil de mest sannsynlig ikke ha noen større problemer med å lese norsk.

2.8 Presentasjon av hovedinformanter

Hovedinformantene består av yrkesfanger, fritidsfanger og personer som har en offentlig stilling innenfor forvaltningen.

Marius (25 år)

Har arbeidet som yrkesfanger i syv år og er fangerformann i byen. Han vil gjerne fortsette å arbeide som yrkesfanger hvis de økonomiske vilkårene forbedrer seg. Hvis ikke vil han finne seg et lønnsarbeid⁹. Han har samboer og to barn. De bor sammen i eget hus, men tilbringer mye tid hjemme hos samboerens familie.

Silas (23 år)

Har arbeidet som yrkesfanger i ca. et år og bor for tiden hjemme hos sine foreldre. Han skal flytte til Nuuk høsten 2010 for å gjøre seg ferdig med videregående skole. Han vil helst

---

⁹ Jeg har valgt å bruke *lønnsarbeid* og *lønnsarbeider* som betegnelse på det å være fast ansatt og motta fast månedslønn, og som dermed gir sikker inntekt. Yrkesfangerne derimot, har verken fast ansettelse eller fast månedslønn, og har dermed usikker inntekt.

fortsette å arbeide som yrkesfanger i fremtiden, men vil også ta høyere utdanning på høyskole eller universitet, slik at han for sikkerhetsskyld også har muligheten til å få seg et lønnsarbeid.

Kristian (63 år)

Har tidligere hatt lønnsarbeid og begynte som yrkesfanger etter at han ble pensjonist. Han har kone og barn, men foretrekker å bo alene i Uunardor mesteparten av året for å drive med fangst.

Anders (50 år)

Han arbeider nå som assisterende jaktbetjent og driver med fangst på fritiden. Han foretrekker å veksle mellom å være yrkesfanger og lønnsarbeider.

Ingekasi (52 år)

Han begynte å arbeide som yrkesfanger etter han valgte å slutte i jobben som kontorassistent. Han har samboer, og skal fortsette å arbeide som yrkesfanger i fremtiden.

Erling (51 år)

Er jaktbetjent og driver med fangst på fritiden. Har tidligere vært ordfører i byen og foretrekker å ha lønnsarbeid.

3.0 GRØNLAND: POLITISKE OG ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER FOR FANGSTEN

I dette kapitlet vil jeg gi en kort beskrivelse av den politiske utviklingen på Grønland, og samtidig gjøre rede for den overordnede lokale, nasjonale og internasjonale konteksten som fangerne må forholde seg til.

3.1 Fra koloni til Selvstyre

Grønlenderne er kjent for å være avhengig av naturen og fangsten forstås som en aktivitet som er tett knyttet til inuittkulturen. Den utgjør ikke kun en økonomisk ressurs, men blir også oppfattet som en viktig del av grønlandernes daglige liv og kultur. Rekefiskeriet, selfangst og hvalfangst er noe som står sterkt i folks bevissthet. Til tross for dette, har grønlanderne blitt kritisert for å overutnytte enkelte av ressursene. Sejersen (2003:123) argumenterer for at det er en utbredt forestilling om at de grønlandske fangerne alltid har stått i en harmonisk og bærekraftig relasjon til naturen, men at denne harmonien ble brutt ved danskernes modernisering av Grønland. Danmark førte en formynderisk politikk på Grønland under hele kolonitiden fra 1721-1953. Harmonien hevdes å være brutt etter at Grønland, gjennom FNs avkoloniseringspolitikk, fikk status som en likeverdig del av det danske riket i 1953.

Etter at Grønland ble et amt i Danmark, forsøkte de å oppnå den samme levestandarden på Grønland som i Danmark. Ønsket var å skape likeverdige forhold for hele landets befolkning, hvor det danske systemet ble fremhevet som idealet. Dette var ulikt perioden før 1950, der man ønsket å skjerme grønlanderne fra europeisk påvirkning. I løpet av 1950-1970-tallet, gikk det grønlandske samfunnet fra å være et uavhengig fangst- og fiskerisamfunn til å bli et proletarisert industri- og industrifiskerisamfunn (Dahl 1986). Bruddet med de grønlandske fangsttradisjonene omtales ofte som smertefullt av grønlanderne. De kritiserer gjerne utviklingen for å ha gått alt for hurtig, og mangler de en forklaring på det grønlandske samfunnets problemer, refererer man ofte til dette bruddet: At danskene har kastet Grønland inn i den moderne verden, med fremmedgjørelse til følge (Sejersen 2003:123).

Perioden fra 1971-1979 var karakterisert av en politisk veksel, samt videreutvikling av Grønland fra å være et fangstsamfunn til å bli et moderne konsumsamfunn. I 1972 trådte også Grønland inn i EF (EU) sammen med Danmark, til tross for at 70,2 % av befolkningen på Grønland stemte imot. Grønland var formelt en del av Danmark og ble derfor ikke avstemningsmessig behandlet særskilt. Dette førte til en politisk massemobilisering av den

grønlandske befolkningen og det reiste seg etter hvert en kraftig opinion mot overlokal og overnasjonal styring (Dahl 1986:62). Retorikken blant de grønlandske intellektuelle på 1960-70-tallet, gikk derfor ut på at man ikke skulle rive opp alt ved røttene. Motstanden ble kraftigst fremført av Lars Emil Johansen, Jonathan Motzfeldt og Moses Olsen. De inngikk et samarbeid som i senere år førte til Siumut-gruppen (senere Siumut partiets) stiftelse. De hadde en klar antikolonistisk profil og deres hovedformål var å få innført et Hjemmestyre (ibid.). Landsrådet og det danske folketinget vedtok på slutten av 1978, loven om Hjemmestyret. Det ble foretatt en folkeavstemning i 1979, der et klart flertall av grønlandere valgte å slutte seg til den nye reformen. Grønland oppnådde delvis selvbestemmelse og Hjemmestyret fikk gradvis ansvaret for grønlandske spørsmål som blant annet utdanningsvesenet, kultur, erverv, fiskeri, handel og transport (ibid:42).

Hjemmestyrets første store utfordring var å avvikle Grønlands påtvungne medlemskap i EU, noe de først fikk innvilget i 1985. Hjemmestyret skulle være en støtpute mellom det man oppfattet som det gamle og det nye. Et sunt bygdeliv kom på dagsordenen og de skulle utvikle bygdenes produksjonsmuligheter, samt forsyning av vann- og elektrisitet. For å beskytte fangstyrket mot fallende selskinnspriser på verdensmarkedet, gav også Hjemmestyret tilskudd til innhandling av selskinn. Dermed sikret man både kjøttforsyningen, vedlikehold av utstyr og husholdsinntekter for mange fangstfamilier (Sejersen 2003:123).

Den 21. Juni 2009 fikk Grønland ytterligere selvbestemmelse, da Hjemmestyret ble erstattet av det nåværende Selvstyret. Etter innføringen av Selvstyret har Grønland fått større ansvar på en rekke områder, bortsett fra utenriks- og sikkerhetspolitikken som fortsatt styres av Danmark. Grønlandske spørsmål blir hovedsakelig behandlet på Grønland og de har blant annet fått retten til råstoffene som befinner seg i undergrunnen. Takket være Hjemmestyret/Selvstyret og befolkningens initiativer, er Grønland blitt et velferdssamfunn med alt hva det innebærer. Likevel forbindes Grønland stadig med noe ”ikke-moderne” - noe ”tradisjonelt”. Sejersen (ibid:124) hevder at det tradisjonelle, uavhengig av hva det måtte være, oppfattes som autentisk og eksotisk, noe som er vesentlig forskjellig fra vestlig kultur. Dette skillet mellom det tradisjonelle og det moderne har også resonans i den grønlandske befolkningens selvforståelse, og ofte sies det at det spesielle ved Grønland er at det er en fangstkultur som er hoppet direkte inn i den moderne verden.

3.2 Overnasjonal innflytelse

Grønland har i løpet av de siste tiårene måtte forholde seg til en rekke politiske interessegrupper med ulike spesifikke dagsordener for naturbevaring og utnyttelse av

naturressurser. Dette gjelder blant annet vestlige miljøorganisasjoner, EUs fiskeriorganer, internasjonale forvaltningsorganisasjoner, fiskerinasjoner og danske partier. Sejersen (2003:41) hevder at enkelte av disse institusjonene har kritisert Grønland for å være ”tilbake i tid” og ”umoderne”, ettersom landet ikke lever opp til de standarder og forventningene som ulike grupper og institusjoner betrakter som innlysende. Til tross for denne utviklingen, har det grønlandske folket bevart sin bevissthet omkring sin identitet og retten til å leve direkte av naturens ressurser.

Med den økende aksepten av urfolks særstilling i verdenssamfunnet har Grønland i de siste tiårene vært med på å påvirke de politiske prosessene i det internasjonale samfunnet. Etter ønske fra grønlenderne, har Danmark ratifisert ILO-konvensjon nr.169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Et grunnleggende prinsipp i konvensjonen, er at de statlige myndighetene har plikt til å konsultere urfolk og sikre deres deltakelse når det overveies å innføre tiltak eller iverksette virksomhet som kan få direkte betydning for urfolk¹⁰. Spørsmålet angående urfolks rettigheter har for Grønlands vedkommende vært, og er fortsatt, en sak som angår retten til å markedsføre produktene fra jakt- og fangst.

Etter fremkosten av Brundtland-rapporten (World Commission 1987) ”*Our Common Future*”, som har vært et av de viktigste dokumentene i den nåværende miljødebatten, har Grønland forsøkt å påvirke internasjonal miljødebatt, blant annet gjennom deltakelse i arbeidet med ”*Caring for the Earth: A strategy for sustainable living*”, som ble publisert i 1991 av Verdens Naturvernunion (the International Union for Conservation of Nature, IUCN), Verdens Naturfond (World Wide Fund for Nature, WWF) og FNs miljøprogram (United Nations Environment Programme, UNEP)¹¹.

Videre har Grønland spilt en avgjørende rolle i dannelsen av *Inuit Circumpolar Conference* (ICC) og Hjemmestyret har i stor grad vært avhengig av ICC når de har profilert seg internasjonalt. ICC representerer inuitter som et urfolk i Arktisk Råd, i De Forente Nasjoners Økonomiske og Sosiale Råd (ECOSOC), samt Arctic Leaders Summit. ICC har i mange sammenhenger fremhevet urfolks rolle i utarbeidelsen av strategier for bærekraftig utvikling og fremhevet flere avgjørende punkter i forbindelse med utviklingen av selfangsten som tradisjonelt har vært en nøkkelaktivitet for inuittenes overlevelse i Arktis. Dette gjelder både gjennom en revitalisering og utvikling av markedet for sel og selprodukter, en rekke politiske og strukturelle forandringer, samt revitalisering og utvikling av synet på

---

¹⁰ ILO-konvensjon nr. 107 og nr. 169 om urfolks rettigheter

¹¹ Grønlands Hjemmestyre: Selvstyrekommissionen (2003). ”Betænkning afgivet af Selvstyrekommissionen, april 2003”. Århus: Jydsk Centraltrykkeri A/S.

fangstprodukter. Havpattedyrene er en fornybar ressurs som fortsatt har stor kulturell betydning. Det er derfor viktig for ICC å formidle hvordan og hvorfor bærekraftig anvendelse av fornybare ressurser, inklusive seler og hvaler, bærer nøkkelen til menneskers overlevelse. Dette for å oppnå forståelse og aksept av den allsidige ressursutnyttelsen i det internasjonale samfunnet¹².

I 1992 deltok Grønland på offisielt plan på den internasjonale miljøkonferansen i Rio de Janeiro. Formålet for Grønlands Hjemmestyre, var sammen med Danmark, å fremme forståelsen av urfolks avhengighet av viltlevende ressurser og sikre rett til omsetning av fangstprodukter. Denne konvensjonen er viktig fordi den etter ratifikasjon, utgjør et bindende internasjonalt lovgrunnlag på området. Artikkel 8 i denne såkalte biodiversitetskonvensjonen, sikrer prinsipielt urfolks rettigheter i denne forbindelse. I erkjennelsen av det grønlandske fangstsamfunnets historiske, kulturelle og etniske bakgrunn, oppnår Grønland også sine hvalkvoter. De får dekket en vesentlig del av sitt ernæringsmessige behov gjennom Den Internasjonale Hvalfangstkommissjonen (International Whaling Commission, IWC). Dette skjer på bakgrunn av grønlendernes internasjonale anerkjente status som et urfolk. Det var også et grønlandsk initiativ som stod bak Danmark bestrebelser etter å oppnå et permanent forum i FN, hvor verdens urfolk kan komme til ordet overfor regjeringene og verdensoffentligheten. I ettertid har Grønland arbeidet med å utforme en FN Verdensdeklarasjon angående urfolks rettigheter¹³.

3.3 Næringslivet og forvaltningsregimer

Næringslivet på Grønland er dominert av offentlige eide virksomheter, da det er Selvstyret som eier de fleste virksomhetene på Grønland. Det største selskapet er Royal Greenland A/S, en høyteknologisk industrivirksomhet som fremstiller reke- og fiskeriprodukter.

3.3.1 Underskudd i handelsbalansen

Grønland eksporterer hovedsakelig ressurser fra havet, men i løpet av de siste årene har importen vært større enn eksporten og Grønland har derfor hatt et stort underskudd i handelen med utlandet. Importen omfatter nesten alle varene som anvendes på Grønland, bortsett fra de varene som fremstilles lokalt, som blant annet fiske- og fangstprodukter. I de siste 15 årene har Grønland derfor vært avhengig av rekeeksport og danske overføringer. Grønland er verdens største rekeeksportør og har presset bestanden til det ytterste. Dette fordi

---

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

avhengigheten av fiskeriet har økt, da de andre inntektene har avtatt. Inntektene fra fangst og gruvedrift har gått betraktelig tilbake i løpet av de siste årene. Grønland har mange ressurser, men dårlige innhandlingsmuligheter og et dårlig marked for blant annet selskinn og selkjøtt, samt andre fiske- og fangstprodukter. Dette har ført til at det er vanskelig å opprettholde et bærekraftig næringsliv. Innhandlingsmulighetene har variert, både når det gjelder priser og muligheter. Dette er et tilbakevendende dagsordenspunkt i Landstinget og i forhandlingene mellom fangerforeningen KNAPK (Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattufiat) og Royal Greenland (Sejersen 2003:22-23).

Underskuddet i handelsbalansen må dekkes med andre inntekter. Blokktilskuddet fra Danmark har tidligere utgjort, og utgjør fortsatt ca. 40-50 % av landets bruttonasjonalprodukt, noe som flere ganger har vært utsatt for kritikk. Men uten de danske overføringene ville Grønlands BNP vært på lik linje med de fattigste landene i Europa (Stryken 2005:85). En del av underskuddet dekkes også av EUs fiskeriavgifter, i tillegg til penger fra turismevirksomhet. Turisme har blitt en global vekstnæring på Grønland og det har vært en stabil vekst i antall turister i løpet av de siste årene. Turisme er en reell eksportinntekt, da det er snakk om å tilføre kapital utenfra. Grønland arbeider derfor med å utvikle en nasjonal opplevelsesindustri og inngår i det nordiske turistsamarbeidet med North Atlantic Tourism Association (NATA) sammen med Island og Færøyene¹⁴.

Underskuddet i handelsbalansen viser seg å ha fått svært negative konsekvenser for fangststyrket på Grønland. Sejersen (2003:22-23) hevder at fangerne ønsker å få større tilskudd for å holde de stigende utgiftene nede, samtidig som de vil modernisere næringen. Dette viser seg å være svært vanskelig når landet har stort underskudd. Samtidig er det også rettet kritikk mot at fangerne får for mye tilskudd, og blant annet kritiserer Hansen (2001) Selvstyret for å gi fangerne for mye offentlig støtte. Enkelte mener det skaper en kunstig økonomi og svekker private initiativer, men på samme måte som andre primærnæringer henger det ofte sammen med offentlig støtte.

3.3.2 Fangstrådet

Selvstyret består av et folkevalgt landsting, der flertallet velger et landsstyre. Landsstyret er Grønlands regjering, og landsstyrets medlemmer leder de forskjellige delene av Selvstyrets administrasjon og sørger for at landstingets beslutninger blir ført ut i livet. Når det gjelder spørsmål som er knyttet til jakt- og fangst på Grønland, er Fangstrådet et rådgivende organ for

---

¹⁴ <http://dk.nanoq.gl/Emner/Erhverv/Erhvervsomraader/Turisme.aspx>

Naalakkersuisut (regjeringen). Rådet diskuterer problematikk og utvikling omkring jakt og fangst, samt forvaltningen av levende ressurser. Fangstrådet som også holder til i Nuuk, er sammensatt av representanter fra: Sammenslutningen av fiskere og fangere på Grønland (KNAPK), Departementet for Fiskeri, Fangst, og Landbruk (DFFL), De Grønlandske Kommuners Landsforening (KANUKOKA), Departementet for Innenriksanliggender, Natur og Miljø (NNPAN), samt Sammenslutningen av fritidsjegere og –fiskere (TPAK). Fangstrådet er nedsatt i henhold til landstingsloven om jakt og fangst. Etter § 11 har Naalakkersuisut plikt til å høre Fangstrådet i saker som vedrører konkrete emner innenfor lovens område. Fangstrådet utarbeider en forretningsorden, som skal godkjennes av Naalakkersuisut. Fangstrådet kan komme med forslag og opplegg omkring mulighetene for utvikling innenfor fangstyrket og tar utgangspunkt i en optimering av økonomiske, sosiale og kulturelle forhold innenfor yrket med utgangspunkt i en bærekraftig utvikling av de levende ressursene på Grønland¹⁵.

3.3.3 Kvotereguleringer

Når det gjelder overvåkingen av ressursenes tilstand, er det Selvstyret i samarbeid med Grønlands naturinstitutt som regulerer kvotene på fisk og fangst dyr. Slik som andre steder i verden, svinger forekomsten av fisk og fangst dyr som følge av naturlige sykluser, spesifikke endringer i miljøet, eller menneskelig påvirkning av dyrene og miljøet, som fangst, trafikk eller forurensning. Fangerne på Grønland er svært avhengige av fangst dyrene, noe som gjør dem sårbare for disse svingningene. Det grønlandske landstinget besluttet derfor i 1994 å etablere et naturinstitutt i Nuuk, som på et vitenskapelig grunnlag skulle overvåke ressursenes tilstand og gi råd til Hjemmestyrets forvaltere. På denne måten skulle de sikre seg at ikke utnyttelsesstrategiene skulle true bestandene, samt sikre biologisk mangfoldighet (Sejersen 2003:15). Likevel er det en rekke problemer knyttet til disse forvaltningsregimene. Enkelte mener at disse beror på ikke-grønlandske normer, som for det meste fremføres av biologer og politikere som inngår i relasjoner i det internasjonale samfunnet. Sejersen (ibid.:42) hevder at dette problemet vises til i den grønlandske debatten. Biologene og politikerne kommer til å fremstå som opponenter til den grønlandske befolkningen. Institusjonene kan komme til å fremstå som representanter for det ”utenfrakommende” og ”ikke-grønlandske”. Hvis det ikke er noen folkelige interessegrupper som utfordrer disse gjeldende standarder, amputeres

---

¹⁵ http://dk.nanoq.gl/Emner/Erhverv/Erhvervsomraader/Fangst_og_Jagt.aspx

debatten og legitimiteten til nye standarder kommer utenfra fremfor innenfra. Dette skaper til sist en distanse til beslutningene som kan være både nedbrytende og fremmedgjørende for befolkningen. Sejersen (ibid.) mener at en løsning på problemet kan være at folk må begynne å organisere seg og komme med nye ideer og visjoner. På denne måten vil blant annet yrkesfangerne kunne utfordre disse gjeldende normene.

4. BETINGELSER FOR FANGSTEN I ITTOQQORTOORMIIT

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for til den historiske bakgrunnen for koloniseringen av Ittoqqortoormiit by, samt lokalbefolkningens tilpasning av fangstmetoder. Videre vil jeg beskrive fangerne og fangstsamfunnet i Ittoqqortoormiit, og vektlegge å vise fangernes oppfatninger av myndighetenes lokale forvaltningspolitikk, samt hvordan de opplever at denne politikken påvirker selve fangsten og deres livssituasjon.

4.1 Fangstmuligheter i Ittoqqortoormiit

Ittoqqortoormiit er en relativt ung by. Den ble grunnlagt i 1925, etter initiativ av den danske polarforskeren Ejnar Mikkelsen. Motivet bak grunnleggelsen var å flytte en del av befolkningen fra Tasiilaq (Ammassalik) til Ittoqqortoormiit. Det var for mange omfangstområdene i Tasiilaq, noe som resulterte i at mange mennesker sultet. Ejnar Mikkelsen ville derfor gi befolkningen fra Tasiilaq bedre fangstmuligheter. I tillegg hevdes det at motivet bak grunnleggelsen også var å vinne dansk hevd over området i konkurranse med Norge. Øst-Grønland har sammen med Avernarsuaq (Thule) hatt en langt kortere bosettingstid enn resten av Grønland. På bakgrunn av deres marginale plassering er det også de eneste to stedene på Grønland hvor det ikke drives kommersielt fiske. Den eneste muligheten for produksjonsbeskjeftigelse siden grunnleggelsen av Ittoqqortoormiit by har derfor vært fangstnæringen.

4.1.1 Grunnleggelsen av Ittoqqortoormiit by

Planen om koloniseringen av Ittoqqortoormiit (Scoresbysund) startet i 1911, da det ble reist spørsmål om å gjenbefolke byen ved å flytte en del av den overtallige vestgrønlandske befolkningen til Øst-Grønland. Prosjektet ble ikke realisert på dette tidspunktet, men tatt opp igjen i 1921, i forbindelse med konflikten mellom Danmark og Norge, om suvereniteten over Grønlands Nordøstkyst (Robert-Lamblin 1986:21-22).

På 1850-tallet drev norske fangstmenn med intens selfangst på østkysten av Grønland, og på begynnelsen 1900-tallet begynte de også å gå inn i fjordene for å fange andre dyr. Perioden 1908-24 var en pionertid for fangsten, og området lå fritt for enhver jaktvirksomhet (Mikkelsen 1994:27). På slutten av denne perioden begynte derfor danskene for alvor å tenke på besittelsesrettigheter til fangsten, og etter 1917 ønsket den danske kongen også å utstrekke sin suverenitet til hele Grønland.

I 1924 ble det inngått en såkalt ”østgrønlandstraktat” mellom Danmark og Norge. Den innebar at hvis Ittoqqortoormiit ble gjenbefolket skulle Norge gi opp sine krav på området (Robert-Lamblin 1986:21-22). I traktaten stod det også at såfremt det kom inuitter til Ittoqqortoormiit, var dette området forbeholdt dem (Andersen 2005:110). På bakgrunn av dette tok Ejnar Mikkelsen, som tidligere hadde vært opptatt av å gjenbefolke byen, initiativ til en ekspedisjon med formål om å opprette en ny koloni (Robert-Lamblin 1986:22). I 1924 ble det derfor tatt en beslutning om å kolonisere Ittoqqortoormiit, men de fant det mer hensiktsmessig å flytte noen familier fra Tasiilaq fremfor vestgrønlandere, ettersom tasiilaqområdet var ansett som overbefolket og det var altfor mange om fangstområdene. I Ittoqqortoormiit var det langt bedre fangstmuligheter, så det var ikke vanskelig å få overtalt 70 personer til å flytte nordpå (ibid.:23-27). Danske håndverkere ble straks sendt opp med skipet ”Grønland” for å bygge hus til de nye kolonistene.

Den 4.september 1925 ankom skipet ”Gustav Holm” Ittoqqortoormiit, med i alt 85 passasjerer. De andre 15 passasjerene var alle vestgrønlandske og skulle blant annet arbeide som prest, kolonibestyrer, handelsassistent og jordmor. Etter ankomsten fordelte fangerfamiliene seg henholdsvis i Ittoqqortoormiit, Uunardor, Iddaajimmii og Iddorngitser (Kap Stewart). De nye kolonistene var relativt unge og Robert-Lamblin (ibid.:42) viser til at samtlige av beboerne var under 40 år i 1926. Dette skyldtes at de eldre menneskene som fulgte med skipet døde i løpet av de første månedene som følge av en lungebetennelse etter en forkjølelse som passasjerene pådro seg da skipet var på Island. De yngre kolonistene får av mange i dag skylden for at Ittoqqortoormiit by er ”kulturløs”.

Konflikten mellom Danmark og Norge ble avsluttet den 5.april 1933, da Den internasjonale domstolen i Haag anerkjente Danmarks suverenitet over hele Grønland. Likevel bevarte Norge retten til å drive jakt og fiskeri nord for Ittoqqortoormiit frem til 1967, og samme rett til å fiske langs østkysten som danske statsborgere frem til 1977 (ibid.:21).

4.1.2 Tilpasning av fangstmetoder

De nye kolonistene måtte omstille deres fangstmetoder til helt ulike og ukjente forhold i ittoqqortoormiitområdet. De hadde medbrakt deres fullt utrustede kajaker som de hadde brukt på fangst i Tasiilaq, men på grunn av den lange isleggsperioden i fjordmunningen i Ittoqqortoormiit var ikke kajakken velegnet til disse forholdene. Den kunne kun brukes i den korte åpenvannsperioden på sommeren. Kajakken var heller ikke velegnet til å brukes ved iskanten på grunn av dårlige nedstigningsforhold, og den tradisjonelle sledetypen fra Tasiilaq var heller ikke tilstrekkelig for de nye forholdene. Befolkningen måtte derfor lage seg større

og mer solide sleder, samt iskantjolle¹⁶ og anskaffe rifler med teleskopsikte (ibid.). I Tasiilaq hadde ikke iskantfangsten spilt noen stor rolle, men denne fangstformen kom til å bli karakteristisk i ittoqqortoormiitområdet. Den drives her i større utstrekning enn noe annet sted på Grønland (Sandell & Sandell 1991:134). Dette skyldes at det er en markert iskant tett ved de bebodde områdene mesteparten av året. Iskanten skaper fordelaktige næringsbetingelser for ringselene og dermed et stort overskudd av unge ringseler.

4.2 Yrkes- og fritidsfangere

Da byen ble grunnlagt i 1925 ble tatt for gitt at alle guttebarn skulle begynne å drive med fangst så snart de var blitt opplært av sin far eller andre familiemedlemmer. I dag derimot, finnes det ulike måter å bli fanger på. Noen av guttene forsøker seg på fangststyrket når de ferdig på ungdomsskolen. Det går som regel greit hvis de bor hjemme hos sine foreldre og ikke har noen faste utgifter å betale. I Ittoqqortoormiit viste det seg for tiden å være stor interesse for å drive med yrkesfangst blant de yngre guttene. I løpet av de siste året har hele syv yngre gutter begynt med yrkesfangst. Årsaken til at mange velger å bli yrkesfangere, er at faren oppdrar sønnen(e) til å bli fanger(e). Fra ca. fem til seksårs alderen lærer mange av guttebarna å kjøre hundeslede, og skyte på fugler og ulike dyr. Mange gutter får sin første rifle i 12års gave, noe som er en veldig stor begivenhet og som ofte ender med smil og gledestårer.

Andre får ikke annet arbeide og er nødt til å ty til fangststyrket selv om de ikke ønsker det. Noen av de som tidligere har arbeidet som yrkesfangere slutter også å arbeide andre steder for å gå tilbake til fangststyrket igjen. Dette skyldes blant annet at livet som yrkesfanger er veldig "fritt" og de kan styre livet sitt som de vil. I andre yrker må en innrette seg etter klokka og faste rutiner, noe som de selv hevder kan være vanskelig for en person som tidligere har levd som yrkesfanger. De har også startet en fangstskole på vestkysten. Unge mennesker fra Ittoqqortoormiit kan dermed dra til vestkysten for å lære de teoretiske tingene som angår fangsten og deretter dra tilbake til Ittoqqortoormiit for å ha praksis hos de mer erfarne fangerne.

Det kreves ikke noen form for jegerprøve for å drive med fangst i Ittoqqortoormiit, men det er fastsatt aldersgrenser og tillatelser for å få innvilget yrkesfangerbevis og fritidsfangerbevis. Når de er 12 år kan de drive med fangst av småvilt som fugler, hare og sel, og når de er 16 år kan de drive med fangst av storvilt som moskus og isbjørn.

---

¹⁶ Iskantjollen er en liten jolle som de har med seg på hundesleden. Den brukes hovedsakelig til å ro inn og ut fra iskanten med, for å hente seler eller fugler som fangerne har skutt

Betingelsene for å få tillatelse til et yrkesfangerbevis er at fangerne har fast tilknytning til det grønlandske samfunnet, er folkeregistrert på Grønland og har vært folkeregistrert på Grønland de to siste årene. De må også være fullt skattepliktig til Grønland og ha vært skattepliktig til Grønland de to siste årene. I tillegg må en yrkesfanger ha en samlet bruttoinntekt fra fangst, inkludert turisme, på minst 50% av den samlede bruttoinntekten¹⁷. Betingelsene for å få innvilget et fritidsfangerbevis er at en må være innmeldt i folkeregisteret og ha folkeregistrert adresse på Grønland.

Yrkesfangerne selger store deler av fangsten, samt fanger en del til eget forbruk. Fritidsfangerne fanger mest til eget forbruk. De kan selge deler av fangsten hvis de ønsker, men salg av fugler som bifangst er forbudt. Fritidsfangerne ønsker å ta del i selve fangsten fordi de selv ønsker tilgang på tradisjonell grønlandsk mat, sosialisering og for å være nær naturen. Fritidsfangerne fanger hovedsakelig seler, moskus (*Ovibos moschatus*), narhval (*Mondon monoceros*) og fugler. Det er kun yrkesfangerne som kan fange isbjørn, hvalross og vågehval (*Balaenoptera acutorostrata*), og yrkesfangerne har større kvoter på fangst av moskus og enkelte fuglearter enn det fritidsfangerne har.

Når det gjelder tilskudd i forhold til selve fangsten, kan yrkesfangerne søke om tilskudd fra Selvstyret ved kjøp av motorbåt til bruk på fangst på sommeren. Tilskuddet ytes som 75% av motorbåtens anskaffelsessum. Det er således et krav om at søkeren betaler de resterende 25% av utgiftene, samt at søkeren skal være mellom 16 og 60 år og registrert som yrkesfanger eller yrkesfisker i 2 år forut ansøkningsstidspunktet¹⁸.

4.3 Jaktbetjenten og fangerformannen: kontroll av fangstforholdene

Det er ansatt en jaktbetjent i Ittoqqortoormiit. Jobben hans går ut på å kontrollere at innbyggerne overholder reglene og kvotene i forhold til fangsten i ittoqqortoormiitområdet. Han må skrive ned og rapportere hver gang en fanger har skutt et stort dyr som det er kvoteregulering på, som for eksempel isbjørn, moskus, hvalross og narhval. Han må kontinuerlig sende en oversikt over de store fangstdyrene som er skutt til fangstrådet i Nuuk, slik at de får oversikt om når tid kvotene er brukt opp. Fangerne er også selv ansvarlige for å gå på kommunehuset og rapportere store fangstutbytter.

Det er også ansatt en fangerformann i byen, som i tillegg arbeider som yrkesfanger. Han er ansvarlig for å viderefremme endringer av lover og regler som angår fangsten til de andre fangerne. Han mottar blant annet brev om endringer av lover og regler fra

---

¹⁷ Landstingslov nr.1 af 16.mai 2008 om ændring af landstingslov om fangst og jagt

¹⁸ Landstingsforordning nr.10 af 20.november 2006 om erhvervsfremme af fiskeri og fangst

fangerforeningen KNAPK. Hvis det er noe han synes er viktig å videreformidle eller diskutere, innkaller han de andre fangerne til møter og samlinger. Han blir også kontaktet hvis noen skal læres opp til å bli yrkesfangerne. Dette gjelder for eksempel hvis noen ønsker å bli yrkesfangerne når de er ferdig med ungdomsskolen og har behov for å ha en praksisperiode hos de mer erfarne fangerne, eller hvis noen velger å ha utplassering som fanger i forbindelse med praksis på ungdomsskolen.

Jaktbetjenten og fangerformannen er ikke fornøyd med samtlige politikere og andre kommunale ledere som de må forholde seg til i arbeidet med kontrolleringen av fangstforholdene. Dette skyldes i stor grad de negative konsekvensene de hevder kommunesammenslåingen har fått. Den 1.januar 2009 ble de daværende 18 kommunene på Grønland slått sammen til 4 store kommuner. Ittoqqortoormiit kommune ble slått sammen med kommunene Ivittuut, Paamiut, Tasiilaq og Nuuk, til å bli det nåværende Sermersooq kommune. Formålet med kommunesammenslåingen var å spare penger på politisk og administrativ sentralisering og hovedkontoret ble bestemt for å ligge i Nuuk, ettersom det er hovedstaden på Grønland og byen har ca. 15000 innbyggere. Både jaktbetjenten og fangerformannen mener at denne endringen har fått svært negative konsekvenser for fangststyrket. Før sammenslåingen ble fangernes meninger hørt på forhånd hvis det skulle foretas noen endringer på lover og regler som angikk fangstforholdene. Slik er det ikke lengre. Nå tar politikerne og andre kommunale ledere beslutningene uten å forhøre seg verken fangerformannen eller jaktbetjenten på forhånd. Fangerne oppfatter det som om de vedtar lover og regler over hodet på dem og som dukker opp i regelverket som jaktbetjenten får tilsendt fra Selvstyret i Nuuk. Hvis det er noe de ønsker å ta opp i forhold til regelverket, kan det ta opp til flere uker før de får svar.

4.4 Fangernes syn på forvaltningen

Etter at Hjemmestyret ble innført i 1979 har politikerne arbeidet mot å gjøre Grønland mer grønlandsk, gjennom en såkalt grønlandiseringsprosess, der et viktig aspekt ved denne prosessen har vært å trekke borgerne inn i beslutningstakingen (Sejersén 2003:72). På samme måte som Sejersén (ibid.) hevder, kan man lokalt observere at den utilfredsheten som før var rettet mot danskenes administrasjon, er nå vendt mot Selvstyret. Innbyggerne i Ittoqqortoormiit er blant annet utilfreds med forvaltnernes kunnskaper og forståelse av de lokale forholdene. De mener at hvis forvaltningen var i besittelse av en mer grønlandsk kompetanse så ville utformingen av lovgivningen vært mye bedre, samt at de ville hatt en mye bedre forståelse for de lokale behovene til yrkesfangerne. Som beskrevet, og slik jeg fikk det

presentert av både yrkesfangerne og lokalbefolkningen i Ittoqqortoormiit, bygger den grønlandske naturforvaltningen på et vitenskapelig kunnskapssystem. Det er resultatene fra biologiske undersøkelser som er avgjørende for de fleste beslutningene som tas angående overvåkingen av ressursenes tilstand. Den lokale kunnskapen, som informantene hevder bygger på lang erfaring og kunnskap om naturen og dyrelivet, oppleves verken som tilstrekkelig eller overbevisende nok for Selvstyrets forvaltere.

Både fangerformannen og jaktbetjenten synes det er viktig med kvotereguleringer. På denne måten kan de kontrollere dyrebestandene og er enige i at fravær av kvotereguleringer kan resultere i overjaktning. De er opptatte av at dyrebestandene skal vedvare på en bærekraftig måte slik at også senere generasjoner skal kunne leve av fangst. I tillegg til å kontrollere at folk overholder kvotene, må jaktbetjenten alltid være tilgjengelig for naturinstituttet, da han ofte får henvendelser om ulike ting han må bistå med. For eksempel går hans neste oppdrag ut på å hjelpe et par biologer med å telle alkefugler og lomvier i området. Ettersom disse fugleartene sies å være utrydningstruet på Sør-Grønland, vil biologene også kontrollere fuglebestandene på Øst-Grønland. Jaktbetjenten sier de sist ble telt i 2003, så han er spent på utfallet. Selv mener han at det er massevis av alkefugler og lomvier i området og er ganske sikker på at de ikke er utrydningstruet på Øst-Grønland. Likevel vil ikke hans mening være overbevisende, da det er de vitenskapelige modellene til biologene som vil være avgjørende for utfallet. Hvis de finner ut at fuglene er utrydningstruet, vil de nok sette strengere kvoter eller frede fuglene her. Han hevder at det er det som er problemet med slike kvotereguleringer og fredning av dyre- og fuglearter. Hvis enkelte dyr eller fugler er utrydningstruet på Vest- eller Sør-Grønland, får det som regel også konsekvenser for Øst-Grønland.

Sejersen (2004a:74) argumenterer for at urfolk ofte finner seg selv i en marginalisert posisjon og opplever at deres interesser og perspektiver blir overkjørt, ignorert og undervurdert av forskere og deres vitenskapelige kunnskapssystemer. Dette har blitt møtt med både frustrasjon, sinne og fortvilelse blant mange mennesker som lever i de arktiske områdene. Sejersen (ibid:75) siterer Brooke (1993) og viser til et eksempel på hvordan en frustrert kanadisk inuk betrakter situasjonen:

”It is nothing for them (researchers) to come here and to study our resources and to create all kinds of misconceptions about what is going on up her. They were here to count animals and they refused to let me take them were the animals were because they had figured out what to do before they came north. People will read their basis report and the next thing we know is there will be regulations on our hunting... This problem will

keep on happening because we don't have any way to criticize what researchers have written. Even if we have a chance to see what was said, there is no power to change it" (Inukjuaq 1984, sitert i Brooke 1993:23).

I Ittoqqortoormiit ser en helt klart en lignende frustrasjon. Yrkesfangerne hevder de følger seg maktesløse og mener de har ingenting de skulle sagt i forhold til reguleringen av fangsten. Fangerformannen er blant annet misfornøyd med kvoten på isbjørn. Han sier at de ikke har telt hvor mange isbjørner det er i Ittoqqortoormiit. De har kun telt isbjørnene i Canada og deretter satt de samme kvotene for Øst-Grønland. Han synes at de bør telle dyrene i dette området også, da isbjørnkvoten er for lav i forhold til antall isbjørner yrkesfangerne har observert.

Samtlige av yrkesfangerne viser seg å være positive til at biologene kommer og teller dyr og fugler, ettersom de også ønsker å kontrollere bestandene for å hindre overjaktning. Men på samme måte som Sejersen (2004a:74) hevder, føler de seg ignorert og undervurdert når myndighetene kun hører på biologene og fangernes kunnskaper ikke oppleves som overbevisende på et overordnet nivå. I tillegg er de også uenige i forhold til at de ulike periodene for fangsten ikke er tilpasset de lokale forholdene. Dette viser også Sejersen (2003:78) til: "Nogle argumenterer for, at årsagen til jagtovertrædelserne simpelthen skal findes i, at den lovgivning, som produseres i Nuuk, ikke stemmer overens med lokale forhold, behov og traditioner". Jaktbetjenten i Ittoqqortoormiit sier de ofte setter de samme kvotene og fangsttider her som på Vest- og Sør-Grønland. Dette mener han er feil, ettersom både dyrelivet og årstidene er ulikt fra sted til sted. Han ønsker derfor at reglene for fangsten skal være tilpasset årstidene. For eksempel mener han at moskusfangsten bør starte den 1. august fremfor 10. august, og at fangsttidene for ærfugl bør være senere enn det er nå, da ærfuglene trekker senere på Øst-Grønland enn på Sør-Grønland.

Jaktbetjenten opplever også en rollekonflikt i det sosiale livet og blant fangerne. Ittoqqortoormiit er et lite samfunn, der "alle kjenner alle". Det er derfor vanskelig å være venn med de andre fangerne, samtidig som han skal være en autoritetsperson og kontrollere at de andre overholder reglene. Han kan selv drive fangst som en fritidsfanger ved siden av arbeidet som jaktbetjent, men når han er på fangst opplever han å få negative kommentarer fra de andre. De andre fangerne sier de føler seg overvåket av ham, noe de ikke føler er bra. Han har derfor erfart å bli ønsket bort fra steder der de driver med fangst. I henhold til det Sejersen (ibid.) referer til; at lovgivningen ikke alltid stemmer overens med fangernes behov og tradisjoner, er noe som også skaper konflikt mellom jaktbetjenten og fangerne. For eksempel opplever yrkesfangerne at det å dele en moskusokse når de er sammen på fangst, er en

tradisjonell praksis. Moskusoksen skytes og spises på stedet, og blir ikke tatt med i kvoteberegningen. Dette mener også jaktbetjenten er forståelig ettersom de ikke bringer dyret med seg hjem. I tillegg til at de selv skal ha mat, er de også nødt til å sørge for at hundene får mat. Å kjøpe inn store mengder importert mat både til seg selv og hundene til en fangsttur som ofte varer over flere dager på vinterstid, anses både som kostbart og lite praktisk for fangerne. Fangerne hevder selv at det ikke er snakk om å spise store mengder moskuskjøtt i løpet av turen, men å kunne få lov til å dele en seg imellom.

Ansatte i departementet for fiske, fangst, og landbruk i Nuuk hevder at fangerne selv har bedt dem om å redusere moskuskvotene, da fangerne har sett at bestanden har gått nedover i løpet av de siste årene. Det at fangerne tar initiativ til å formidle dette videre til Selvstyret synes de er svært positivt og kan nok føre til at fangernes overveielser av enkelte dyrestander blir tatt hensyn til i fremtiden. Til stor fordel for yrkesfangerne ble isbjørnkvoten økt fra 30 stk til 35 stk i 2011.

4.5 Isen og det økologiske grunnlaget for fangsten

Som regel dannes isen i fjordmunningen i oktober og ligger til omkring juni måned. Selv om sjøen ellers er dekket av is gjennom hele vinteren er det også vanligvis åpent vann på tvers av fjordmunningen av Scoresbysundet, fra Uunardor til Kangigaji (Kap Brewster). Iskanten og det åpne vannet på tvers av fjordmunningen danner grunnlag for biologisk mangfold som er spesielt attraktivt for marine havpattedyr og sjøfugler. Langs iskanten og i drivisssonen er det to ulike habitater som møtes; det pelagiske systemet, og undersiden av isen som huser isflora og isfauna. Det pelagiske systemet inkluderer frittsvømmende dyreplankton og planteplankton som driver med vannmassene. Isflora er planter som vokser på undersiden av isen, og isfauna er dyr som oppholder seg i det samme området og ernærer seg av isfloraen¹⁹. Dyreplankton, sammen med isfauna, er den direkte koplingen mellom primærprodusenter og høyere trofiske arter som sel, fisk og fugl. Dyreplanktonet er sammensatt av hoppekreps (kopepoder), amfipoder, krill og vingesnegl som er et viktig næringsgrunnlag for planktonspisende fisk, fiskelarver og yngel. Krill, vingesnegl og amfipoder er viktige byttedyr for både hval, sel, lodde og sjøfugl²⁰. Sett ut fra næringskjeden for marine havpattedyr er fisk en viktig

---

¹⁹ <http://www.forskning.no/artikler/2010/juli/255940>

²⁰ <http://www.npolar.no/>

næringskilde for sel, spesielt polartorsk som også er en viktig næringskilde for sjøfugl. Sel er en viktig næringskilde for hvalross og isbjørn, og hvalross er igjen et viktig bytte for isbjørn som er på toppen av næringskjeden.

4.5.1 Generelt om fangsten og fangstområdene

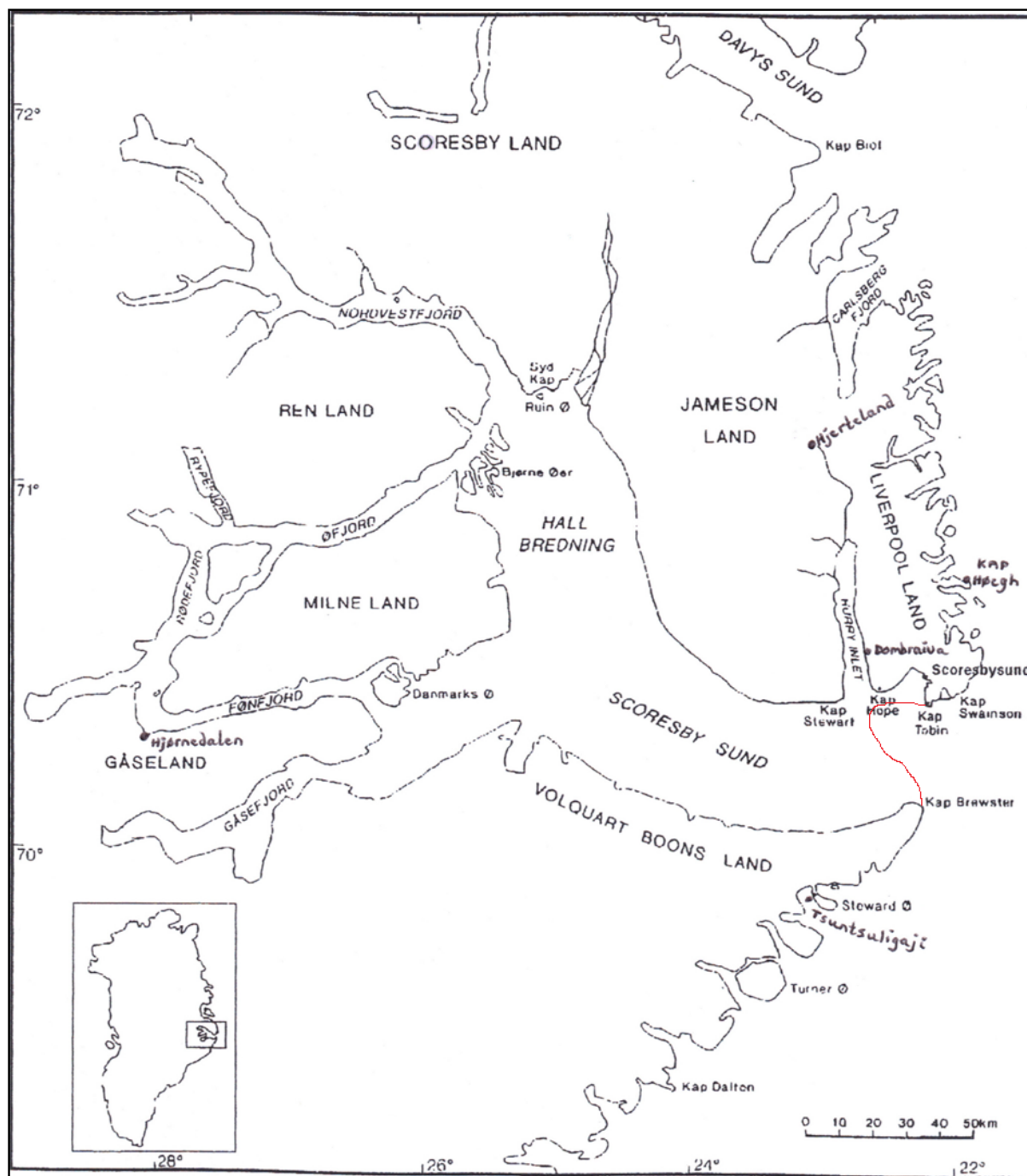
Yrkesfangerne og fritidsfangerne drar på fangst både alene og sammen med andre. I isleggsperioden drar ofte yrkesfangerne på fangst alene, spesielt hvis de har behov for å fange mange dyr og fugler. De konsentrerer seg da kun om selve fangsten og får som regel et bedre utbytte. Flere sier at det til tider kan være ensomt å være på fangst alene og synes det er hyggeligere være sammen med andre. De kan også samarbeide når de er to eller flere yrkesfanger i lag. For eksempel når de overnatter i telt ved iskanten kan de holde utkikk mot iskanten og sove på skift om natten. I tillegg kan de holde utkikk om iskanten holder seg stabil i løpet av natten og hjelpe hverandre hvis det skulle oppstå ulykker og dårlig vær. Et stort antall yrkesfanger har mistet livet i ittoqqortoormiitområdet som følge av drukningsulykker og forfrysninger. Det er derfor et svært risikofyllt yrke og fangerne må alltid være bevisst på egen og andres sikkerhet.

Det er flere fangsthytter i området som ble bygd allerede før innbyggerne ankom byen i 1925. Danske arbeidere har opprettet noen små trehus til beboelse i ittoqqortoormiitområdet, blant annet i Iddorngitser, Iddaajimmii og Uunardor (Robert-Lamblin 1986:26-27). Bosetningene var i overensstemmelse med datidens kolonimodell, da Ejnar Mikkelsen (jfr. kapittel 4.1) ønsket å spre bosetningene for å maksimere det samlede fangstområdet. I ettertid er det bygd over tretti fangsthytter og teltplasser omkring Hurry Fjord og på den ytre delen av kysten nord og syd for fjordmunningen. Noen av dem stammer fra forsøk på å etablere permanente bosetninger i Kangersduar (Sydkap) og Kangigaji. Ejnar Mikkelsen gav de ulike fangsthyttene som fangerne bruker aktivt i dag til alle innbyggerne i Ittoqqortoormiit. Lokalbefolkningen kan bruke dem når de selv ønsker, samt turister eller andre besøkende. På vinteren og våren overnatter fangerne mest i hyttene som ligger i Iddorngitser, Napparnguligaji (Kap Swainson), Kangigaji og Ugalerarder (Kap Høegh). I Iddaajimmii og Uunardor er det flere gjenstående hus og hytter fra tidligere permanente bosetninger. I Iddaajimmii har det blant annet vært både butikk, barneskole, kirke og forsamlingshus, og i Uunardor har det blant annet vært både skole og telestasjon. Men som et resultat av konsentrasjonsutviklingen og bygdeutviklingen som startet over hele Grønland på slutten av 1950-tallet, flyttet flere mennesker fra disse små bosetningene og inn til byen. Fraflytningen

var på sitt høyeste fra 1970-tallet og frem til begynnelsen av år 2000, blant annet for at barn og ungdom måtte til byen for å gå på skole og flere voksne ønsket å få seg lønnsarbeid.

Iddaajimmii som ligger ca. 11 km vest for byen er et sosialt samlingssted for fangerne. De tar seg som regel en liten pause der for å snakke med de andre fangerne når de skal ta av sted på fangst og/eller når de er på vei hjem til byen. De bruker også å overnatte der hvis det er dårlig vær, eller de skal dra på fangst dagen etter. Uunardor er også som sagt et sosialt samlingssted for fangerne, da de oppholder seg der i kortere eller lengre perioder, avhengig av årstider og fangstmuligheter. Det står som regel oljekaminer i hyttene og husene som fangerne benytter seg av om vinteren. De aller fleste yrkesfangerne har også med seg primus. De brukes både til matlaging og oppvarming av telt og hytter. En toliters primus med petroleum kan gi varme i opptil tolv timer. Fangerne søker også ly i hyttene hvis det er veldig kaldt eller blåser opp til storm mens de er på fangst i vintermånedene. Hvis det er dårlig vær ute og de ikke kan drive med fangst, sitter de mye inne i hyttene og spiller kort og spiser sammen. De satser alltid ammunisjon når de spiller kort, så det er viktig å ha med seg tilstrekkelig med ammunisjon, både til fangsten og til kortspill. Hvis de er mange spiller de ”tsaverpisii” i lang tid, som regel hele natten. Hvis de er få spiller de som regel Olsen. Av og til forteller de eldre fangerne morsomme historier til de yngre fangerne, om ulike ting som de har opplevd på fangst før i tiden. De yngre viser mye respekt for de eldre når de er på fangst og lytter oppmerksomt på historiene de forteller. De yngre yrkesfangerne gir som regel deler av fangsten og lager mat til de eldre. Hvis de må oppholde seg i hyttene over lang tid bruker de også ventetiden til å sy hundeseler, pusse riflene, fikse på sleden, eller andre praktiske ting som skal vedlikeholdes og repareres.

4.5.2 Kart over de viktigste fangstområdene

----- Max utbredelse av fast is (isen ligger inne i hele fjordsystemet)

Scoresbysund – Ittoqqortoormiit

Kap Stewart – Iddorngitser

Hjerteland – Uumalaasaaji

Kap Tobin – Uunardor

Kap Brewster – Kangigaji

Dombrava

Kap Hope – Iddaajimmii

Kap Høegh – Ugalerarder

Tsuntsuligaji

Kap Swainson – Napparnguligaji

SydKap – Kangersduar

Hjørnedalen

5.0 FANGSTEN GJENNOM ÅRET

I dette kapitlet vil jeg rette fokuset mot selve fangsten og vise hvordan fangerne i Ittoqqortoormiit har tilpasset sine fangstmetoder etter dyrelivet og årstidene. I de tempererte og arktiske soner på jordkloden er som kjent årstidene delt inn vår, sommer, høst og vinter. Den meteorologiske definisjonen på de fire årstidene baserer seg normalt på døgnmiddeltemperatur. Årstidene varierer derfor fra sted til sted og i Ittoqqortoormiit anser de vinteren for å være den lengste årstiden. Isen setter også viktige premisser for fangsten. Derfor har jeg valgt å dele fangståret i forhold til når isen ligger og når det er isfritt.

5.1 Fangst i isleggsperioden

I Ittoqqortoormiit er det etter loven kun lov til å drive med fangst ved bruk av hundeslede når isen ligger inne i fjorden. De av husstandene som har et hundespenn kan dermed drive med sledefangst om høsten, vinteren og våren. Det varierer hvor mange hunder et hundespenn består av, men som regel er det mellom åtte til femten hunder. Sesongen for sledekjøring er på ca. 7-9 måneder, fra oktober til juni, +/- en måned i hver ende. Selfangsten foregår hovedsakelig innenfor denne perioden, og garnfangst og iskantfangst kan sies å være de mest brukte og effektive fangstmetodene. Det er ikke kvotereguleringer på de ulike selartene. Alle innbyggerne fra tolv år og oppover kan fange så mange seler de vil, så lenge de er i besittelse av et fritidsfanger- eller yrkesfangerbevis. Det er kun yrkesfangerne som kan selge selskinn til Great Greenland og de kan for tiden selge så mange selskinn de vil.

Når isen begynner å fryse til i oktober, trekker de unge ringselene inn i ittoqqortoormiitområdet for å overvintre, mens de eldre holder til under fjordens faste is. I denne perioden begynner sesongen for pustehullsfangst og garnfangst på isen. Det er også overvintring for hvalrosser i området og yrkesfangerne kan fange hvalrosser under hele isleggsperioden, fra 1.oktober til 30. Juni. I motsetning til selfangsten, er det ikke noen bestemt sesong med tilpassede fangstmetoder knyttet til hvalrossfangsten. De fanger av og til en hvalross når de ser at det ligger en på isen og hviler seg, gjerne i forbindelse med selfangst. De kan til tider også fange hvalrosser fra båt om våren, når de for eksempel ser en i kikkerten på området med åpent vann på tvers av fjordmunningen. I 2010 hadde yrkesfangerne en samlet kvote på elleve hvalrosser og de fanget til sammen seks. I løpet av høsten/vinteren er det også sesong for moskusfangst i Jameson Land fra 10.november til 10.desember. Moskusfangsten er fordelt på to perioder i løpet av året, da de også driver med moskusfangst fra 10.august-10.september. Hvis de ikke har fanget opp kvotene i løpet av disse to periodene

får de tildelt en restkvote og kan fange de resterende moskusene fra 1-15.mars. Hvor stor kvotene er varierer litt fra periode til periode og fra år til år. Som regel har yrkesfangerne og fritidsfangerne en samlet kvote hver på ca. 55-60 moskuser som fordeles mellom fangerne.

I mørketidsperioden fra november til slutten av januar er aktiviteten ved iskanten redusert. Fangerne kjører til det åpne vannet ved iskanten når det begynner å lysne ute, så de kan drive med fangst den korte perioden det er dagslys.

Når sola kommer tilbake i slutten av januar er det betydelig økt aktivitet ved iskanten. Fangst av ringseler på iskanten drives her i større utstrekning enn noen andre steder på Grønland og ofte med stort utbytte. Når våren begynner å nærme seg trekker også isbjørnene mot fjordmunningen, og hele iskanten fra Uunardor til Kangigaji blir brukt til jakt og sledekjøring. Yrkesfangerne har ei kvote på 30 isbjørner i 2010, og som regel fanger de hele isbjørnkvoten hvert år. Når sola begynner å varme om våren, forstørker ringselene pustehullene for at de skal komme seg opp på isen for å varme seg i solen. Fangerne driver da med intensiv jakt på selene som ligger ved pustehullene fra omkring april/ mai, inntil isen bryter opp i fjordmunningen.

I mai er det sesong for fising av arktisk røye (*Salvelinus alpinus*) på isen, og narhvalssesongen starter så snart narhvalene begynner å trekke inn i fjorden. Yrkesfangerne og fritidsfangerne har en samlet kvote på 50 narhvaler per år. Sjøfuglene begynner også å trekke nordover, spesielt de lokalt ynglende alkekonger (*Alle alle*) og andre alkefugler, samt ærfugler og gjess. Fangerne kan drive med fangst på alkekonger hele året og det er ingen gjeldende kvoter på alkekongefangsten. Fangst av hvitkinngås (*Branta leucopsis*) og kortnebbgås (*Anser brachyrhynchus*) er tillat fra 1.september til 31.mai, og det er heller ingen kvotering på denne fangsten. De kan fange praktærfugl (*Somateria spectabilis*), lomvi (*Uria aalge*) og polarlomvi (*Uria lomvia*) i perioden 1.mars til 31.mai, og ærfugl (*Somateria mollissima*) fra 1.april til 15.juni. De kan skyte høyst fem fugler per dag av disse kvoteregulerte artene. Når det gjelder fuglefangst i Ittoqqortoormiit er det hovedsakelig fangst av alkekonger og gjess som er knyttet til bestemt sesong og fangstområde, samt tilpassede fangstmetoder. De andre fuglene fanges som regel i forbindelse med annen fangst, som for eksempel fangst av ærfugler på iskanten i forbindelse med selfangst. Fangerne kan sanke egg fra havhest (*Fulmarus glacialis*), svartbak (*Larus Marinus*) og gråmåke (*Larus argentatus*) til

privat bruk frem til 31.mai, og yrkesfangerne kan også selge egg fra svartbak og gråmåke frem til 31.mai²¹.

5.1.1 Fangst av ringseler i pustehull om høsten

Når ringselene har etablert pustehull på nyisen og inntil 20 cm snø har samlet seg på isen, foregår det en intensiv fangst av seler ved deres pustehull. Born (1983:47) hevder at denne fangstmetoden varierer fra år til år, alt etter hvor raskt snøen legger seg over pustehullene og hvor ofte isen bryter opp i de ytre områdene. Pustehullsfangsten varer som regel fra oktober til november/desember, avhengig av snø og -isforhold. For å finne ut hvor selene befinner seg går fangerne rundt omkring på isen og hører om selene puster ned i hullene. Vanligvis er de to fangere som samarbeider, men av og til får også fangerne hjelp av et ungt familiemedlem eller en bekjent til å fange selene. Fangerne vil vekselvis kjøre rundt med hundene for å lage forstyrrelser ved de andre hullene, slik at selen kommer opp ved det hullet der den andre fangeren står og venter. Fangeren venter ved hullet inntil det viser seg en lett bevegelse på overflaten. Hvor lang tid han må vente varierer i stor grad. Vanligvis tar det omkring femten minutter, men enkelte ganger kan de vente opp til en time. Denne fangstformen sies derfor å kreve god tålmodighet. Når fangeren hører selens pusting og selen viser seg, setter han rifla ned i hullet og skyter selen. Selen må skytes hurtig og fangeren må utvide hullet raskt, samt få fatt på selen ved hjelp av en stang med en krok på. Når selen ikke beveger seg lengre, fjerner fangeren mer av isen og fester deretter ei line i selens nesebor som han drar opp selen med. En erfaren yrkesfanger som er veldig dyktig å kjøre med hundeslede, kan trene opp hundene til å kjøre rundt i en sirkel for å lage forstyrrelser ved de andre hullene, slik at selen kommer opp ved det hullet fangeren står og venter.

Når det gjelder ringselens utbredelse og reproduksjon i ittoqqortoormiitområdet, hevder Born (ibid.:40) at reproduksjonen av denne arten er svært avhengig av et stabilt islag. Dette resulterer i at de kjønnsmodne selene dominerer inne i fjordene og buktene hvor det er mest stabil is. Når isen begynner å fryse til i september-oktober, trekker de voksne selene inn i de indre områdene av fjorden og buktene for å etablere pustehuller. De yngre selene derimot, tvinges til å søke til områder med mindre stabil is og befinner seg vanligvis i delingssonen mellom den solide fjordisen og drivisen. Dietz m. fl. (1985:43) viser til at de fleste ringselene på Øst- Grønland lever i fjorder og bukter med isfjell. Bevegelsene i isfjell får isen til å

---

²¹ Lover og regler som angår fangsten og de overnevnte kvoterte arter, står beskrevet i ”Piniarneq 2010. Jaktinformasjon og fangstregistrering” (2009). Heftet blir utgitt hvert år av Grønlands Selvstyre: Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbruk

sprekke, noe som gir selene større frihet til å bevege seg og dermed bedre muligheter for å skaffe seg mat. Den dype snøen som samler seg sammen rundt isberget på utsiden av isfjellet, gir også gode muligheter for ringselen til å lage pustehull. Når et stabilt islag har blitt dannet fra Napparguligaji til Uunardor og strekker seg sørover mot Kangigaji, befinner ringselene seg langs hele iskanten inntil isen bryter opp i midten av juli. Selene viser seg sporadisk og samles ofte i små "flokker". Som regel oppholder de seg nær iskanten i rolig vær og om natten, og befinner seg ofte i små bukter. I august, under åpenvannsperioden, har selene en tendens til å bevege seg ut fra fjordmunningen når det er lite drivis. Fangerne bruker da å trekke lengre ut mot pakkisen som ligger langs kysten når de skal fange ringseler på denne tiden av året (Sandell & Sandell 1991:13).

5.1.2 Fangst av ringseler med garn

Så snart isen anses å være stabil setter også fangerne selgarn på isen rundt omkring i ittoqortoormiitområdet. Sesongen for garnfangst varer omtrent fra oktober til mai, når isen er stabil inne i fjorden. Garnfangst på isen er en veldig viktig form for vinterjakt, spesielt i mørketidsperioden, da det kan være strevsomt og vanskelig å drive annen form for fangst. De fanger hovedsakelig ringseler i garn og utbyttet er ofte godt. Ettersom ringselen følger etter revner i isen for å komme opp og puste, setter de garnene ved fremspringende nes hvor det normalt er spesielle strømforhold, og ved isfjell eller revner i isen. Dette fordi tidevannsbevegelser i isfjell og revner i isen medfører at ringseler har lettere adgang til luft (Born 1983:47, Robert-Lamblin 1986:89).

Det er ikke noen nedskreven lov for setting av garn. Det er sedvanemessig regulert og alle fangerne vet hvem som har rett til å sette garn på hvilket område. De setter vanligvis garn i nærheten av der hvor de bor, da det blir betraktet som deres private område, i tillegg til at det ikke er så tidskrevende når garnene må sjekkes daglig. De kan sette garnene hvor som helst, men ikke i nærheten av andres garn, såfremt de ikke er blitt enige om det på forhånd. De voksne fangerne har som regel satt garn på samme sted i flere år og som regel arver de gode områder fra deres forfedre. Det varierer hvor mange fangere som setter garn og hvor mange garn hver enkelt fanger har. En kan gjerne ha alt fra ett til seks garn gjennom hele sesongen, avhengig av hva de selv ønsker. Noen setter også garn når de drar på lange turer, for eksempel isbjørnjakt. De setter garnene på steder de vet de vil kjøre forbi på hjemturen, for å sikre seg at hundene har mat når de kommer hjem.

Når de setter garn, hakker de tre hull i isen med ei ishakke. Garnet blir spendt ut under isen med steinlodder, slik at garnet står loddrett i vannet. Garnet blir så knyttet fast på

overflaten, gjennom de tre hullene. På det midterste hullet setter de en lang trepinne, samt en nylonsnor fra garnet til trepinnen. Det er denne snoren de trekker i for å sjekke om det er kommet sel i garnet. Det er viktig at garnene sjekkes hver dag. Hvis en sel blir liggende for lenge i vannet risikerer den å bli spist på av små krepsdyr kalt amfipoder og selskinnet blir ødelagt. Hvis det dannes is, flyter selgarnene opp og kan risikere å fryse fast i isen. De bruker også nylonsnorer for å unngå at de fryser fast. Når man fjerner is fra hullet er det viktig å dekke over med snø etterpå. Hvis det kommer lys ned i hullet kan selene skremmes bort.

Hvor stor betydning garnfangsten har, avhenger av muligheten fangerne har til å benytte seg av andre fangstmetoder. Den er blant annet veldig viktig i mørketidsperioden, og når iskanten ikke egner seg til selfangst på grunn av ustabil vær og sterke stormer. Når det er gode jaktperioder på iskanten spiller ofte garnfangsten en betydelig mindre rolle for de yngre yrkesfangerne. For de eldre yrkesfangerne derimot spiller gjerne garnfangsten en mer betydelig rolle under hele isleggsperioden, spesielt for de som er dårlig til beins og ikke er i stand til å dra ut til iskanten eller på lengre fangstturer.

En av de eldste yrkesfangerne har tre selgarn et stykke bort fra huset sitt, ut mot iskanten i Uunardor. Han setter vanligvis garn i perioden oktober til mai hvert år. I 2009 fikk han til sammen 48 seler i garnene. Han oppnådde best resultater i mars (7 stk), april (9 stk), mai (9 stk), oktober (8 stk) og desember (6 stk), og fanget minst i januar (4 stk), februar (4 stk) og november (2 stk). I vintermånedene i 2010 fanget han 4 stk i januar, 8 stk i februar og 6 stk i mars. Det gjennomsnittlige resultatet lå derfor på omtrent det samme, da han til sammen fanget 15 seler fra januar til mars i 2009, og 18 seler fra januar til mars i 2010. Han fortalte at i løpet av de siste årene har han vanligvis fanget ca. femti seler i garnene pr. år, men at før i tiden fanget han atskillig flere, gjerne over dobbelt så mange. Han driver imidlertid ikke med fangst av seler på iskanten, da han tidligere har forfryst fingrene, noe som gjør at det blir for kaldt og vondt.

5.1.3 Moskusfangst om høsten/vinteren

Fra 10.november til 10.desember driver fangerne med moskusfangst i Jameson Land. Yrkesfangerne og fritidsfangerne avtaler gjerne på forhånd om når de skal dra, da selve turen tar ei ukes tid. Mange ønsker å dra sammen med andre fangere, både for sikkerhetens skyld og fordi de synes det er mye hyggeligere. De yngre og uerfarne fangerne vil helst dra sammen med de mer erfarne fangerne som kjenner godt til området, spesielt i mørketidsperioden. De kjører med hundeslede i to til tre dager for å komme frem til fangstområdet. De overnatter som regel i telt og i ulike hytter som de kjører forbi på turen. Moskusen befinner seg på flere

steder rundt omkring i Jameson Land, blant annet i Uumalaasaaji (Hjerteland) som hevdes å være et godt fangstområde. Når de er kommet frem til området moskusen befinner seg, venter de til det begynner å lysne på morgenen for å se etter moskuser i kikkert. Dette fordi de kun skyter moskusene i dagslys og må derfor planlegge når på dagen de skal skyte dem. Når de har fått øye på moskusene, kjører de etter dem med hundesleden. Når de er i nærheten av moskusene, slipper de som regel 2-3 hunder løs. Hundene holder moskusene samlet og innenfor ønskelig rekkevidde, så fangerne kan skyte dem fra ca. ti til hundre meters avstand. Når de har skutt moskusene, tar de av skinnene og parterer dem. De legger delene i gjennomsiktige plastsekker og gjerne oppå det friske moskusskinnet for å unngå at de skal fryse. Fangerne overnatter som regel på området før de kjører hjemover neste dag.

Det er viktig å nevne at en stor andel av moskusfangsten fra denne årstiden blir brukt til julemiddager til familien og det er tradisjon å spise moskussteik på julaften. Pengene de får fra salg ifra fangsten blir hovedsakelig brukt på julegaver og andre juleting.

5.1.4 Iskantfangst

Figur 2. Hunder og utstyr som brukes på iskantfangst.

Iskantfangst er en veldig karakteristisk form for fangst i Ittoqqortoormiit. Dette skyldes at det er en markert iskant tett ved de bebodde områdene mesteparten av året og at overskuddet av unge ringseler oppholder seg nær iskanten hele vinteren (Born 1983:48). Iskantfangsten starter som regel i oktober-november, når et stabilt islag har lagt seg på tvers av fjordmunningen. Iskantfangsten er som sagt betydelig redusert i mørketidsperioden, men når sola kommer tilbake i slutten av januar overnatter ofte yrkesfangerne i flere dager i telt ved iskanten, eller i ulike fangsthytter som ligger i området.

Når de er på iskantfangst sitter som regel fangerne opp i iskantjollen på hundesleden og kjører langs iskanten for å se etter seler. Det er også en god ide å se etter seler i kikkert. Når de har fått øye på en sel som ligger med hodet opp av vannet, stopper de hundesleden og går nærmere ut på iskanten. Hvis selen dukker under vann, skraper de gjerne litt i isen på iskanten, eller plystrer på selen for at de skal bli nysgjerrige og komme opp på vannoverflaten igjen. Når de er klar til å skyte selen legger de seg helst ned på iskanten, samtidig som de ofte bruker noe til å støtte opp rifla med, for eksempel et selvlaget geværstativ av tre, eller en spade. Dette for å få godt sikte og at rifla skal ligge så stødig som mulig for å øke treffsikkerheten. De skyter så etter selen ved forskjellige lengder, som oftest fra ca. 10-80 meter og noen ganger 100-150 meters avstand. Hvis de treffer selen og den ikke synker, tar de en spade eller ei ishakke og slår hull på isen ved iskanten. Dette for at de skal forsikre seg om at isen er tykk nok til å stige inn og ut av iskantjollen, da den ytterste isen på iskanten ofte er veldig tynn og usikker. Så drar de iskantjollen ut i vannet, går om bord i båten, og ror ut og henter selen som ligger og flyter på vannet. Når de har fått tak i selen, knytter de et tau fast i munnen på selen og sleper den inn mot land etter båten.

Figur 3. På iskanten som ligger mellom Iddaajimmii og Kangigaji. En yrkesfanger har nylig skutt en ringsel og fått selen inn på iskanten ved bruk av iskantjollen. Her parterer han den ferske ringselen for å koke selkjøtt til de andre fangerne.

Mine informanter hevder at denne fangstmetoden krever visse forhåndskunnskaper og erfaringer om snø og –isforhold, spesielt hvis man skal dra på langturer alene med usikre vær og -vindforhold. En fanger fortalte at:

”Man må vite om isen er god nok. En lærer som regel det meste av sin far først og av de andre fangerne man kjører sammen med. En lærer mye av de eldre og mer erfarne fangerne. Resten finner man ut på egenhånd. Når man drar på iskantfangst ser man om isen er tynn eller begynner å gå i stykker. En må alltid forsikre seg om at det ikke er sprekker i isen. En må derfor se ofte tilbake mot fastisen mens man kjører, for å se at isen ikke sprekker. Det er alltid farlig med vann og is. Hvis isen begynner å sprekke mens man driver med iskantfangst, må man ta alle tingene sine i iskantjollen så fort som mulig, sette seg i jolla på hundesleden og kjøre bort derfra. Det er også viktig å være oppmerksom på værforholdene. Hvis det er mye vind en dag kan det komme store etterdønninger mot iskanten neste dag, så da må man være veldig forsiktig”. (oversatt fra dansk til norsk).

Enkelte av mine informanter fortalte meg at de gjennomsnittlig fanger ca. femti til seksti seler per. år på iskantfangst og pustehullsfangst. Da de fikk bedre pris på selsskinnet for noen år tilbake, forsøkte de gjerne å fange opp til hundre seler per. år.

Når det gjelder fangstall for fangst av ringseler, viser blant annet Sandell & Sandell (1991:100) til at en mann i Iddaajimmii skjøt hele 34 ringseler i november 1971. Fangeren hadde tilbrakt 16 dager ute på fangst og brukt fire timer i gjennomsnitt per gang. I mars 1972 skjøt samme fangeren hele 42 ringseler. Han hadde da tilbrakt 14 dager ute på fangst, der han noen av dagene hadde brukt åtte til ti timer, mens andre dager mindre enn fire timer (ibid.). Mine informanter hevder også at det var vanlig å fange et langt større antall seler gjennomsnittlig per måned for noen tiår tilbake i tid. Den største nedgangen i selfangsten har vært etter 1990-tallet.

En fanger hevder at han nå for tiden må prioritere å fange flest mulig store dyr som isbjørn, moskus og narhvaler for å tjene mer penger hvis han skal klare å forsørge familien med mat. En annen fanger som bor hjemme hos sine foreldre hevder han prioriterer mest selfangst, ettersom familien foretrekker å spise selkjøtt, i tillegg til at han får tilstrekkelig med mat til hundene. De fanger ikke så mange seler i garn. De foretrekker å dra på fangst på iskanten og det er vanskelig å få sjekket selgarnene daglig når de tilbringer flere dager ved iskanten.

5.1.5 Isbjørnfangst

Isbjørnfangsten starter 1.januar, når de får tildelt ei ny årlig kvote. Fangerne hevder at de ikke fanger så mange isbjørner så tidlig på året. De fanger flest isbjørner i parringstiden, fra slutten av mars til og med april måned, når isbjørnene går rundt omkring i ittoqqortoormiitområdet og leter etter en make. Isbjørnfangsten foregår i hele området, men de fanger som oftest flest isbjørner i Kangigaji og Tsuntsuligaji. Yrkesfangerne drar enten alene eller sammen med andre. Som regel drar de på lengre turer der de overnatter i fangsthyttene eller i telt.

Når det begynner å bli lyst på morgenen går de opp på høyder og gjerne på fjell for å se i kikkert etter isbjørner. Når de ser en isbjørn gjør de klar rifla og drar etter isbjørnen med hundesleden. Hvis hundene ikke har oppdaget isbjørnsporene kan fangeren ta av noen av hundetauene mens hundene er rolige. Så sier han *”shu shu shu”* med lav stemme og hundene forstår som regel straks at det er isbjørn i nærheten. Hundene som er løse løper etter isbjørnen og fangeren kjører etter med hundesleden. Hvis hundene oppdager isbjørnsporene før fangeren har fått tatt av tauene, må han kutte dem av med kniv fra hundesleden for å slippe noen av hundene løs. Dette fordi hundene blir helt ville når de oppdager isbjørnspor og det er

vanskelig å styre dem. På samme måte som ved moskusfangsten, holder de løse hundene det store dyret innenfor ønskelig rekkevidde. Hvor dyktige hundene er til å holde styr på dem, avhenger i stor grad av hva fangeren selv har lært dem og hvor erfaren hundene er. Når hundene har tatt igjen isbjørnen, er de gjerne så villige at de biter isbjørnen rundt på hele kroppen. Når hundene har fått isbjørnen innenfor ønskelig rekkevidde, skyter fangeren isbjørnen. Avstanden varierer veldig, da de kan skyte isbjørnen på alt i fra to meter til to hundre meters avstand. De må imidlertid alltid være varsom med skytingen så de ikke treffer hundene. Det hender også at isbjørnene kommer forbi hyttene som fangerne sover i om natten. Yrkesfangerne kan da skyte dem rett utenfor hytta. Hvis isbjørnen stikker av må de sende noen hunder etter den for at de skal klare å fange den. Med det samme de har skutt isbjørnen, tar de av skinnen og parterer isbjørnen før de kjører inn til byen.

Det er ikke lov å fange isbjørn etter 30.mai, selv om de ikke har fanget hele kvoten. Som regel fanger de hele kvoten om vinteren og våren. Hvis de ikke gjør det, overfører Semersooq Kommune den resterende delen av kvoten til 1.oktober, og overfører det videre på en restkvote til året etter hvis de ikke får fanget hele kvoten på høsten.

5.1.6 Fangst av ringseler ved pustehull om våren

I april/mai begynner sesongen for fangst av seler som ligger og hviler seg ved siden av pustehullene på isen. På grønlandsk blir den omtalt som *Uutoq-jakt*, etter det vestgrønlandske uttrykket for sel som hviler seg på isen (Born 1983:49).

Når man kjører rundt med hundeslede, er det lett å få øye på de selene som ligger på isen. Som regel er de veldig skygge, og fangerne må stoppe hundesleden et godt stykke ifra. Selene ligger alltid nært pustehullene, så ved det minste tegn på at det er fare i nærheten, returnerer de straks til hullet. For at selene ikke skal få øye på fangerne når de sniker seg innpå dem, bruker fangerne enten hvite overtrekksdresser eller hvite skyteseil som de gjemmer seg bak. Skyteseilene er som regel på samme høyde som fangerne og har et hull i midten av seilet som fangerne kan sette rifla inn i. Hvor nært de kan komme inn på selen, avhenger av hvilken konsistens det er på snøen og hvilken vindretning det er. Hvis det er ny eller bløt snø kan de komme veldig tett inn på selene, da selene ikke hører at fangerne beveger seg i snøen. Hvis det er kram snø hører selene lettere at fangerne beveger seg og de må skyte fra lengre avstander. Hvis vindretningen blåser i samme retning som fangeren går mot selen, lukter selen fangeren og hører at han går i snøen.

Figur 4. En yrkesfanger passer hundene, mens den andre yrkesfangeren sniker seg inn på selen som ligger i bakgrunnen.

Hvor mange seler en kan fange ved hjelp av denne fangstmetoden, avhenger av snøforholdene, vindretningen og hvor dyktige fangerne er til å snike seg inn på selene. Når selen ikke ser i retning av fangeren, sniker han seg fremover, men så snart selen ser i retning av fangeren, må han bøye seg ned. Fangerne forsøker å komme så tett som mulig inn på selene, slik at de kan skyte dem fra ca. 60-100 meters avstand. De bruker teleskopsikte og geværstativ på rifla, så selv en distanse på 100-150 meter vil gi et ganske sikkert skudd. Det er viktig at de treffer selen i hodet eller nakken, og løper til selen så snart de har skutt den. Dette fordi selen vil returnere raskt til hullet hvis den kun er blitt skadeskutt. De må også trene hundene på forhånd hvis de skal kunne drive med denne fangstmetoden alene, ettersom de er avhengig av at hundene blir sittende igjen på isen mens fangeren sniker seg inn på selen. Hvis hundene kommer etter fangeren blir selen skremt og returnerer straks ned i hullet igjen. Fangerne plystrer til sist på hundene når de skal komme, blant annet når selen har oppdaget

fangeren og returnerer til hullet. Hvis fangeren skyter selen, kjører hundene automatisk av sted mot fangeren og pustehullet når de har hørt et skudd. Yngre og mindre erfarne fangere som ikke har trent opp hundene sine, er ofte sammen med en annen mer erfaren fanger når de driver med denne formen for fangst. Fangerne passer da vekselvis på hundene og skyter seler. Imens den ene fangeren passer hundene ved hjelp av hundepisk, sniker den andre fangeren seg inn på selen og skyter den. Når de er to personer sammen, vinker gjerne fangeren til den andre personen når han skal komme med hundesleden. Hvis fangeren skyter selen, kjører også hundene automatisk av sted med sleden og den andre fangeren. Ofte blir hundene helt ville og vil gjerne ha sin del av fangstutbyttet. Fangerne må derfor passe godt på at hundene ikke begynner å spise på den skutte selen.

Figur 5. En skutt ringsel som ligger ved pustehullet på isen.

I april/mai er det også parringssesong for ringselene, noe som resulterer i at hannselene begynner å utskille illeluktende sekret fra kjertler i ansiktet for å merke sine pustehull og huler. På grunn av dårlig smak og lukt fra selkjøttet bruker fangerne hovedsakelig hannselene til hundemat. Det er også vanskelig å få solgt selskinnet fra

illeluktende seler. I mai måned begynner også hårfellingssesongen og yrkesfangerne kan ikke lengre selge selskinnet. Antall seler som feller pelsen stiger i mai og topper i juni.

5.1.7 Fangst av gjess i Jameson Land

Fra begynnelsen til midten av mai driver yrkesfangerne og fritidsfangerne med fangst av kortnebbgås og hvitkinngås i Jameson Land. De drar som regel flere fangere i lag, gjerne ei langhelg, og overnatter i telt. Når det er lyst på dagen og hvis været er godt, flyr det gjerne tusenvis av gjess over hele området. Når de skal fange gjess, må de helst bruke nøytrale farger på klærne. De må helst sitte på huk eller legge seg ned på bakken mens de venter på dem. Flere lager seg borger av steiner for å gjemme seg bak. Dette fordi gjessene dreier raskt i en annen retning hvis de merker bevegelser nede på bakken. De skyter gjessene med hagle, fra ca. ti til tretti meters avstand, avhengig av hvor høyt fuglene flyr. Som regel skyter de ei gås per hagleskudd, men de kan også få flere hvis gjessene flyr tett sammen. Gjennomsnittlig fanger hver av yrkesfangerne ca. femten til tjue gjess i løpet av helgen. Når de ikke skyter gjess bruker de mye av tiden til sosialt samvær med de andre fangerne. De spiller ”rundbold”, fotball, og ”tsaverpisii”.

Figur 6. En yrkesfanger viser stolt frem gjessene han har skutt i Jameson Land.

5.1.8 Røyefiske i Dombraiva

Isfiske på innsjøen i Dombraiva er kjent for å være en veldig viktig sosial sammenkomst for flere av de grønlandske familiene. Fra slutten av mai til midten av juni er det flere familier som tilbringer helgene i Dombraiva for å fiske rør, spesielt hvis det er sol og godt vær. Det varierer fra år til år hvor mange som deltar, og i 2010 var det ca. tretti mennesker. Jeg ble fortalt at tidligere var det atskillig flere mennesker som deltok hvert år.

Isfisket er spesielt en viktig fangstaktivitet for kvinnene, da de står på isen og fisker nesten hele dagen. De fisker også i de periodene det er dårlig bitt og er veldig tålmodige på isen. De har en fargerik fiskeskje for å lokke fisken til seg. Til agn på fiskekroken bruker de alt fra små deler av hvite plastikkposer til fargerike ballonger, samt kjøtt fra småfisk som de får. Som regel har de voksne isfiskestenger, mens flere barn og ungdom bruker en tom boks med snøre rundt. Barn og ungdom er ivrige fiskere, men bruker også mye av tiden på å gå rundt og se hvor mye fisk de andre får. Det varierer hvor mange røyer den enkelte får, men som regel er det mange. De mest ivrige fiskerne fikk mellom førti til sytti rør i løpet av helgen. Menn fisker også, men som regel ikke i like stor grad som kvinnene.

Figur 7. På røyefiske i Dombraiva.

Menn spiller gjerne "tsaverpisii" i Dombraiva og kan spille i flere timer sammenhengende. Ellers samles mange av de som er med på turen for å delta på andre aktiviteter når de ikke fisker. De spiller blant annet fotball og "rundbold" som er en etterligning av baseball. På ettermiddagen og kvelden foretrekker gutter fra 12 års alderen og oppover å dra på gåsefangst og selfangst i nærheten av isfiskeområdet. Da har de gjerne med seg en eldre og/eller erfaren fanger som de går sammen med.

Deling av mat og å spise sammen med andre er også en veldig viktig del av det sosiale livet når de er på isfiske. Når de lager mat, lager de som regel mye slik at de kan be andre på mat og gi til hverandre. På 1. pinsedag er det tradisjon for grønlenderne å spise sammen med familien. Dette var noe de også overholdt på isfiske i Dombraiva. Alle familiene lager forskjellig mat på utsiden av teltene sine. Noen har med seg mat fra byen og lager isbjørnkjøtt, selkjøtt og moskusgulasj. Andre griller rør og gjess som de har fanget i løpet av helgen, samt pølser som flere har tatt med seg fra byen. I motsetning til i byen, går alle familiene i Dombraiva rundt til hverandre og spiser de ulike rettene. De roper på hverandre når maten er ferdig og sier hva de serverer, slik at de som ønsker kan komme og spise.

I begynnelsen av april snakket flere om hvor mye de gledet seg til å dra på isfiske til Dombraiva. Dette gjaldt spesielt kvinnene som fortalte at de alltid brukte å være med på denne begivenheten i mai måned sammen med deres familie. I 2010 derimot, ble det diskutert mye omkring isfisket. I løpet av de siste årene har flere familier som ikke er i besittelse av et hundespann, brukt snøscooter som fremkomstmiddel for å kjøre den 25 km lange turen til Dombraiva. Dette har blitt ansett som svært negativt blant mange av innbyggerne. Enkelte av yrkesfangerne gikk derfor sammen og opplyste alle i byen om at det ikke er lov å bruke snøscooter, kun hundeslede som fremkomstmiddel. I tillegg vil de følge med på at alle overholder de lovpålagte reglene. Tidligere har de ikke ønsket å opplyse om dette fordi det er voksne mennesker som har snøscootere og yrkesfangerne mener at de selv burde overholde reglene uten å måtte bli bedt om det fra andre i byen. De andre yrkesfangerne spesielt, ble glad for at noen endelig hadde tatt initiativ til å gjøre noe med saken. Andre derimot, som ikke lengre kan delta på isfisket er veldig negativt innstilt til dette. Deres motargumenter gjelder hovedsakelig at de har deltatt på begivenheten i alle år og ikke har noen yrkesfanger i den nærmeste familien lengre, eller at det er begrenset hvor mange av familiemedlemmene en yrkesfanger kunne ha med seg på hundesleden. De er derfor frustrerte over at de ikke lengre kan ta del i deres grønlandske tradisjoner.

At det blir færre og færre innbyggere som deltar hvert år, skyldes nok at flere av innbyggerne ikke lengre har mulighet til å komme seg dit. Antall yrkesfanger er kraftig

reduisert i løpet av de siste årene og dermed også antall hundespann. Etersom fangsten har stor sosial og kulturell betydning for de fleste grønlandske innbyggerne i lokalsamfunnet, skaper gjerne slike uenigheter konflikter mellom lokalbefolkningen. Til tross for dette var det noen personer som likevel valgte å kjøre til Dombraiva med snøscooter i 2010, men atskillig færre enn tidligere.

5.1.9 Alkekongefangst i Ugalerarder

Figur 8. Alkekonger på fjellet i Ugalerarder

I begynnelsen av juni er det sesong for alkekongefangst i Ugalerarder. Som regel avtaler flere fritidsfangere og yrkesfangere hvilken helg de skal dra på fangst. På samme måte som med isfiske i Dombraiva, er alkekongefangst også en viktig form for sosialisering blant fangerne og innbyggerne i Ittoqqortoormiit. Yrkesfangerne og fritidsfangerne tar gjerne med seg sine barn og barnebarn, hovedsakelig unge gutter. Det er et fåtall jenter og kvinner som er med på alkekongefangst. I Ugalerarder foretrekker de fleste å sove sammen i fangsthytten og det er alltid plass til de som kommer. Hvis det blir altfor fullt inne i hytten, slår de opp telt utenfor hytta.

I hekkesesongen søker alkekongene næring inne i fjordene og på åpent hav. I Ugalerarder er det veldig gunstige betingelser for hekking, da store deler av det høye fjellet som de driver fangst på består av steinur og hulrom i bergverket. Alkekonger generelt har reir i steiner, og i bratte steinurer kan man dermed finne kolonier av alkekonger. I Ugalerarder hekker de også sammen i store mengder og det er store områder med åpent hav der de kan livnære seg av planktoniske krepsdyr som fanges ved dykking²². Det er tusenvis av alkekonger på fjellet i Ugalerarder under hekkesesongen. Fangerne drar som oftest på fjellet når det er litt kaldt ute, gjerne sent på kvelden eller om natten. Dette fordi alkekongene som regel trekker mot sjøen for å spise om dagen, spesielt hvis det er godt vær.

Gåturen opp på fjellet der alkekongene holder til tar som regel en time. Fangerne skyter alkekongene med hagle når fuglene sitter på bakken i store klynger. Det varierer hvor mange de skyter per hagleskudd, alt fra fem til tjue fugler. Etter at fangerne har skutt, flyr store mengder alkekonger vekk fra området. Fangerne må derfor spre seg rundt omkring på fjellet så de ikke skremmer bort fugler som andre har i sikte når de skyter. Likevel tar de ofte små pauser sammen der de utveksler informasjon om hvordan det går med fangsten, samt hvor mange fugler de har klart å skyte på ett hagleskudd og konkurrerer gjerne også med hverandre. De av fangerne som har med seg barn og barnebarn holder seg som regel i lag. Noen av de yngre guttene har med seg egen hagle, mens andre får skyte noen skudd hos de voksne. Barn og unge lærer seg mye om skyting på slike turer og er veldig villige til å hjelpe til med å hente de fuglene som er skutt. Når de har skutt omtrent to hundre alkekonger anser de det som en god fangst. Ettersom de fanger flest alkekonger om natten, drar de gjerne på selfangst på isen om dagen. Dette for å skaffe mat både til seg selv og til hundene.

Et veldig fremtredende trekk ved slike fangstturer er at tiden har liten betydning. Fangerne drar opp i fjellet, sover og spiser nøyaktig når de selv ønsker. En behøver ikke å være stille i hytta selv om andre sover, da de fleste er slitne etter fjellturene og sover veldig godt.

Jeg ble fortalt at i løpet de siste årene er det færre fangere som deltar på alkekongefangsten. Yrkesfangerne antar at grunnen til dette er at det blir færre yrkesfangere for hvert år. De sier det er tradisjon å dra til Ugalerarder ei bestemt helg i begynnelsen av juni og synes derfor det er veldig trist at det ikke er så mange av fangerne som deltar mer. De antar at de andre yrkesfangerne som ikke er tilstede enten velger å dra på selfangst, fisketur, eller være hjemme sammen med familien.

---

²² <http://npweb.npolar.no/tema/Arter/alkekonge>

5.1.10 Narhvalsfangst ved iskanten i Uunardor

Fra og med midten av juni og ut mot sommeren er det sesong for narhvalsfangst i Uunardor. På begynnelsen av narhvalssesongen ligger som regel fortsatt iskanten i Uunardor og fangerne driver dermed med narhvalsfangst ved iskanten. Flere av innbyggere i Ittoqqortoormiit er med på narhvalsfangst sammen med familie og venner. Yrkesfangerne tilbringer ofte flere dager der. De drar kun inn til byen for å kjøpe seg mat, eller hvis det er perioder med dårlig fangst.

Yrkesfangerne tilbringer mye tid sammen mens de venter på narhvalene. De samles ofte i husene der de også her blant annet spiller ”tsaverpisii” i lang tid. Hvis de har kona med seg lager hun gjerne mat mens de venter, og hvis de har tilstrekkelig med mat ber de også gjerne andre fangere over til huset for å spise. De foretrekker å spise lokal mat som de enten har fanget på stedet eller tatt med seg fra byen. De spiser som oftest tørket narhval, *mattaq*²³, tørket selkjøtt, hvalross og isbjørn.

På begynnelsen av narhvalssesongen er det også sesong for ulkefiske på isen. Mange bruker derfor også ventetiden til å fiske ulker i revner på iskanten og koker gjerne fisken med det samme de har fanget dem.

Mens de venter på narhvaler, samarbeider gjerne yrkesfangerne om å holde utkikk mot iskanten. De voksne fangerne er som regel våkne og holder utkikk hele dagen. Fangerne sitter som regel på land og ofte sammen med flere andre som er i Uunardor for å se på narhvalsfangsten. Alle samles gjerne ute på et sted og hvis det er fint vær sitter de å snakker og hygger seg i flere timer. De yngre fangerne er også tilstede, men må sove noen timer på dagen, ettersom de holder mest utkikk inne i husene på natten mens de andre sover. På denne måten samarbeider de ved å være på ”vakt” hver sin tur.

---

²³ *Mattaq* er hvalhud som består av skinn og et tynt lag spekk. Det er den mest ettertraktede delen av hvalen, og står i en særstilling for å være en delikatesse blant lokalbefolkningen. Den serveres rå, i små stykker med oppkuttete rutemønstre, gjerne med salt, pepper og/eller aromat.

Figur 9. Lokalbefolkningen og antropologen holder utkikk etter narhvaler.

Foto tatt av: Silas Simonsen.

Når de ser tegn til narhvaler varsler de alle yrkesfangerne og fritidsfangerne som befinner seg i Uunardor. Det er viktig at de er forberedt når narhvalene kommer, og de må ha rifler og ammunisjon klart og tilgjengelig til enhver tid på døgnet. Dette fordi narhvalene svømmer rakst forbi og hvis de kommer nært mot iskanten må de være effektive hvis de skal klare å skyte dem. De eldre fangerne står som regel i nærheten av iskanten på land. Hvis det er noen av fangerne som kjører ut med båt, blir de ofte med i båten. Mange av de eldre fangerne er ikke i stand til å løpe så langt ut mot iskanten slik som de yngre menneskene gjør. De eldre venter derfor på at narhvalene skal komme så tett innpå land som mulig, mens de yngre fangerne går gjerne langt ut på iskanten for å følge etter narhvalene når de svømmer rundt omkring i området. Men hvis narhvalene svømmer lengre ut på dypet er det vanskelig å skyte dem. Når de har skutt en narhval fraktes den inn på land ved bruk av motorbåt eller ei jolle. Jo lengre fra land en narhval blir skutt, desto vanskeligere er det å få den inn på land.

5.2 Fangst i åpenvannsperioden

Fra sommeren og ut mot høsten er det åpenvannsperiode i ittoqqortoormiitområdet og lokalbefolkningen driver hovedsakelig fangst ved bruk av motorbåt. Åpenvannsperioden varer fra slutten av juni til oktober, +/- en måned i hver ende. På sommeren og høsten trekker flere

selerter inn i fjordsystemet og fjordmunningen er et attraktivt oppholdssted for de større selene som grønlandssel, klappmyss og storkobbe.

Grønlandsselene befinner seg nesten kun i ittoqqortoormiitområdet under åpenvannsperioden. Vanligvis ankommer de første grønlandsselene området i slutten av juli når isen har brutt opp og oppholder seg i områder med lettere drivis og grunt vann. Det er først og fremst de unge grønlandsselene som ankommer på dette tidspunktet og ofte i små grupper på mellom fire og ti seler. I midten av august ankommer også de voksne selene, noe som resulterer i at det er størst antall grønlandsseler i slutten av september. I takt med at isen begynner å fryse til om høsten og vinteren, forlater de ittoqqortoormiitområdet og vandrer tilbake til ynglefeltene. Likevel kan man i sjeldne tilfeller se en grønlandssel ved iskanten helt til i februar (Sandell & Sandell 1991:14).

Klappmyssen befinner seg ikke alltid i ittoqqortoormiitområdet, og når de viser seg i løpet av åpenvannsperioden er det vanligvis et fåtall av dem. I mai og juni kan man se noen klappmysser i fjordmunningen, men mesteparten kommer først i midten av august når hårfellingssesongen er over og oppholder seg der til i midten av oktober. Den befinner seg hovedsakelig rundt omkring i fjordmunningen og spesielt nært Napparnguligaji, men man kan også møte på enkelte klappmyss lengre inn i fjorden. En kan se både eldre og yngre klappmysser. Vanligvis ser man kun en, selv om små grupper på tre eller fire kan bli observert (Sandell & Sandell 1991:13). Når den vandrer ut av fjorden i oktober, trekker den tilbake mot storisen utenfor Øst-Grønland.

I motsetning til de andre store selartene, befinner storkobben seg nesten alltid i Ittoqqortoormiitområdet, langs hele fjordsystemet. Den overvintrer som regel ikke i den indre delen av fjorden, men befinner seg som oftest i områder med grunt vann, for det meste nær Hurry Inlet og ved Steward Ø. I løpet av vinteren oppholder den seg langs iskanten av fjordmunningen og de yngste selene blir vanligvis funnet her. Noen få seler blir regelmessig fanget både ved pustehuller og i garn på den ytre kanten av fjorden. Fra mai til juni finner man den vanligvis nær sprekker i den solide isen og på små isflak langs iskanten (Born 1983:66, Sandell & Sandell 1991:14). I henhold til lokal informasjon fra Sandell & Sandell (1991:14) beveger storkobben seg ut fra fjordmunningen når isen bryter opp og trekker lengre ut i fjordsystemet til områder med drivende pakkis og små isflak.

På sommeren og høsten er også fjordmunningen et attraktivt oppholdssted for narhval og vågehvaler. Når det gjelder fangst av vågehvaler hender det til tider at de fanger den årlige kvoten på to vågehvaler.

5.2.1 Selfangst fra båt og fra isflak

Når fangerne driver med selfangst fra båt, kjører de rundt og ser etter seler. Så snart de får øye på en sel, kjører de etter den. Hvis det er lite isflak på vannet er det enkelt å se selene, men hvis det er mange isflak må de som regel lete etter dem. Når de har fått en sel i sikte, skyter de selen fra ca. 10-50 meters avstand. De må være veldig effektive når de skal hente selen som er skutt, hvis ikke synker den under vann. Sandell & Sandell (1991:106-107) hevder at de fleste døde selene synker på sommeren, delvis fordi de er tynne og ikke har så mye spekk på seg, og delvis fordi det er lavt saltinnhold i sjøen på denne tiden av året. Fangerne mister derfor mange av selene de har skutt på sommeren.

Når de skal fange seler fra isflak, kjører de ofte mot pakkisen med motorbåten. Hvor pakkisen ligger avhenger av hvor strømmen går. Som regel finner man blant annet pakkis ved siden av Uunardor, og mellom Napparnguligaji og Iddorngitser. Når fangerne har funnet et bra område for fangst, stopper de båten ved siden av isflaket, går ut av båten og venter på at selene skal vise seg. Noen ganger plystrer de på selene for å lokke dem til seg. Så snart en sel dukker opp av vannet og er innenfor passende rekkevidde, skyter de den. Når selen er skutt, henter de den med båten. De tar vanligvis opp selen med en krok for å få den opp i båten, men noen bruker også hendene. Ettersom mange av selene synker så raskt, bruker de ofte store fiskekroker som de selv har smeltet sammen med bly for å få opp de selene som ikke er sunket for langt ned i vannet.

5.2.2 Selfangst fra land

Fangerne driver også med selfangst fra land under åpenvannsperioden. Selfangst fra land kan praktiseres av de fleste, ettersom de ikke behøver motorbåt. De behøver kun ei lita jolle for å hente selene de har skutt. Det er derfor mange yngre mennesker og fritidsfangere som ikke har motorbåt som skyter seler fra land. De finner områder der selene passerer nært land, og helst i områder med lavt vann, som oftest i Qinngaajiva (Hvalrossbukten) som ligger ca. 2 km nordvest for Ittoqqortoormiit. Dette fordi de skal ha mulighet til å få opp de døde selene ved hjelp av krokene hvis de synker. For at selene ikke skal legge merke til fangerne, lager fangerne seg en slags steinvegg. De har en stol bak steinene som de kan sitte og vente på, og plasserer rifla øverst. De har også ei lita jolle liggende på land som de ror ut med for å hente selene som de har skutt. Når de ser en sel passere forbi, skyter de den ifra land, og ror ut med jolla for å hente den. Når de har fått selen opp av vannet, løfter de den opp i båten og ror inn mot land. Sandell & Sandell (1991:107) hevder at de beste resultatene oppnås ved flo.

Når de fanger sel fra land er de gjerne flere personer sammen. De fanger flest seler om natten når det ikke er noen forstyrrelser fra motorbåttrafikk, da det øker muligheten for å fange de skye selene. Enkelte setter også garn for å fange seler i på sommeren. Når de setter garn, trekker de garnet fra land og ut i sjøen. Noen har garnene hele sommeren og sjekker dem hver dag, mens andre kun setter garn for korte perioder. Det er veldig få som benytter seg av denne formen for selfangst, da de foretrekker å benytte seg av de overnevnte fangstmetodene i åpenvannsperioden.

5.2.3 Narhvalfangst om høsten

Om høsten kjører fangerne lengre inn i fjorden med motorbåt, som oftest til Hjørnedalen. De avtaler gjerne med de andre fangerne om når de skal dra, slik at de kan kjøre samtidig. Det er en fire til fem timers lang kjøretur, og jo flere fangere som er med desto mer kan de hjelpe hverandre med selve fangsten. I tillegg ønsker de å være flere hvis det skulle skje noe på turen, som for eksempel at noen får problemer med båtmotoren.

Når de er på narhvalfangst, venter de på narhvalene fra land. Når de ser narhvalene, sitter de helt stille og venter til de har svømt forbi. Når de har svømt litt forbi, kjører de etter narhvalene med båten. De prøver å skyte dem så nært inn mot land som mulig, da det blir enklere å få dem inn på land. Hvis de skyter narhvalen for langt ut mot dypet, synker den. Når de har skutt en narhval, binder de fast et par tomme sekstiliteres plastdunker i narhvalens hale så den ikke skal synke. Den ligger da loddrett i vannet inntil de tar den opp. På denne måten kan de fortsette med fangsten og skyte videre på de andre narhvalene. Narhvalene svømmer raskt forbi, så de må være veldig effektive hvis de skal klare å fange flere. Når det ikke er flere narhvaler i sikte, henter fangerne de døde narhvalene. De tar de tomme dunkene opp i båten, binder en knute rundt halen på narhvalen og drar den etter båten inn mot land. Når de skal ha narhvalen opp fra vannet, kommer som regel flere fangere og hjelper til med å dra den på land etter tauet.

5.2.4 Moskusfangst om høsten

Om høsten driver fangerne også med moskusfangst, og gjerne sammen med narhvalfangst når de befinner seg lengre inn i fjorden. Når de drar på moskusfangst, bruker de båt for å komme seg lengre inn i fjorden og som oftest drar de til Hjørnedalen, Aritsi Kangersia (Rypefjord), Ugaddi Kangersia (Harefjord) og Nerdii Kangersia (Gåsefjord).

Når de ser moskusene fra båten, kjører de inn mot land og binder fast båten i noen store steiner. Så går de mot moskusen og skyter den. Deretter parterer de den og legger delene

i en stor plastsekk i båten. Fangerne selv hevder at moskusfangsten som regel går raskt og effektivt, da moskusene er enkle å skyte.

I hver av periodene de driver med moskusfangst i løpet av et år, får yrkesfangerne tildelt en samlet kvote som kan variere fra periode til periode, og fra år til år. Fra 10.august til 10.september 2010, fikk yrkesfangerne tildelt en samlet kvote på 59 moskusokser. Etter å ha fordelt en kvote på tre moskuser hver, hadde de loddtrekning om hvem som fikk de resterende moskusene. Etter loddtrekningen fikk fem av yrkesfangerne fire moskuser hver, mens de andre tretten yrkesfangerne fikk tre hver. Fritidsfangerne kan bestille en moskuskvote på forhånd. De ble tildelt en samlet kvote på femtisyv moskuser i denne perioden. Ettersom det var flere fritidsfangere enn den samlede kvoten moskusokser, foretok de ei loddtrekning der de av fritidsfangerne som ble trukket ut fikk fange en moskusokse hver.

5.3 Fangernes oppfatninger av klimaendringer

Fangerne viser seg å være svært opptatt av debatten om klimaendringer. De mener selv at klimaendringene er menneskeskapt og ikke kun et resultat av naturlige endringer i vær og klimaforhold. Samtlige av fangerne påpeker at klimaendringer har ført til en del endringer i snø- og isforholdene i Ittoqqortoormiit i løpet av de siste årene. De legger merke til at isen legger seg senere og ikke er like tykk som før. Dette har spesielt påvirket selfangsten, da fangerne sier at de fanger atskillig færre seler nå enn før (jfr. Appendiks 2, tabell 1 og 2).

Ettersom isen har blitt mindre stabil, fanger de blant annet færre seler i pustehull om høsten. Denne fangstmetoden er svært avhengig av snø –og isforhold, og i løpet av de siste årene har isen vært tynn og brekt av på mange steder. Pustehullsfangsten kan derfor ikke drives i like lange perioder som før. Dette problemet gjelder også når de skal fange ringseler ved pustehuller om våren. Det er blitt mer ustabile kjøreforhold, med mye overvann på isen. Yrkesfangerne sier dette skyldes høyere temperaturer på våren, noe som fører til at isen smelter fortere. Isen brekker derfor av og driver ut av fjorden. Nuttall (2009:292) viser også til at fangerne på Nordvest-Grønland legger merke til endringer i vær og klimaforhold. På grunn av stigende gjennomsnittstemperaturer legger sjøisen seg senere og smelter tidligere enn før. Dette resulterer blant annet i at fangerne som bor langs nordvestkysten må trekke lengre bort fra bostedet når de skal dra på selfangst eller fiske. Høyere temperaturer fører også til at det blir mindre drivis i ittoqqortoormiitområdet på sommeren. En yrkesfanger sier han nesten ikke fanget noen seler sommeren 2009 på grunn av mangel på drivis, da det fører til at

selerne trekker lengre bort fra fangstområdene, og det er vanskelig å drive med selfangst fra isflak på sommeren.

Fangerne hevder at klimaendringene også har påvirket antall seler som befinner seg inne i fjorden. Dette tror de er en av årsakene til reduksjonen av antall seler som er blitt fanget i løpet av de siste årene. Dette gjelder i størst grad ringselen og storkobben som er svært avhengige av isforholdene. Ringselen som er det viktigste fangstedyret, vil spesielt bli påvirket av endringer. Dette skyldes at alle aspekter ved ringselens liv er tett knyttet til sjøisen. De bruker isen til å hvile seg på, og spiser pelagiske (fritt svømmede) og sympagiske (istilknyttede) fiskearter og krepsdyr som befinner seg nær iskanten og under isen. I tillegg både kaster ringselene og dier ungene på isen. Hvis isen inne i fjorden bryter tidligere opp enn vanlig kan det resultere i at mødrene blir atskilt fra ungene sine, og et stort antall nyfødte unger vil mest sannsynlig dø (Hassol (2004:59).

Endringer i isforholdene hevdes å også ha påvirket isbjørnens levevilkår, samt dårligere utbytte av isbjørnfangsten. Isbjørnens jaktsuksess og overlevelse er på samme måte som hos seler, svært avhengig av stabile isforhold. Isbjørnen fanger seler på isen og bruker samtidig isen til å bevege seg fra et sted til et annet (ibid.). Hvis isen dannes senere om høsten og bryter opp tidligere om våren, vil det føre til lengre perioder med årlig fasting for hunnbjørnene. Dette kan få svært negative konsekvenser for isbjørnbestanden, ettersom hunnbjørnens reproduksjon er svært avhengig av deres fettlagre. Når moren og ungene forlater hiet om våren, har ikke moren spist på fem til syv måneder. Hvis de lever under dårlige betingelser med dårlig tilgang på mat, kan det føre til at isbjørnungene ikke overlever. Gode betingelser for isbjørnens selfangst, som igjen avhenger av gode isforhold om våren, er vesentlig for artens overlevelse.

Fangerne synes at isbjørnene er blitt mye tynnere enn før. Årsaken til dette hevdes å være mangel på drivis, noe som har ført til at isbjørnene oppholder seg mye på land. På land er det atskillig mindre mat å fange enn på sjøen og de får dermed ikke i seg like store mengder med mat som før. Og når isbjørnen skal fange mat på sjøen, må de nå svømme mye lengre distanser for å finne isflak som de kan drive fangst fra eller ligge å hvile seg på. Dette resulterer igjen i dårligere utbytte fra isbjørnfangsten for yrkesfangerne. Det er ofte mindre kjøtt på isbjørnen og skinnet ser ikke like bra ut som på en stor og tykk isbjørn.

5.4 Oppsummering

På vinteren og våren er det flest grønlandske menn som driver med fangst i Ittoqqortoormiit. En stor andel av fangstutbyttene selges videre på markedet, og pengene de mottar fra salg av

fangstprodukter på vinteren og våren utgjør den største delen av årsinntekten til yrkesfangerne.

Ringselen er det viktigste fangstdyret, ettersom kjøttet er en vesentlig næringskilde for mennesker, og både kjøtt, spekk og skinn er en vesentlig næringskilde for grønlandshundene. I tillegg selger yrkesfangerne skinnen fra ringselen fra 1.oktober til 1.mai, noe som gir dem en noenlunde stabil inntekt. I henhold til selfangsten, har det vært stor nedgang i antall seler som fanges i løpet av de siste årene. Dårlig pris ved salg av selskinn, samt et dårlig marked for selfangstprodukter, har ført til at selfangsten også har mistet en del av den viktige betydningen den hadde for lokalbefolkningen før i tiden. Den offisielle statistikken fra departementet for fiskeri, fangst og landbruk (jfr. Appendiks 2, tabell 1) viser også til stor nedgang i antall ringseler som fanges, både ved bruk av våpen og garn. Nedgangen som vises fra den offisielle fangststatistikken skyldes nok også først og fremst at det er blitt atskillig færre yrkesfangerne i løpet av de siste årene.

Isbjørnen er også en viktig inntekstkilde på denne årstiden, da de kan tjene mye penger på å selge isbjørnskinn. En stor andel av fangstutbyttene deles også med andre fangere, ved bruk av ulike former for delingspraksiser ute på fangst, samt gjennom deling med familie og venner i byen. I tillegg distribueres en stor andel av fangsten til husholdet, da både kjernefamilien og hundene foretrekker å spise lokal mat.

Yrkesfangerne drar som oftest alene på fangst på vinteren hvis de har behov for å fange mye. På sommeren og høsten derimot, er fangsten et mer sosialt anliggende. Det er flere fritidsfangerne som deltar på fangsten, samt kvinner og barn. Årsaken til at flere kvinner og barn deltar på fangsten sies å være at det er mye varmere ute og fangsten foregår under mye tryggere omgivelser enn på vinteren. Yrkesfangerne selger ikke så mye av fangsten på sommeren. Mesteparten av fangstutbyttene går til husholdet eller deles med andre. Det sosiale livet på sommeren viser seg å være mer viktig for subsistensøkonomien, og subsistensøkonomien viser hvordan fangsten er integrert i et kulturelt hele. På vinteren drar derimot mange av yrkesfangerne på fangst alene og en stor andel fangstproduktene selges på markedet. Ut fra dette kan en se at fangstproduktene sirkulerer i ulike sfærer; i markedssfæren, husholdssfæren og gjennom deling i lokalsamfunnssfæren. Dette viser at fangsten ikke kun er et yrke, ettersom den er integrert både i subsistensøkonomien og delingsøkonomien.

Når det gjelder klimaendringer opplever de at endringer i snø og –isforhold har fått størst konsekvenser for fangst av ringseler *i* og *ved* pustehuller om våren og høsten, samt isbjørnfangsten om våren. Dette fører til dårligere omsetningsmuligheter av fangstprodukter

både fra sel og isbjørn. De får solgt færre selskinn om høsten og våren, samt mindre selkjøtt på markedet. Hvis isbjørnen er mager får de solgt mindre kjøtt, samt at de får mindre kjøtt til hushold og deling. Kjøtt fra en mager isbjørn kan ha dårligere kvalitet enn kjøtt fra en tykk isbjørn, noe som fører til at de mottar mindre penger ved salg til privatpersoner. Hvis kjøttet er av dårlig kvalitet, er det også vanlig å gi hundene en større andel av kjøttet og fangerne spiser mindre selv. Skinnen fra en mager isbjørn har også gjerne dårligere kvalitet. Det blir vanskeligere å selge skinnen og/eller at de får en dårligere pris. Mangel på drivis fører også til at de fanger atskillig færre seler på sommeren. Dette får ikke noe konsekvenser for markedsomsetningen, da de ikke selger kjøtt og skinn fra seler om sommeren. De gir mesteparten av selene til hundene, noe som fører til at de blir avhengige av å kjøpe større mengder importert hundemat på sommeren. Dette kan være svært vanskelig i sommerperioden med liten omsetning av fangstprodukter og lavere inntekt enn i vintermånedene.

6.0 OMSETNING AV FANGSTPRODUKTER

I dette kapitlet skal jeg vise hvordan fangstproduktene som er beskrevet i kapittel 4 omsettes videre i lokalbefolkningens økonomiske system, der de ulike produktene hovedsakelig sirkulerer innenfor et markedsøkonomisk og et subsistensøkonomisk system. Helt konkret skal jeg forsøke å vise hvordan fangstproduktene sirkulerer innenfor ulike økonomiske sfærer, samt å vise hva som særpreger hver av sfærene og hva som utgjør barrierene mellom dem. Jeg vil forsøke å definere de ulike sfærene med ulike prinsipper for sirkulasjon, og deretter legge hovedvekten på å diskutere de ulike prinsippene knyttet opp mot deling som prinsipp. For å sette materialet i sammenheng skal jeg samtidig vise hvordan myndighetenes økonomiske politikk og forvaltningsstrategier, som igjen er koblet til både internasjonale og overnasjonale organer, har påvirket omsetningen av fangstproduktene i Ittoqqortoormiit by.

6.1 Omsetning i ulike sfærer

Det finnes ingen offisiell statistikk på hvor mye av fangstproduktene som distribueres i de ulike kanalene. Det er vanskelig å lage en slik statistikk fordi distribusjonen er svært avhengig av hvor mange som vil kjøpe fangstproduktene og i Ittoqqortoormiit kan det til tider være store svingninger i markedet. I tillegg er det veldig individuelt, da det varierer hvor mye av den lokale maten hver enkelt fanger og hans familie spiser, samt hvor mye mat de har tilgjengelig. Mine data på hvor mye som distribueres i de ulike kanalene er derfor beskrevet ut fra det mine informanter har anslått.

Når det gjelder fordeling av ringsel selger yrkesfangerne ca. 30 % på markedet og deler ca. 5 % med andre. 65 % går til husholdet der de selv og familien spiser ca. 10 %, mens hele 55 % av selene gis til hundene. Hvor mye som gis til hundemat varierer også selvsagt fra hundespann til hundespann, med tanke på antall hunder, hvor mye de bruker hundene, samt hvor mye selkjøtt fangerne har tilgjengelig. Fangerne anslår at de gir over halvparten av selene til hundene. Dette bekrefter også Sandell & Sandells (1991:129) resultater etter undersøkelser av hvor stor andel av den totale biomassen selkjøtt som ble gitt til hundene i 1971/1972 og 1975-80, hvor de beregnet at hele 2/3 av selene ble gitt til hundene

Når det gjelder fordeling av mattaq fra narhval, selger de ca. 80 % på markedet, spiser ca. 10 % selv og deler ca. 10 % med familie og venner. Ved fordeling av kjøtt fra narhval, selger de ca. 5 % på markedet, og 60 % av kjøttet går til husholdet der de spiser ca. 10 % av kjøttet selv og gir ca. 50 % til hundene. De deler så den resterende andelen, ca. 35 % av

kjøttet med familie og venner. Dersom narhvalen blir fanget sammen med andre fangere, deler de opp til 70 % med de andre som er med på fangsten.

Ved fordeling av hvalross, selger de ca. 10-20 % på markedet, og 60-70 % går til husholdet der de spiser ca. 10-20 % selv og gir opp til 50 % til hundene. Videre deler de ca. 10-20 % med familie og venner. Hvis de fanger hvalrossen sammen med andre, deler de også opp til 70 % av hvalrossen med de andre som er med på fangsten.

Ved fordeling av isbjørn, selger de ca. 30 % av kjøttet på markedet, og ca. 50-60 går til husholdet der de spiser ca. 30 % selv og gir ca. 20-30 % til hundene. Hvis det er en ung isbjørn med mye godt kjøtt gir de en mindre andel til hundene og spiser mest selv, men hvis det er en gammel isbjørn med seigt kjøtt gir som regel enn større andel til hundene. De deler deretter den resterende andelen av kjøttet, ca. 10-20 %, med andre. Hvis de fanger isbjørnen sammen med andre, deler de etter samme prinsippet som ved narhval og hvalross.

Når de deler fangsten med andre, fordeles fangsten videre til både markedet, husholdet og gjennom videre deling med andre. Likevel må en ta hensyn til at yrkesfangerne ikke alltid vil selge eller dele videre en fangstpart som de mottar ute på fangst. Hvis det for eksempel er lenge siden de har spist isbjørnkjøtt, kan de til tider velge å beholde mesteparten selv. Det samme gjelder når de deler opp til 70 % av dyret med andre.

	Marked	Hushold (kjernefamilie)	Hushold (hundemat)	Deling
Ringsel	30%	10 %	55 %	5 %
Narhval	80 % (mattaq) 5 % (kjøtt)	10 % (mattaq) 10 % (kjøtt)	50 % (kjøtt)	10 % (mattaq) 35% (kjøtt) (eller opp til 70 %)
Hvalross	10-20 %	10-20 %	50 %	10-20 % (eller opp til 70 %)
Isbjørn	30 %	30 %	20-30 %	10-20 % (eller opp til 70 %)

Tabell 1. Omsetningsformer for viktige fangstprodukter.

6.2 Organisert omsetning i markedssfæren

Her skal jeg beskrive hvordan yrkesfangerne selger fangstproduktene på markedet for å generere profitt, og samtidig vise hvilke begrensninger som er knyttet til omsetningen av disse fangstproduktene. Jeg skal også vise til et forsøk på lokal forankring, som Selvstyret forsøkte å iverksette for å løse den dårlige inntektsutviklingen i byen.

6.2.1 Salg av fangstprodukter

Yrkesfangerne selger hovedsakelig kjøtt og skinn ifra fangsten som er beskrevet i kapittel 4. Når det gjelder priser på de ulike fangstproduktene, er det fangerne seg imellom som blir enige om hva det skal koste og prisene må til sist godkjennes av kommunen. De prisene som kommunen har godkjent blir da gjeldende for salg både til private og offentlige institusjoner, samt innenfor lokalsamfunnet generelt (jfr. appendiks 2, tabell 3).

Når det gjelder salg av seler, kan fangerne selge både hele og ferdig parterte seler, med og uten skinn. Kjøttet selges etter faste kilopriser, mens hele seler selges etter stykkpris. Rør, polartorsk og ulke selges også etter faste kilopriser, mens fugler og fugleegg selges stykkevis. Yrkesfangerne kan også bearbeide enkelte av fangstproduktene hvis kjøperne ønsker det. De har blant annet fastsatt priser på tørket selkjøtt, tørket rør og tørket narhval. Disse produktene må da bestilles på forhånd hos de enkelte yrkesfangerne. Videre selger de kjøtt fra de store fangstdyrene som isbjørn, moskus, hvalross og narhval etter faste kilopriser, samt spekk og skinn fra hvalross og narhval. Når det gjelder salg av skinn fra isbjørn og moskus derimot, kan hver av yrkesfangerne forhandle seg frem til priser. Skinnene selges både til lokalbefolkningen og til folk som bor andre steder på Grønland. Yrkesfangerne reklamerer ikke for salg av isbjørnskinns eller moskusskinns utenfor byen. Salget foregår for eksempel ved at folk fra andre steder på Grønland, som oftest vestgrønlandere, ringer til bekjente eller tilfeldige innbyggere i Ittoqqortoormiit og forhører seg om noen av yrkesfangerne selger skinn. Yrkesfangerne får som regel ca. 10 000 kr for et isbjørnskinns og ca. 1500 kr for et moskusskinns. Prisene kan variere litt avhengig av størrelse og kvalitet. Yrkesfangerne selger også andre fangstprodukter privat, noe de kan tjene atskillig mer penger på enn ved salg av kjøttvarer. Som regel får de ca. 1000-1500 kr for en hvalrosspenis og ca. 5000 kr for et hvalrosskranie. De kan få opptil 10 000-15 000 kr for ei narhvalstann, avhengig av lengde og størrelse, men det er svært sjeldent at narhvalene de fanger har narhvalstann. Selv om disse fangstproduktene er svært ettertraktet, er det vanskelig å få solgt dem innad i landet ettersom grønlanderne selv synes det koster for mye penger. Informantene mine hevder det er enklere å

få solgt dem til turister eller andre potensielle kjøpere fra utlandet, men dette har de ikke lengre muligheten til.

I løpet av de siste årene har Selvstyret valgt å innføre eksportforbud på alle fangstprodukter fra narhval, hvalross og isbjørn. Årsaken til dette er at handelen med slike fangstprodukter sies å ha en negativ innvirkning på bestanden. I følge Selvstyret er formålet med eksportforbudene å forsøke og opprettholde bærekraftige bestander av de ulike dyreartene. Yrkesfangerne er spesielt misfornøyde med forbudet mot salg av isbjørn som ble innført den 1.april 2008. Det er vanskelig å få solgt isbjørnskinns innad på Grønland og de får som regel mye mindre penger enn når de selger til utlandet. Salg av isbjørnskinns er en av viktigste inntektene de har og de mener forbudet mot eksport av isbjørnskinns er en viktig årsak til de dårlige fremtidsutsiktene fangststyrket står overfor i dag.

Når det gjelder salg av kjøtt og skinn innad i byen, selger yrkesfangerne blant annet deler av fangsten til Artic Green Food, en privateid leverandør av grønlandske råvarer som har et eget mottak i Ittoqqortoormiit. Artic Green Food er i dag eid av de ansatte ved Artic Green Food; det internasjonale salgskontor i Danmark, DayCatch Greenland A/S samt Grønlands Selvstyre via Greenland Venture. Videre selger de kjøtt til turistkontoret Nanu Travel, som kjøper inn lokal mat til bruk på lengre guidede overnattingsturer for turister i ittoqqortoormiitområdet. Yrkesfangerne selger også de fleste typer lokale råvarer til sykehuset, eldresenteret og lokalbefolkningen generelt. De selger mest til eldre mennesker i byen som foretrekker å spise lokal mat fremfor importert mat. Yrkesfangerne sier det er vanskelig å få solgt kjøtt og skinn til personer lokalt, da de fleste grønlanderne forventer å få lokal mat hos yrkesfangerne eller fritidsfangerne som de har i familien. De sier også at flere av grønlanderne ikke har råd til å kjøpe lokal mat fra fangerne og prioriterer derfor heller å kjøpe billigere importerte matvarer i butikken.

Etter å ha snakket med ansatte fra departementet for fiske, fangst og landbruk i Nuuk, ser det ut til å være en del uoverensstemmelser knyttet til kjøp og salg av fangstprodukter i Ittoqqortoormiit. De hevder at yrkesfangerne kan selge så mye av fangsten som de ønsker til Artic Green Food, men likevel er det ikke så mange som gjør det. De sier at hittil i år (oktober 2010), har yrkesfangerne til sammen solgt lokale råvarer for 9000 kroner til Artic Green Food, noe som kun tilvarer en moskusokse. Yrkesfangerne hevder på sin side at de får dårlig pris på fangsten når de selger til Artic Green Food. Dette fordi det er en privateid virksomhet som også skal tjene penger på en eventuell lokal produksjon og de kan dermed operere med egne priser ved innkjøp. Fangerne må da selge til priser som ligger i underkant av det de ellers ville ha fått og velger derfor å selge fangsten til andre, eller beholde den selv.

6.2.2 Omsetning av selskinn

Det er hovedsakelig Selvstyret som administrerer all salg av selskinn i Ittoqqortoormiit, og en viktig virksomhet for innhandling og salg av selskinn er Great Greenland A/S. Virksomheten er både et garveri og pelssystem som ligger i Qaqortoq (Julianehåb). Great Greenland behandler og selger alle former for grønlandske skinn, dog først og fremst selskinn. Skinn fra ringsel og grønlandssel utgjør ca. 95 % av innhandlingen, mens skinn fra de øvrige selartene blir kun innhandlet i beskjedne mengder. Garveriet sliper skinnene, slik at de blir lette og bløte. Noen farges i lekre farger, mens andre fjernes hår fra og blir brukt til lær. Buntmakeren velger deretter ut de beste skinnene som skal tilskjæres og sys etter ulike designeres mønstre.

Grønlands Skindindhandling (GS) i Qaqortoq har ansatt en av de lokale innbyggerne i Ittoqqortoormiit, som tidligere har vært yrkesfanger. Arbeidet hans går ut på å ta imot selskinnene når yrkesfangerne kommer og leverer dem. Han salter skinnene og oppbevarer dem i en container inntil de blir fraktet til Qaqortoq med de danske skipene som kommer til Ittoqqortoormiit på sommeren. Prisen på salg av selskinn gikk ytterligere ned fra 240 kr til 210 kr den 1.juni 2010. I tillegg betaler yrkesfangerne ca. 10-20 % skatt. Dette er de svært misfornøyde med og synes det ikke er så mye verdt å selge skinnene hvis de ikke leverer flere samtidig. Mange velger derfor å samle flere skinn før de leverer dem, slik at de mottar et beløp som er stort nok til å betale regninger.

En fanger fortalte at når han begynte som yrkesfanger for ca. 7 år siden, fikk han 533 kr for et selskinn som han hadde bearbeidet og tørket hjemme. Han synes de økonomiske levevilkårene for en yrkesfanger var mye bedre på den tiden. Dette fordi prisen yrkesfangerne får ved salg av selskinn spiller en stor rolle for den samlede årsinntekten. Flere av innbyggerne i Ittoqqortoormiit fortalte meg at på 1970-tallet kunne en dyktig fanger med en dyktig fangerkone tjene mye penger. Mannen og kona ble betraktet som en kollektiv arbeidsenhet, der mannen fanget seler og kona skrapet skinn. Det var viktig å ha en kone som var dyktig å skrape skinn, da hun kunne bidra til å skaffe familien mye penger. En av mine informanter fortalte meg at de aller dyktigste ekteparene kunne selge opptil 350 skinn pr. år. Robert-Lamblin (1986:128) viser også til at på midten av 1960-tallet kunne en fanger ha like gode økonomiske levevilkår som en lønnsarbeider, spesielt i de periodene da det var gode vilkår for fangst. Selv om den gjennomsnittlige årsinntekten i 1966 var litt mindre for en fanger, så kunne fangeren fange store deler av matvarene sine selv.

6.2.3 Begrensninger i omsetningen av selskinn

De store internasjonale miljø- og dyrevernsorganisasjonenes anti-selskinnskampanjer som startet på 1970-tallet er en av hovedårsakene til at yrkesfangerne får dårlig så pris ved salg av selskinn. Dette til tross for at aksjonene egentlig var rettet mot den kommersielle selfangsten og pelsindustrien, som hovedsakelig angikk skinn av ung klappmyss og grønlandssel. På Grønland derimot, fanger ikke befolkningen babyseler. De fanger kun ettåringer og voksne dyr av en helt annen selart, nemlig ringselen. Ringselen har aldri vært særlig attraktiv i kommersiell selfangst og har heller ikke vært utrydningstruet (Buijs & Nooter 1986). Søndergård (1981:20) argumenterer for at Greenpeace ikke er imot den grønlandske selfangsten ettersom den foregår på bakgrunn av kulturelle tradisjoner og danner livsgrunnlaget for mange mennesker. I motsetning til bruk av seler ved industriell fangst, bruker de alle deler av selen på Grønland. Grønlenderne selv er også utilfreds med den utbredte industrielle selungefangsten, da de mener at det er en moralsk forkastelig måte å forvalte naturens ressurser på (ibid.). Greenpeace i Danmark har for mange år tilbake unnskyldt seg overfor de grønlandske fangerne, da de ikke hadde til hensikt å ramme dem (Ekstra Bladet FACTS 1994). Nooter (1984:135) viser også til at prisene på selskinn tidligere har hengt sammen med kampanjer mot selfangst. Jo færre kampanjer som har blitt gjennomført på bestemte år, desto høyere har prisene på selskinnene vært. Selskinnsproduktene som selges fra Great Greenland har ikke gjort noen god forretning i ettertid og Great Greenland måtte derfor redusere innhandlingsprisen på begynnelsen av 1980-tallet. Det daværende Hjemmestyret begynte allerede i 1983-84 å gi tilskudd til selskinn, både til selve innhandlingen, samt driftstilskudd til Great Greenland.

Media har også vært med på å danne et negativt bilde av de grønlandske fangerne. Dette gjelder blant annet den danske journalisten Kjeld Hansen (2001) som kritiserer grønlenderne for å drive rovdrift på de levende ressursene over hele Grønland. I henhold til selskinnsproblematikken tar han hensyn til at de grønlandske fangerne ble hardt rammet av de internasjonale boikottkampanjene mot selfangsten, men kritiserer likevel Hjemmestyret for å gi for mye offentlig støtte (ibid.:24). Videre hevder han at; I følge Grønlands Skindindhandling som kjøper opp skinnene for moderselskapet Great Greenland A/S, er forklaringen på lavere priser ved innhandling av selskinn, at kvinnene ikke lengre deltar i behandlingen av skinn, og mennene ikke har vært i stand til å overta kvinnenenes oppgaver med å tørke og bearbeide skinn. Derfor har de gått over til å handle inn ferske og saltede skinn, en konserveringsmetode som har ført til dårligere kvalitet og langt større spill av skinn (ibid.:125-126). Mine informanter derimot, hevder at kvinnene i Ittoqqortoormiit sluttet å

bearbeide skinn fordi Great Greenland ikke lengre handlet inn ferdig bearbeidede skinn, da skinnene ble bestemt for å bearbeides ved Great Greenland i Qaqortoq.

På den ene siden kan en forstå at det er ikke ønskelig for Great Greenland å kjøpe inn skinn i perioder med svingende etterspørsel. Lagrene fylles og mange skinn kan gå til spille. På den andre siden må en tenke på at salg av selskinn utgjør store deler av årsinntekten til yrkesfangerne og de er avhengig av pengene for å skal kunne forsørge seg selv og sin familie. Ettersom fangsten stadig er en del av hovednæringen til flere mennesker på Nord- og Øst-Grønland, har dette fått negative konsekvenser for mange. Selvstyret har derfor valgt å stimulere fangsten ved å subsidiere kjøp av skinn fra fangerne. Dette gjelder spesielt i de små bygdene på Grønland der fangerne ikke har mulighet til å få seg annet arbeide. I 1994 brukte det daværende Hjemmestyret 20 millioner offentlige kroner i støtte til oppkjøp av selskinn. Året etter overveide de å gi ytterligere 10 millioner kroner. I tillegg gav Hjemmestyret 10 millioner til Great Greenland for å opprettholde produksjonen av selskinn og andre selskinnprodukter (Ekstra Bladet FACTS 1994). Byråkratene i Nuuk sier at Selvstyret i dag gir ca. 26 millioner kroner i støtte til innhandling av selskinn.

Ansatte i departementet for Fangst, Fiske og Landbruk i Nuuk argumenterer for at Ittoqqortoormiit er den byen som leverer færrest selskinn på Grønland. I tillegg leverer de også mest uregelmessig, da det er stor variasjon i antall skinn de mottar fra år til år. Dette skyldes nok det er lite fangst i forhold til andre byer, ettersom det er få innbyggere og kun atten yrkesfangere. En annen viktig årsak er dårlige forbindelser for transport, da skinnene kun kan fraktes med skipene som kommer i juli og september. Det er for dyrt å sende selskinnene med fly, noe som fører til at det blir dårlig kvalitet på skinnene når de ligger for lenge på lager. Men byråkratene hevder også at i løpet av den tidsperioden det ble gitt pris etter kvalitet ved innhandling i Ittoqqortoormiit, holdt det seg rimelig stabilt i 10 år. Et annet problem er at yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit nesten alltid har levert skinn fra ringseler. Det var god etterspørsel på skinn fra ringseler før i tiden, men ikke nå lengre. Folk flest vil kjøpe skinn fra grønlandsseler og en kan si at grønlandsselen i stor grad har overtatt ringselens betydning.

Ut fra dette kan en klart se at yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit står overfor store utfordringer når det gjelder salg av selskinn i dag. De har ikke mulighet til å gjøre noe med dårlige transportforbindelser, og grønlandsselene befinner seg kun i ittoqqortoormiitområdet på sommeren. Så vidt jeg kan se kreves det mer tilskudd hvis de skal løse problemet, enten til transport eller til innhandling. Og hvis Ittoqqortoormiit by på særskilte grunnlag skal få levere ferdig bearbeidede og tørkede skinn, må Great Greenland kjøpe opp dyrere skinn som det er

dårlig etterspørsel på, samt at de allerede har fulle lagre og ikke får brukt sin egen arbeidskraft. Dette vil igjen føre til at Selvstyret må gi ytterligere med tilskudd til fangerne.

Kromann (2003:50) argumenterer også for at fangsten allerede for tretti år siden mistet sin betydning som kilde til pengeøkonomi og skattegrunnlag for den daværende Ittoqqortoormiit kommune som helhet. Dette henger sammen med at dekningsbidraget ved de samlede fangstaktiviteter er forsvunnet på grunn av fallende selskinnspriser og stigende utgifter til fangstutstyr. Fangstyrket har derfor hatt en relativt dårlig inntektsutvikling sammenlignet med lønnsarbeidet i Ittoqqortoormiit by.

6.2.4 Forsøk på lokal forankring

Selvstyret har blant annet forsøkt å løse problemet angående markedet for selskinn i Ittoqqortoormiit ved å frakte en skrapemaskin til byen. De ville forsøke og lære opp yrkesfangerne til å bruke maskinen, slik at de kunne ansette noen til å drive den og skrape skinnene. Formålet var at fangerne selv skulle ta seg av innhandlingen og deretter sende skinnene direkte til Great Greenland. Great Greenland ville også selv ansette yrkesfangerne og gi dem fast lønn for arbeidet, og Selvstyret ville opprette en servicekontrakt og betale tilskudd. Dette prosjektet lyktes ikke. De hevder at det ikke var noen av yrkesfangerne som klarte å ta seg av oppgavene, til tross for at ansatte fra Great Greenland gjentatte ganger var i byen for å forsøke og lære fangerne opp til å bruke maskinen. Årsaken til dette antas å være at ingen av yrkesfangerne ønsker å ta seg av innhandlingen, da de heller foretrekker å være på fangst.

På den ene siden, er yrkesfangerne avhengig av at noen tar seg av slike arbeidsoppgaver når Selvstyret forsøker å sette inn tiltak for å løse den dårlige inntektsutviklingen i byen. Hvis ikke, vil de kanskje ikke kunne drive med yrkesfangst i fremtiden. På den andre siden, foretrekker samtlige av mine informanter å være på fangst fremfor å ha et lønnsarbeid, spesielt hvis de kan tjene tilstrekkelig med penger på fangsten. Dette fordi de synes fangstyrket gir dem mer frihet og de kan styre livet sitt som de selv ønsker. De behøver ikke å følge klokka og leve en stressende hverdag inne i byen.

Dette kan sees i sammenheng med Kleivans (1962) studie av økologisk endring i Labrador, der han viser hvordan misjonærenes anleggelse av nye boligtyper ikke tok hensyn til inuittenes²⁴ fangstnæring. De nye boligtypene av tre lå som oftest i større avstand fra selfangstplassene enn det som var tilfellet med de gamle boligene. Husene var heller ikke

---

²⁴ Kleivan (1962) bruker *eskimoer* som betegnelse på de personene han skriver om i teksten, mens jeg har valgt å bruke *inuitter*.

godt nok isolerte til at de kunne fortsette å varme dem opp ved hjelp av spekklamper. Inuittene måtte derfor fyre med ved i jernovner. Misjonen kunne ikke dekke både sitt eget og inuittenes forbruk av ved. Dette førte til at inuittene måtte bruke hundeslede som transport til skogsområdene for å skaffe seg ved og hundene måtte ha mer mat enn tidligere for å utføre ekstraarbeid. Endelig måtte inuittene bruke mye energi på å hugge ned trær og kløyve ved. Store energimengder gikk tapt gjennom den nye lange konverteringskjeden, samtidig som det krevdes betydelig innsats av arbeidstid. I vinterhalvåret kunne man daglig høre inuittene klage over at de snart ikke hadde tid til annet enn å hente brensel (ibid.: 303).

På samme måte som inuittene i Labrador, vil nok yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit bli tvunget til å yte større innsats av tid og energi til å skrape skinn og vedlikeholde skrapemaskinen i byen, enn til å drive med fangst om vinteren. Dette vil nok ikke være ønskelig for de som ønsker å drive med produktiv fangst på denne årstiden. Det er forståelig at yrkesfangerne ikke vil gå over til et lønnsarbeid, da det nok vil føre til store endringer i deres livssituasjon. Det blir atskillig mindre tid til fangst og sledekjøring. Når en ikke er yrkesfanger, blir det også sett på som store ekstrautgifter å ha et hundespenn. I tillegg bruker de mye tid på vedlikehold og mating av hundene. Flere anser det da som nødvendig å kvitte seg med hundespennet når de går over til et lønnsarbeid. En løsning kan være å vurdere og ansette noen andre enn yrkesfangerne til å drive skrapemaskinen i byen.

6.3 Husholdssfæren

I dag tjener yrkesfangerne litt i overkant av 100 000 danske kroner pr. år. Informantene mine synes det er svært vanskelig å livnære seg av denne inntekten. En av yrkesfangerne synes det gikk greit før han stiftet familie. Men etter han og hans hjemmeværende samboeren fikk barn, har familien hatt det svært vanskelig økonomisk. I desember 2009 måtte familien motta sosialhjelp på grunn av mangel på penger. I 2010 har kommunen derfor vedtatt å gi ekstra støtte til de av yrkesfangerne som har barn og lav inntekt fra november til januar. Kommunen har også satt av et fond der yrkesfangerne får en bestemt sum penger for å kjøpe julegaver til barna. Dette skyldes at det er mange av yrkesfangerens barn som ikke har fått julegaver de siste årene. Imidlertid fikk denne yrkesfangerens samboer et fast lønnsarbeid i juni 2010, og han hevder de har begynt å klare seg mye bedre i ettertid.

Yrkesfangerne fortalte at for noen år tilbake i tid var menn og kvinner komplementært avhengige av hverandre når det gjaldt organisering av husholdets oppgaver. Menn dro på fangst og sørget for familiens tilgang på kjøtt og fisk, mens kvinner flådde, parterte og bearbeidet råvarer og skinn. Barna bidro også i husholdets oppgaver ved at guttene dro

sammen med faren på fangst, mens jentene var hjemme og hjalp moren med bearbeiding av råvarer og skinn. Nå for tiden har de fleste av yrkesfangerne samboere/koner lønnsarbeid. De arbeider i faste stillinger eller som vikarer på kiosken, butikken, skolen, eldresenteret og sykehuset. Stillingsprosentene varierer alt ifra 25 til 100%, avhengig av utdanning og erfaring. Med stadig økende forbruk og faste utgifter å betale, sikrer dermed kvinnenes lønnsinntekt at de viktigste regningene blir betalt. Husleien og de utgiftene som er knyttet til husholdet varierer blant annet etter hvor stor husene er, strømforbruk, om de har innlagt vannanlegg som må fylles opp og betales etter hvor stort forbruket er, og om de har innlagt radiator som varmes opp med diesel. En kan nok beregne den gjennomsnittlige årsinntekten på et fangsthushold til å ligge på omkring 200 000 til 300 000 kr, og levestandarden og forbruket øker i samsvar med inntekten.

Arbeidsdelingen mellom kvinner og menn har endret seg i løpet av de siste årene. Mennene sørger fortsatt for familiens tilgang på mat ifra fangsten, samtidig som de sikrer en del av familiens inntekt i form av penger fra arbeidet med turisme. Kvinnene sikrer kun familiens inntekt i form av penger og deltar i langt mindre grad enn tidligere i mannens arbeid med fangsten, men det er fortsatt noen av kvinnene som liker å hjelpe mannen med å partere og bearbeide råvarer fra fangsten på fritiden. Før i tiden var det kvinnene som lagde mest mat i hjemmet, mens nå er matlagingen i langt større grad fordelt mellom kjønnene. De fleste barna tilbringer mindre tid sammen med sine foreldre og deltar i langt mindre grad i husholdet enn før. Dette fordi de nå bruker mesteparten av tiden i ukedagene på skolegang og lekser, i tillegg til å bringe tid sammen med sine klassekamerater. I helgene derimot, er det flere av yrkesfangerne som tar sønnene med på fangst. Dette skjer fra de er ca. fem år gamle. Enkelte ønsker ikke at sønnen(e) deres skal bli yrkesfanger(e) på grunn av dårlig inntekt og dårlige fremtidsutsikter, mens andre mener det er opp til barna selv å bestemme hva de velger å gjøre i fremtiden. Samtlige av yrkesfangerne synes likevel det er viktig å lære sønnene hvordan de skal forholde seg til de barske naturomgivelsene i ittoqqortoormiitområdet. De synes spesielt det er viktig å lære sønnene hvordan de skal kjøre hundeslede, hvordan de skal ta seg frem i naturen og lese tegn på farer, i tillegg til å praktisere de ulike fangstmetodene.

Når innbyggerne ankom Ittoqqortoormiit i 1925, var det vanlig at kvinner skrapte og bearbeidet selskinn og isbjørnskinn for å sy klær til familien. Det var vanlig å bruke tradisjonelle drakter av selskinn og isbjørnskinn til hverdags, spesielt blant fangerne. Etter å ha sett fotografier og snakket med flere innbyggere i byen, viser det seg at samtlige av fangerne brukte klær av selskinn og isbjørnskinn når de var ute på fangst frem til 1950-70 tallet. I perioden etter, begynte de blant annet å selge importerte kjeledresser i butikken.

Mange valgte derfor å selge skinnene så de kunne tjene mer penger og heller kjøpe seg klær i butikken. I tillegg fortalte mine informanter at mange kvinner ble plaget av gikt og slitasjer på kroppen, da de hadde et svært tungt og tidskrevende arbeid. Etter at kvinnene fikk seg lønnsarbeide, ble det også mindre tid til å sy klær. I dag er det derfor ikke vanlig å bruke selskinnsklær til hverdags, kun ved spesielle anledninger som for eksempel til konfirmasjon og til fest. Det er fortsatt noen kvinner som skraper og bearbeider selskinn hjemme på fritiden. De sier selv at de ønsker å bevare de tradisjonelle praksisene og har derfor lært seg å lage både jakker, sko, vanter, vesker og tradisjonelle selskinnsdrakter av deres foreldre eller andre familiemedlemmer. Kvinner som har gode kunnskaper og erfaring med bearbeiding av selskinn, samt å lage selskinnsprodukter av god kvalitet, oppnår mye anerkjennelse i samfunnet. De blir gjerne omtalt som ”dyktige fangerkoner”, noe det er knyttet mye prestisje til blant lokalbefolkningen. De som er svært dyktige selger også gjerne litt privat. Likevel er det lite av det de produserer som går videre ut i markedet for salg, da kvinnene hovedsakelig lager selskinnsprodukter til sitt eget og den nærmeste familiens forbruk.

På samme måte som Rybråten (2009:44) viser til fra sitt studie av fangstfamilier i Qeqertarsuaq på Vest-Grønland, fremstår også kvinners lønnsarbeid i Ittoqqortoormiit som en sikring for at deres menn kan fortsette å leve av yrkesfangst. For kun noen få år tilbake i tid, var det kunnskapen om skrapping og bearbeiding av selskinn som sørget for kvinners selvstendige og betydningsfulle stilling. I dag skyldes kvinners selvstendighet og viktige posisjon i hjemmet i stor grad deres finansielle styrke. Til tross for at kvinner i Qeqertarsuaq sluttet å bearbeide selskinn for en til to generasjoner siden (ibid.:46) ser utviklingen, med tanke på tradisjonene, ut for å være den samme. Fangerne i Ittoqqortoormiit gir som regel kun selskinn til kona hvis hun eksplisitt ønsker å motta skinnen for å arbeide med det som en fritidssysse. Selv om de har selskinn lett tilgjengelig, bestiller flere av kvinnene likevel fabrikkbehandlet og gjerne sortfarget selskinn fra Sør-Grønland for å sy votter, jakker eller andre klesplagg. Kvinnene i Ittoqqortoormiit sier de på denne måten har muligheten til å sy seg mer ”moderne” klesplagg. På samme måte som i Qeqertarsuaq, kan en se at kvinners opprettholdelse av tradisjoner er mest knyttet til det å sy klær av selskinn på fritiden og opprettholde kunnskap som er knyttet til ”tradisjonell” matlaging, samt å innta måltider basert på lokale råvarer (ibid.:50-51). I tillegg er kvinner i Ittoqqortoormiit også opptatte av å opprettholde sine egne ”tradisjonelle” fangstaktiviteter som i stor grad viser seg å være knyttet til fising av rør og ulke. En kan nok si at kvinner i Ittoqqortoormiit deltar mer på fangsten enn det kvinner gjør i Qeqertarsuaq. Dette gjelder spesielt på sommeren, da kvinner blant annet er med på både narhvalsfangst, moskusfangst og selfangst. Likevel er det slik som

både Rybråtens (2006) materiale fra Qeqertarsuaq og Dahls (2000) materiale fra ei lita bygd fra Vest-Grønland kalt Saqqaq bekrefter, at guttene i langt større grad enn jentene sosialiseres til å videreføre de ”gamle tradisjonene”. Jentene derimot, satser i langt større grad på skolegang og muligheter for høyere utdanning.

6.3.1 Konsumering av fangstprodukter i husholdet

De av yrkesfangerne som har kone/samboer og barn hevder at deres familie har førsteprioritet på kjøtt og skinn ifra fangsten. Likevel må en ta til hensyn at det kan være visse unntak. Hvis de har et stort behov for penger til å betale regninger, forsøker de å selge mesteparten.

De fleste yrkesfangerne foretrekker å spise lokal mat fremfor importert mat. Dette er også en av årsakene til at mine informanter ønsker å være yrkesfangerne, da de har mulighet til å konsumere tilstrekkelig med lokale matvarer. Ettersom de fanger dyr og fugler etter ulike sesonger og årstider, oppbevarer de store mengder fangstprodukter i fryseboksen. Mine informanter foretrekker å oppbevare mest mulig kjøtt fra moskus, samt mattaq fra narhval. Det synes de er mest velsmakende og ønsker derfor å ha det tilgjengelig mesteparten av året. I tillegg er moskuskjøtt høyt verdsatt for de fleste innbyggerne i Ittoqqortoormiit. De som har tilgang på moskuskjøtt lager som oftest moskussteik ved høytider og andre festlige anledninger. I tillegg oppbevarer yrkesfangerne kjøtt fra isbjørn, hvalross, sel, fugler og rør. Selkjøtt har alltid vært et fremtredende element i det lokale matvareforbruket, men som regel oppbevarer de ikke store mengder selkjøtt. Dette fordi de fanger mest seler og yrkesfangerne har som oftest ferskt selkjøtt tilgjengelig mesteparten av året. Yrkesfangerne hevder at det nå for tiden er mest voksne som spiser sel. Barn og ungdom spiser også selkjøtt, men ikke i like store mengder som før. Yngre mennesker foretrekker gjerne å spise importerte matvarer på lik linje med lokalt produserende matvarer. Det er som sagt hundene som spiser den største andelen selkjøtt og spekk ifra fangsten. Yrkesfangerne poengterer at det er veldig viktig å gi hundene tilstrekkelig med mat for at de skal holde seg sterke og utholdende på fangsten og spesielt når de i tillegg bruker mye arbeidskraft på å kjøre med turister. Ettersom hundene også er en del av husholdet og spiser en såpass stor andel sel ifra fangsten, har det alltid hindret yrkesfangerne i å kunne allokere store mengder selkjøtt på markedet

6.3.2 Endringer i sirkulasjonsmønstre

I dag tjener som sagt yrkesfangerne litt i overkant av 100 000 danske kroner pr. år. Dette er inkludert arbeid med turisme, som utgjør en vesentlig del av inntektsgrunnlaget. Den gjennomsnittlige årsinntekten som kun beregnes å komme ifra fangsten, sies å ligge på

omkring 50 000 - 60 000 kr. per fanger. En av yrkesfangerne som kjører mest med turister sier han i løpet av de siste årene i gjennomsnitt har tjent ca. 40 000 kr på selve fangsten og ca. 80 000 kr. på turisme. Når prisnivået på de faste utgiftene er nesten tilsvarende med de utgiftene vi har i Norge, sier det seg selv at det er svært vanskelig økonomisk. Fordelen er at de kan fange en del av middagsmaten som familien spiser selv, men de er likevel avhengig av å kjøpe en del importert mat, både som tilbehør og til å dekke andre måltider. Prisnivået på den importerte maten er også omtrent tilsvarende prisene i Norge.

De fleste av yrkesfangerne arbeider for det lokale turistkontoret og de blir som regel først prioritert når de har behov for folk i arbeidet med turister. I vintermånedene er det mange turister som ankommer Ittoqqortoormiit og de fleste er interessert i å kjøre på langturer med hundeslede. Yrkesfangerne får derfor flere forespørsler om å kjøre med turister i turistsesongene. Når det gjelder inntekt fra arbeidet med turisme, tjener fangerne ca. 1000 kroner pr. dag på vinteren. Arbeidet går ut på å kjøre turistene fra punkt til punkt i ittoqqortoormiitområdet. De overnatter i telt og fangsthytter på ulike steder, og fangerne lager lokal mat til turistene som gjerne består av isbjørnkjøtt, selkjøtt, moskuskjøtt og rør. Hvis de kjører på kortere turer til for eksempel Uunardor eller Iddaajimmii som varer omtrent seks til åtte timer, tjener de ca. 800 kr.

De fleste fangerne er positive til at de har mulighet til å tjene ekstra penger på å arbeide med turisme. Flere av yrkesfangerne sier de er helt avhengige av denne ekstraintekten, spesielt de som har en familie å forsørge. Likevel synes flere av fangerne at det er dårlig betalt for å arbeide tjuelfire timer i døgnet på vinteren og enkelte føler seg utnyttet av det lokale turistkontoret. De er spesielt misfornøyde med at de selv må betale hundematen til ca. 12-15 hunder. Når de kjører med turister kan de ikke drive med fangst og skaffe selkjøtt til hundene. De må kjøpe importert hundemat på butikken, noe de synes er veldig dyrt. Det koster 230 kr. for 20 kg hundemat og hvert hundespann spiser litt i overkant av 10 kg per dag. Når de kjører rundt med turister ved bruk av motorbåt på sommeren derimot, tjener de omtrent det dobbelte av hva de gjør på vinteren. Når de drar på lengre overnattingsturer med turistene, tjener de ca. 2000 kroner per dag, og når de kjører på kortere turer som varer omtrent åtte timer, tjener de ca. 1000-1500 kr. Fangerne flest er veldig fornøyde med betalingen de får på sommeren.

Generelt synes yrkesfangerne det er hyggelig å kjøre med turister, da de får møte mange nye mennesker, og de yngre fangerne som bor hjemme hos sine foreldre synes de tjener godt med penger. Enkelte av yrkesfangerne som har kone/samboer og barn synes det er greit betalt, mens andre synes det er veldig dårlig betalt, samtidig som de får lite tid til

familien. Både yrkesfangerne og folk generelt er enige om at de *må* basere seg på turisme i fremtiden. Likevel virker det som om de fleste av yrkesfangerne foretrekker å være på fangst fremfor å kjøre med turister. Dette gjelder spesielt de eldre yrkesfangerne som synes det er slitsomt å kjøre på langturer med turister og sier de ”selvfølgelig” heller foretrekker å være på fangst. Samtidig er flere av innbyggerne bekymret for at samfunnet skal basere seg for mye på turisme i fremtiden. De hevder at det kan komme en turistbølge til byen som lokalsamfunnet kan tjene inn masse penger på og som deretter kan avta og gå tilbake på det generelle nivået igjen. Dette mener de kan gi dårlige resultater for byen. Det er nok veldig fristende å tjene mye penger på turisme, men de poengterer at man samtidig må tenke fremtidsrettet og realistisk.

I løpet av de siste årene har arbeidet med turisme ført til at både fangstprodukter og penger sirkulerer inn og ut av husholdet på nye måter. Forbruksmønsteret blant yrkesfangerne har endret seg og behovet for lønnsinntekter stiger. Ettersom de i dagens samfunn har større behov for inntekt i form av rene penger, ser flere av yrkesfangerne seg nødt til å skaffe penger til husholdet ved å arbeide på det moderne turistmarkedet. Dette skaper et dilemma for flere av mine informanter, da de hevder det reduserer muligheten for å drive med fangst. Når fangsten reduseres er de avhengige av å kjøpe større mengder importert mat både til seg selv, familien og hundene. I tillegg konverterer de mindre fangstprodukter til markedet, da det ikke klarer å fange like store mengder dyr og fugler som før.

6.4 Lokalsamfunnsfæren

Delingsøkonomien er et fremtredende element i lokalsamfunnet. Spesielt blant yrkesfangerne er det vanlig å gi bort deler av fangsten til nærmeste familie, svigerfamilie og andre fangere. Når de er ute på fangst, gir de fangstparter på de store dyrene som narhval, hvalross og isbjørn. I tillegg er det vanlig at de som fanger mest, gjerne lager litt mat og deler med de andre fangerne. Innbyggerne i byen oppfatter det som en tradisjonell praksis som har eksistert i flere hundre år tilbake i tid. De fortalte at før i tiden bodde gjerne fire-fem kjernefamilier sammen og det var vanlig at yrkesfangerne delte fangsten med hverandre for å sikre at alle fikk mat. Det var også en del av oppdragelsen å oppdra sønnene til å gi bort deler av fangsten til sine foreldre. Dette henger nok igjen i den østgrønlandske fangstkulturen fra noen år tilbake, da det ble sett på som ei investering å få mange barn, ettersom barna kunne forsørge foreldrene med mat når de ble eldre. En fanger fortalte meg at når han vokste opp på begynnelsen av 1960-tallet, var det viktig at guttene ble lært opp til fangst så tidlig som mulig.

De skulle leve av fangsten og de var mange i søskenflokken som skulle ha mat. Alle familiemedlemmene måtte derfor bidra til i husholdet.

6.4.1 Deling av fangstutbytter under fangst

Under fangsten er det klare prinsipper som ligger til grunn for hvordan fangstutbytter skal deles. Når en fanger har skutt en narhval, deler han den med de fire første som berører den. Den som fanger den, får hele hodet med støttannen og den midtre delen av narhvalen med brystribbeina og rygg/nakke parti, samt mattaq. Den første av de andre personene som berører den, får den ene siden av narhvalen fra midten og ned, halens bein som de hevder er meget velsmakende, samt penisen. Den andre personen som berører den, får den andre siden, men ikke med halens bein. Den tredje og fjerde personen får hver sin del av brystfinnepartiet, mens den eldste som er med på turen alltid får den midtre kroppens mattaq. Dette for å vise respekt for vedkommende og at de eldre fortsatt har en viktig posisjon i fangstfellesskapet. Hvis de eldre ikke er i stand til å fange så mye selv, viser de også takknemlighet for å ha lært av deres erfaringer. Hvis det er mange som hjelper til med fangstutbyttet, får dem som regel de resterende delene av ribbeina.

Figur 10. En yrkesfanger parterer en hvalross som han har skutt.

Når det gjelder fangst av hvalross, deler de ofte etter samme prinsippet som med narhval. Yrkesfangeren som har skutt hvalrossen får hodet med støttene, nakken, brystet med brystribbeina og mattaq, samt hele ryggsøylen. Den første personen som berører hvalrossen får den ene halvdel fra midten og ned, samt penis. Den andre personen som berører hvalrossen får den andre halvdel fra midten og ned. Den tredje og fjerde personen får hver sin side med skulderparti. Hvis det er mange som hjelper til, deler de gjerne den resterende delen av ribbeinspartiet.

Når yrkesfangeren skyter en isbjørn, gir han fangstparter til de fem første som berører den. Den som har skutt isbjørnen får hodet, brystkassen med ribbeina, ryggraden og hele isbjørnskinnet med klørne. Den første personen som berører isbjørnen får det ene bakbeinet med penis, mens den andre personen får det andre bakbeinet. Den tredje og fjerde personen som berører isbjørnen får hver sitt skulderparti med forbein, mens den femte personen får hoftepartiet. Det er også en annen viktig regel som gjelder ved fangst av isbjørn. Hvis det er flere yrkesfagere på fangst i samme område, har den av yrkesfangerne som ser isbjørnen først rett på hodet, brystkassen, ryggraden og hele isbjørnskinnet med klørne, selv om de ikke skyter den selv. Den som skyter isbjørnen får da fangstparten som den første personen som berører isbjørnen ellers ville fått. Hvis det er fritidsfagere tilstede, kan de også skyte på isbjørnen når de er sammen med yrkesfangerne. Hvis de treffer isbjørnen først, får de alltid fangstparten til den første personen som berører dyret. Hvis fritidsfangeren både ser og skyter isbjørnen mens han er på fangst sammen med de andre yrkesfangerne, blir det stor konkurranse mellom yrkesfangerne. Den av yrkesfangeren som berører dyret først vil da få hodet, brystkassen, ryggraden og skinnet med klørne.

Det er generelt stor konkurranse mellom hvem som berører det skutte dyret først. Alle vil gjerne være først, uavhengig av hvilke behov de har. Fangerne hevder at de ikke følger noen regler om å slippe til de som har størst behov for mat eller penger først, da det ikke har noe betydning. På vinteren er det som oftest yrkesfangerne som deler fangstparter seg imellom. Dette skyldes at det er mest yrkesfagere som er på fangst sammen på denne årstiden. På sommeren derimot, er fangsten som sagt et mer sosialt anliggende og de lokale innbyggerne som berører dyret først har rett på fangstpart. Dette er uavhengig av om det er yrkesfagere, fritidsfagere, kvinner eller barn. Når det er mange mennesker i nærheten av der hvor et stort dyr blir skutt, er det som regel de yngre menneskene som er god til å løpe som får fangstpart. De eldre menneskene oppfordrer ofte de yngre menneskene til å løpe så fort som mulig og sier de ikke bærer nag til at de selv ikke har mulighet til å komme først.

Innbyggerne generelt sier at de heller ikke bærer nag til at yrkesfangerne får flest fangstparter på sommeren. Tvert imot, da det er de som skal leve av det.

Hvis en fanger skyter et av de overnevnte dyrene på egenhånd, behøver han ikke å dele med de andre. Når han for eksempel har fanget en hvalross, kan han binde et tau fast i hvalrossen og hundene, slik at hundene kan trekke den opp på isen. Ettersom en voksen hann ofte er rundt 3,5 meter lang og veier om lag 1500 kg, sier det seg selv at fangeren ikke er i stand til å trekke den opp alene. Hvis fangeren ikke klarer å trekke opp hvalrossen ved hjelp av hundene på egenhånd, må han ringe til andre fangere og be om hjelp. Hvis fangeren i øyeblikket har særlig behov for penger og ønsker å selge fangstutbyttet, kan han velge å kun ringe til en venn eller to. Da sier gjerne fangeren at han ikke ønsker at flere skal vite om det. Hvis han for eksempel kun ringer til en fangstvenn, får vennen halve hvalrossen, utenom hodet, støttenene og brystpartiet. En annen regel som gjelder, er at hvis de først har begynt å skjære i dyret, deler de ikke med flere som berører dyret i ettertid. Dette gjelder også hvis det kun er to eller tre personer som berører dyret. Da deler de gjerne det som den tredje eller fjerde personen ville fått og får dermed større deler av fangstutbyttet. Når de fanger en isbjørn derimot, behøver de som regel ikke hjelp fra andre fangere for å håndtere det skutte dyret.

Deling av fangstutbytter ute på fangst, viser hvordan delingen virker sosialt integrerende blant innbyggerne i lokalsamfunnet. Alle har lik mulighet til å motta fangstparter, uavhengig av alder, kjønn, yrke eller inntekt. Måten fangerne og lokalbefolkningen generelt forholder seg til ”berøring av dyret” og delingspraksisen ute på fangst, kan nok sies å være et uttrykk for en form for kosmologi. Mine informanter hevder at hvis noen ikke deler med de andre vil de bli sett på som svært egoistiske og vil kunne bli utstøtt fra det sosiale fellesskapet. Dette kan sees i sammenheng med *sila* (jfr. kapittel 1). En person som mangler *sila* vil være separert fra det essensielle forholdet til omgivelsene, forholdet som er nødvendig for alle menneskene. Hvis en person ikke deler med de andre, vil en slik endring oppleves på en dyp og personlig måte blant de andre fangerne. Personen vil i stor grad risikere å bli utstøtt av de andre fangerne, noe som igjen vil få store konsekvenser for selvet og velværet til denne personen. Dette viser også til at fangerne har sosiale forpliktelser overfor de andre innbyggerne, da det forventes at de deler med andre.

Fangstutbytterne som deles mellom yrkesfangerne, konverteres som oftest over til markedssfæren. Yrkesfangerne forsøker først og fremst å selge fangstproduktene så snart de ankommer byen og mottar penger som betalingsmiddel. Når de selger fangsten på markedet, kan de selge til hvem de vil og det sosialt integrerende prinsippet ved relasjonen er svak. De lokale innbyggerne som ikke er yrkesfangere, deler som regel fangstparten med sin nærmeste

familie. I motsetning til yrkesfangerne, konverterer de fangstutbyttet over til husholdssfæren og det sosialt integrerende prinsippet vil fortsatt være sterk.

Deling av mat foregår også i andre settinger, som blant annet på isfiske i Dombraiva (jfr. kapittel 4). Der forventes det at alle deler maten med hverandre, uavhengig om det er mat fra fangsten eller importert mat. Maten deles hovedsakelig ved at de bytter mat med hverandre, uavhengig av hvilken verdi maten har. Hvis noen ikke er villig til å dele med de andre, blir de sett på som svært egoistiske. En kan dermed si at det er en sosial plikt å dele maten med andre og det sosialt integrerende prinsippet ved relasjonene er veldig sterke.

6.4.2 Deling av fangstutbytter i byen

Hvis yrkesfangerne har behov for penger, forsøker de som sagt å selge fangstutbyttet så snart de ankommer byen. Når det gjelder yrkesfangerne som har kone og barn, vil de prioritere å beholde deler av fangsten selv og selge resten. Hvis de ikke får solgt noe og ikke har plass til å oppbevare fangsten, gir de den bort til nærmeste familie, venner og bekjente som de vet setter stor pris på å motta det. Noen ganger anser de også det som nødvendig å følge den tradisjonelle praksisen med å gi store deler av fangsten til sine foreldre og svigerforeldre. Dette hevdes å være noe de alltid brukte å gjøre før i tiden, når de ikke kunne kjøpe matvarer i butikken. Hvis en fanger hadde skutt en isbjørn, narhval, hvalross, moskus eller sel, måtte han alltid gi svigermoren brystkassen for å vise takknemlighet for deres datter og for at svigermoren ikke skulle dø av sult. Han måtte også alltid gi ryggraden til sin mor, så foreldrene ikke skulle sulte. Slike praksiser gjorde at fangerne sørget for at alle i samfunnet fikk mat. Årsaken til at de fortsatt følger disse praksisene, hevdes å være at de ønsker å bevare dem, da deres forfedre har fulgt dem gjennom generasjoner. Dette til tross for at samfunnet har endret seg med tanke på innføringen av pengeøkonomi. Deling av fangstutbytter i byen kan nok i stor grad sies å være basert på sosial integrasjon, samt forpliktelser de har overfor enkelte familiemedlemmer.

6.4.3 Begrensninger i delingsøkonomien

Når yrkesfangerne har stort behov for penger, viser det seg at de er mindre villige til å dele. I henhold til dette, hevder også yrkesfangerne selv at de ønsker å sette begrensninger på delingsøkonomien ved å endre på noen av reglene ved deling av fangstparter. Dette gjelder hovedsakelig deling av fangstparter med fritidsfangerne. Yrkesfangerne og fritidsfangerne er ofte på fangst sammen, noe som fører til at yrkesfangerne ofte må gi fangstparter til fritidsfangerne. I løpet av de siste årene har Selvstyret valgt å gi fritidsfangerne forbud mot å

fange isbjørn og hvalross, noe som gjerne resulterer i at fritidsfangerne ønsker å få fangstparter fra disse dyrene. Når yrkesfangerne har behov for penger, vil de gjerne dele dyret seg imellom. Dette fordi fritidsfangerne har fast inntekt og hvis de ikke får fangstparter vil de måtte kjøpe kjøtt og skinn fra yrkesfangerne. Dette vil sette begrensninger for delingsøkonomien, men samtidig åpne opp for at markedet skal fungere bedre. Selv om fritidsfangerne som regel fanger til eget forbruk, har de kun forbud mot å selge fugler og fugleegg. Yrkesfangerne har også en sjelden gang opplevd at når de skal selge kjøtt fra isbjørn og hvalross, har allerede fritidsfangerne solgt sin fangstpart til vedkommende som yrkesfangerne kontakter og yrkesfangerne får dermed vanskeligheter med å selge sin del. Dette synes de er uakseptabelt og det fører til at de blir enda mindre villige til å dele. De ser helst at de selv har førsterett på å konvertere kjøtt og skinn fra fangsten til penger på markedet. Når yrkesfangerne deler fangsten med familie, venner og andre i byen konverteres det direkte over til husholdssfæren. Det blir sett på som svært utakknemlig å gi bort eller selge videre det man mottar fra en fanger i byen. Hvis de hadde solgt det, ville nok ikke yrkesfangerne gitt noe til vedkommende ved senere anledninger

6.4.4 Deling som bytte og redistribusjon

Mange studier fra arktiske områder viser til praksisen med å dele som et grunnleggende økonomisk og sosialt aspekt ved inuitters levemåter. Blant annet har Jens Dahl (2000) gjort et studie av delingspraksiser blant fangere i *Saqqaq* på Vest-Grønland. I denne sammenheng skiller han mellom deling (sharing) og utveksling (exchange). Dahl (ibid:178) argumenterer for at deling representerer de regelbundne praksisene som blant annet finner sted ved deling av hvalkjøtt etter en kollektiv fangst. Mens utvekslingen betegner det å ”frivillig” gi bort gaver av kjøtt og skinn ifra fangsten: ”the giving away of meat or *mattak* is an act of generalized reciprocity that confers prestige to the donor and confirms and establishes social relationships” (ibid). I henhold til dette, tar Dahl utgangspunkt i Sahlins (1972) terminologi, der han viser til generalisert resiprositet som en form for utveksling der de sosiale aspektene ved utvekslingen er av større betydning enn de økonomiske (ibid.:194). De regelbundne praksisene som finner sted ved fordelingen av fangstutbytter ute på fangst i Ittoqqortoormiit, er tilsvarende med Sahlins beskrivelser av generalisert resiprositet. Når en yrkesfanger har skutt et stort dyr må han som regel gi bort store deler av dyret til de andre fangerne og beholder lite av det selv. På samme måte som Sahlins (ibid.) hevder, er det ikke en medfødt sjenerøsitet som skaper generalisert resiprositet, men normer som vektlegger solidaritet i samfunnet. Til tross for at yrkesfangerne må dele store deler av fangsten med andre, vet de

likevel at de vil motta gjenytelser fra de andre fangerne, selv om gjenytelsene ikke er beregnet i tid, kvantitet, eller kvalitet. Yrkesfangerne er derfor tilfredse med de regelbundne praksisene, da de vet at de selv vil motta fangstparter fra de andre fangerne på et senere tidspunkt. På denne måten vil ikke fangerne ”gjøre opp for seg” (balansert resiprositet), men heller stå i ”taknemlighetsgjeld” (generalisert resiprositet) til de andre fangerne. Likevel viser yrkesfangerne seg til tider å være ulykkelige at de får beholde så lite av dyret selv, spesielt hvis de har stort behov for penger.

Når det gjelder utveksling av kjøtt og skinn i byen, viser det seg å være situasjonsavhengig om det er generalisert eller balansert resiprositet. I de periodene yrkesfangerne har ustabil økonomi med mye svingninger i inntekt sikrer de seg tilbakebetaling når de gir til andre, da de forventer å få spise hos andre i dårlige perioder (generalisert resiprositet). Når de yngre fangerne gir fangstprodukter til andre, kan de gjerne spørre direkte etter penger til ammunisjon eller andre ting som de har behov for til fangsten. Utvekslingen viser seg derfor til tider å også være bunnet i direkte bytte, det Sahlins betegner som balansert resiprositet (ibid.:194-195).

Utvekslingen av kjøttvarer inne i byen, hevdes i motsetning til regelstyrt deling å være frivillig i den forstand at mottakeren ikke kan gjøre krav på kjøttgaven. Likevel kan det som Dahl (2000) påpeker, diskuteres hvor frivillig denne utvekslingen egentlig er, ettersom det forventes at den inntreffer. I Ittoqqortoormiit forventer familiemedlemmer og andre bekjente å få kjøtt hos yrkesfangerne og som sagt blir det fortsatt sett på som en forpliktelse å gi fangstparter til svigerfamilien, til tross for at deler av denne praksisen har endret seg. I henhold til dette, er det også slik Woodburns (1998) materiale som omhandler delingspraksiser blant jegere – og sankere i Tanzania bekrefter, at deling av fangstdyr ikke kan sees på som en form for utveksling eller generalisert resiprositet, ettersom det ligger en forventning om at maten skal deles. Han sammenligner fordelingen av råvarene med å betale skatt til staten og hevder at deling av mat i denne sammenhengen heller kan sies å være en form for redistribusjon fremfor resiprositet, da deres transaksjoner ser ut til å være definert ut fra politisk press, fremfor personlige valg (ibid.:61). I denne sammenhengen kan også prinsippene for deling av mat i Ittoqqortoormiit sies å inneha mange av de samme oppgavene som staten har. Fangerne kan sies å være ansvarlig for redistribusjonen, da de er forpliktet til å bruke utbyttet fra fangsten til fellesskapets beste og på denne måten sørge for at de mindre levedyktige husholdene klarer seg. På samme måte som Woodburn beskriver delingen blant hazdaene i Tanzania, fordeles ikke fangstproduktene via en sentral autoritet som for eksempel en høvding eller en stat (ibid.:62). Både fangerne og andre mottar fangstprodukter direkte fra

de som produserer. Når de dyktigste yrkesfangerne er forpliktet til å dele med de andre yrkesfangerne, motvirker det at det oppstår store økonomiske forskjeller og materielle ulikheter mellom dem. Det innbyggerne oppfatter som det tradisjonelle kan nok sies å være utviklet gjennom en såkalt ”sosialistisk” ideologi, der redistribusjon er med på å opprettholde en likhetsideologi i samfunnet. I Ittoqqortoormiit er det tydelig at direkte distribusjon er med på å vedlikeholde og produsere egalitet, der deling forstått som en politisk handling er med på å skape og opprettholde denne strukturen. Fangstproduktene fra fangstsfæren konverteres over til likhet og samfunnsintegrasjon i lokalsamfunnssfæren, noe som er med på å motvirke hierarkiske strukturer i samfunnet. De ulike prinsippene for deling kan dermed sies å være med på å skape en egalitær samfunnsstruktur.

6.4.5 Sosial integrasjon og prestisje

Det er ulike meninger om hvorvidt delingsøkonomien kan sies å ha positive eller negative konsekvenser for lokalsamfunnet som helhet. Det positive ser ut til å være at praksis og oppdragelse sikrer at de kan arbeide som yrkesfangerne selv om det er store svingninger i inntekt, spesielt på sommeren da de har lite penger å leve av. De fleste grønlanderne verdsetter den lokale maten høyest og setter derfor stor pris på å ha en yrkesfanger i familien. Gjennom den utstrakte bruken av delingsøkonomi får de fleste tilgang på lokal mat.

På samme måte som Mauss [1922] (1995) viser til, om gaveutveksling i arkaiske samfunn, skaper også gaveutveksling sosiale forpliktelser og varige bånd mellom innbyggerne i lokalsamfunnssfæren i Ittoqqortoormiit. Det å gi og motta kjøttgaver er grunnleggende elementer i det sosiale fellesskapet. På samme måte som på den amerikanske nordvestkysten, ligger det mye prestige i å gi gaver. Hvis kwakiutl- og haida-aristokratene ikke inviterer sine venner til festlige sammenkomster og deler utbyttet fra jakt- og sanking, vil de tape rang og bli omtalt som å ha et ”råttent ansikt” (ibid.:80). I Ittoqqortoormiit blir det også fortsatt sett på som en plikt å gi kjøttgaver til svigerfamilien. Når svigerfamilien mottar kjøttgaver fra svigersønnen, blir han gjerne omtalt som en ”god og omsorgsfull svigersønn og ektemann”. Det er som sagt ikke noen ren plikt å gi fangstparter inne i byen. Likevel forventer både familiemedlemmer og andre bekjente å motta kjøttgaver hos yrkesfangerne. Jo flere kjøttgaver de kan gi, desto høyere rang får de i samfunnet. Å motta en kjøttgave er en like viktig del av utvekslingen. Å nekte å ta imot en gave blir gjerne oppfattet på samme måte som hos kwakiutlene, at de er redd for å måtte gi tilbake og/eller ikke ønsker å binde seg til giveren (ibid.:83). Hvis man takker nei til en kjøttgave i Ittoqqortoormiit, vil det bli oppfattet som å takke nei til en invitasjon på et videre bekjentskap, eller nærmere vennskap. Å avvise

fangerne ved å nekte å ta imot kjøttgaver vil nok gi et svært negativt inntrykk av personen som ikke vil ta imot. Avvisningen kan også føre til at personen kan risikere å bli utstøtt av andre personer i lokalsamfunnet. Det å gi tilbake på en verdig måte er også absolutt. Hvis ikke kan det på samme måte som hvis du nekter å ta imot, bli oppfattet som en avvisning. De forventer som sagt å motta gjenytelser, enten ved at personen står i "takknemlighetsgjeld" til giveren, eller om personen velger "å gjøre opp for seg". Dette vil også avhenge av hva fangeren selv forventer å få tilbake og hvor sterke bånd det allerede eksisterer mellom partene. Ut fra dette kan en se at den utstrakte delingen virker sosialt integrerende. Delingen bidrar til å skape og opprettholde relasjoner, samt skaper sosiale forpliktelser og varige bånd mellom menneskene. Innbyggerne selv sier også at det eksisterer et sterkere samhold mellom menneskene som deler og de er flinkere til å ta vare på hverandre.

Når det gjelder sirkuleringen av yams blant trobrianderne på Papua New Guinea, argumenterer Weiner (1988:160) for at utvekslingen ikke bare er med på å danne sosiale relasjoner mellom mennesker, men skiller også personer fra hverandre med tydelige grenser som er uttrykt gjennom dominans, autoritet, berømmelse og makt. I trobriandernes kontinuerlige oppmerksomhet mot utveksling av ting, ser hun hvordan individer forsøker å kontrollere andre, og på samme tid, forsøker å kontrollere deres egne selvbilder, selvstendighet og politiske skjebne. I Ittoqqortoormiit ligger det mye prestisje i å være en dyktig yrkesfanger. Grønlenderne flest snakker kontinuerlig om fangsten, om hvem som har fanget mest og hvem de anser for å være de dyktigste fangerne. Det ligger også mye prestisje i å ha store sosiale nettverk som er basert på lojalitet og gjensidige forpliktelser. Likevel skiller ikke de dyktigste fangerne seg fra andre gjennom tydelige grenser, da ikke oppnår noen form for dominans, autoritet, berømmelse eller makt gjennom utveksling av fangstprodukter. De oppnår større sikkerhet gjennom å dele med andre og kan få hjelp hos mange mennesker hvis det skulle oppstå dårlige perioder med fangsten, noe som nok vil føre til økt trivsel i samfunnet. Men de oppnår ikke noen form for makt overfor andre mennesker i lokalsamfunnet, noe som viser til at Weiners maktperspektiv ikke fungerer lokalt. Årsaken til dette kan være at den situasjonen de lever i, i stor grad er preget av avmakt. Yrkesfangerne kan ikke leve "det gode liv" som de forventer, ved å drive med yrkesfangst og samtidig ha en god økonomisk levestandard. Dette fordi de ikke har mulighet til å påvirke markedsomsetningen for fangstprodukter, verken lokalt, nasjonalt eller internasjonalt. De har heller ikke mulighet til å påvirke klimaendringene, og føler seg nok fastlåst i denne uønskede situasjonen. Mekanismer som å dele med andre og det å allokere store mengder kjøtt og skinn til husholdet, vil dermed bevare noe av positivitetene som de forventer av "det gode liv".

Betingelsene yrkesfangerne lever under krever derfor andre løsninger, da de likevel ikke har mulighet til å påvirke de sentrale faktorene i den situasjonen som de lever i.

På den andre siden, hevdes det at yrkesfangerne ikke alltid er like flinke til å tenke fremtidsrettet. De av fangerne som vet de har en familie de kan spise hos i perioder med dårlig inntekt, bruker gjerne opp pengene sine så snart de får dem og har dårlig evne til å spare. Pengene brukes som oftest på forskjellige matvarer i butikken, gjerne på kaker, kjeks, godterier, brus og øl. Årsaken til dette kan være at de da ikke behøver å dele så mye med de andre og kan bruke mest penger på seg selv. I henhold til dette, hevder også folk ”utenfra” at mange i samfunnet og spesielt yrkesfangerne lever fra ”hånd til munn”. I dette uttrykket legger også politikerne til at når fangerne har vært ute på fangst og har tilstrekkelig med lokal mat, bryr de seg ikke om å selge fangsten. De beholder da gjerne store deler av fangsten selv så de kan spise rikelige mengder med mat i de gode periodene og bekymrer seg ikke så mye for morgendagen. I tillegg er de svært sjenerøse når de gir bort resten av fangsten til familie og venner. Dette hevdes å være årsaken til at de blant annet ikke selger så mye av fangsten til Artic Green Food. Men her er det viktig å ta i betraktning at det som sees på som en økonomisk rasjonell handling i et samfunn, behøver ikke å gjøre det i et annet. På samme måte som ”Chayanovs regel” understreker, ser det ut til at målet med husholdet blant yrkesfangerne i Ittoqqortoormiit er å oppnå et minstenivå av levestandard for å klare seg (Grønhaug 1987:122-123). Når yrkesfangerne har tilstrekkelig med mat og penger slutter de å produsere, altså det motsatte av hva en kapitalist vil gjøre. Da velger de heller å konvertere overskuddet av fangsten til sosialitet og sosial integrasjon.

6.5 Oppsummering

Det som har fått størst konsekvenser for markedsomsetningen i byen, er den dårlige prisen yrkesfangerne får ved salg av fangstprodukter til Artic Green Food, i tillegg til at folk generelt i samfunnet ikke har råd til å kjøpe kjøttvarer og skinn, samt at familie, venner og bekjente forventer å motta kjøttgaver fra yrkesfangerne. Når yrkesfangerne får dårlig pris ved salg av kjøtt og skinn på markedet, velger de heller å allokere større deler av fangsten til hushold og deling med andre. Videre har dårlig pris på selskinn og eksportforbud av isbjørn, narhval og hvalross ført til et dårlig marked for fangstproduktene.

Når det gjelder deling av fangstutbytter mellom yrkesfangerne ute på fangst, har det ikke fått noen videre konsekvenser for markedsomsetningen i byen. Dette fordi yrkesfangerne

likevel selger sine fangstparter som de har mottatt fra andre yrkesfangerne når de ankommer byen.

Mesteparten av fangstutbyttene som deles ute på fangst med andre enn yrkesfangerne, forventes hovedsakelig å allokere over til vedkommendes hushold. Hvis fritidsfangerne eller andre selger fangstpartene som de har mottatt, kan yrkesfangerne få vanskeligheter med å få solgt sin del. Yrkesfangerne ser helst at de har førsterett på å konvertere kjøtt og skinn ifra fangsten til markedet, ettersom det er de som skal leve av det. Hvis de som mottar fangstparter selger det videre på markedet, resulterer det i at yrkesfangerne blir mindre villige til å dele med andre. Yrkesfangerne viser seg også å være mindre villige til å dele med andre i de periodene de har stort behov for penger. Dårlig inntekt i løpet av de siste årene har derfor ført til at enkelte av yrkesfangerne ønsker å begrense delingen med fritidsfangerne ute på fangst. Dette fordi fritidsfangerne da blir avhengige av å kjøpe flere fangstprodukter fra yrkesfangerne, noe som kan åpne opp for at markedet skal fungere bedre i fremtiden.

Som et resultat av et dårlig marked for fangstprodukter, har samtlige av yrkesfangerne valgt og/eller ser seg nødt til å basere seg på turisme i tillegg til å drive med fangst. Dette har ført til at det allokere nye ressurser og har blitt dannet nye kjeder i hele det økonomiske systemet. Når de kjører med turister får de mindre tid til fangsten og fangsten reduseres betraktelig. Dermed allokere de mindre kjøtt og skinn til husholdet og deling, samt til markedet. Når de kjører med turister får de større inntekt i form av rene penger og er derfor ikke like avhengige av å dele som før.

Økt pengeinntekt fører til at yrkesfangerne blir mer selvstendig. De behøver derfor ikke å dele fangsten med andre i like stor grad som før for å oppnå sikkerhet eller sosial integrasjon. Når de ikke lengre kan fange like store mengder dyr som før, må de bruke mer penger på å kjøpe importert mat både til seg selv og hundene. Som et resultat av at de nå for tiden bruker mye tid og ressurser på turisme, vil redusert fangstaktivitet og økt pengeinntekt føre til at yrkesfangerne har større behov for penger til å dekke husholdets matforbruk i fremtiden.

7.0 AVSLUTNING

I dette avslutningskapitlet vil jeg begynne med å gi en kort beskrivelse av TEK som anvendbart verktøy eller modell, og gi en kort oppsummering av hvordan bærekraft må sees i forhold til muligheten for fangsten og de viktigste omsetningskanalene. Deretter vil jeg drøfte ideen om ”den bærekraftige inuitt”, og vektlegge å gjøre rede for forskjellen mellom vestlig versus urfolks forestillinger om bevaring av naturen, etterfulgt av en diskusjon om hvorvidt co-management kan være en løsning på problemene urfolk står overfor i dag. Til sist vil jeg gjøre rede for hvordan vi kan forstå TEK.

7.1 TEK som anvendbart verktøy

I forhold til mitt feltarbeid, har det vært relevant å anvende TEK som et viktig analyseverktøy i studiet av yrkesfangerne og lokalbefolkningens forhold til de lokale omgivelsene og fangsten i Ittoqqortoormiit. Den lokale kunnskapen, som spesielt yrkesfangerne er i besittelse av, har gitt meg mye detaljert informasjon om hvor og hvordan de lokale ressursene blir funnet, bearbeidet og brukt. Videre har den gitt meg detaljert informasjon om delingspraksis og hvordan fangstutbyttene fordeles blant lokalbefolkningen, samt fangernes syn på klimaendringer. TEK kan derfor sies å gi den kunnskapen som er basert på umiddelbar erfaring og privilegere den forståelsen som folk utleder fra sin opplevde, hverdagslige involvering i verden.

7.2 Bærekraft: fangsten og de viktigste omsetningskanalene

Miljøorganisasjoners innvirkninger på markedsomsetningen, samt lave priser ved salg av fangstprodukter, har ført til at yrkesfangerne heller velger å beholde større deler av fangsten selv og deler mer med andre. Når de ikke får solgt overskuddet av fangsten til privatpersoner eller de offentlige institusjonene i byen, velger de heller å konvertere store deler av fangsten til sosialitet og sosial integrasjon. På denne måten sikrer de seg også tilbakebetaling i form av mat eller penger til fangstutstyr ved senere anledninger, spesielt når det er dårlige perioder for fangsten.

Endringer i klimaet vil også føre til at større deler av fangsten konverteres til hushold og deling i fremtiden. Hvis døgnmiddeltemperaturen fortsetter å stige om våren og høsten, vil det bli lengre perioder med sommer de kommende årene. På sommeren er som sagt fangsten et mer sosialt anliggende og mesteparten av fangstutbyttene går til husholdet og deles med andre.

Økt satsing på turisme som global vekstnæring vil tilføre mer kapital til lokalsamfunnet. Arbeidet med turisme vil opprettholde en mer sikker inntekt for yrkesfangerne i fremtiden, men samtidig blir de mer avhengig av penger for å dekke husholdets forbruk. De får mindre tid til fangsten, og atskillig mindre kjøtt og skinn vil allokere til hushold (mat og hundemat), marked og deling. De fleste av yrkesfangerne håper derfor at økonomien i forhold til fangstvirksomheten skal forbedre seg i fremtiden. Hvis økonomien ikke forbedrer seg, føler samtlige av de yngre yrkesfangerne seg tvunget til å bli lønnsarbeider, eller basere seg mer på turisme i fremtiden hvis de får mulighet til det, slik at de kan fortsette å drive med yrkesfangst ved siden av.

7.3 ”Den bærekraftige inuitt?”

Endringer i fangsttradisjoner viser seg å oppleves på en dyp og personlig måte. Dette kunne en stadig høre i uttalelsene fra enkelte av yrkesfangerne: ”Hadde det ikke vært for alle utlendingene og nåtidens avhengighet av penger, hadde vi fortsatt kunne levd som våre forfedre” (oversatt til norsk). Når de snakker om tiden før 1950-tallet, er det på samme måte som Sejersen hevder; en utbredt forestilling om at grønlenderne stod i en mer harmonisk og bærekraftig relasjon til naturen (jfr. kapittel 3.1). Flere av de mannlige yrkesfangerne snakket om hvor fint det var før i tiden og hvor idyllisk de antar at deres forfedre levde. Det var ingen kvotereguleringer på fangsten, men likevel rikelig med ressurser og nok mat til alle. De legger særlig vekt på å påpeke hvor liten betydning penger hadde før i tiden, samt at det var dårlig tilgang på alkohol og atskillig færre alkoholproblemer. I tillegg hevdes det at innbyggerne var langt mer avhengige av hverandre og inngikk i større sosiale fellesskap. Ettersom flere av fangstfamiliene tidligere var bedre økonomisk stilte, antas de også å ha vært mer lykkelig enn de er nå. Yrkesfangerne hevder at årsaken til denne oppfatningen skyldes at det var mye bedre vilkår for fangsten før i tiden og atskillig flere yrkesfanger, i tillegg til at fangstfamiliene var mye flinkere til å ta vare på hverandre. Likevel er det viktig å poengtere at ikke alle sider ved samfunnet antas å ha vært bedre før i tiden. De mindre dyktige fangerne/fangstfamiliene kunne også være dårlig økonomisk stilte og det var også en del utbredte sosiale problemer og intriger blant innbyggerne før i tiden. Mange kvinner hevder at de har det bedre som lønnsarbeidere og føler seg også mer selvstendig nå enn de gjorde før.

Til tross for at yrkesfangerne har en ide om at menneskene fungerte mer i pakt med naturen før i tiden, ønsker de ikke å gå tilbake til det gamle naturalhusholdningssystemet. De er klar over at det var andre rammebetingelser før i tiden og at disse rammebetingelsene har endret seg. For eksempel har vi sett at hvis yrkesfangerne er ute på fangst og har stort behov

for penger, er de blitt mindre villige til å dele fangstutbyttene med andre, noe som viser at praksisen med deling ikke fungerer like godt som før. Dette skyldes at de er blitt mer avhengige av penger, samt begrensninger i markedsomsetningen. Selv om de er bevisste på dette endrer de likevel atferd. På bakgrunn av dette kan vi på et teoretisk og abstrakt nivå beskrive yrkesfangerne som entreprenører, da de har utviklet nye strategier for å forbedre sin økonomiske situasjon. I følge Barth (1994:64) består et entreprenørforetak i å bryte gjennom barrierene mellom sfærer. Entreprenører vil først og fremst rette virksomheten mot de punktene i et økonomisk system hvor avvikene mellom verdifastsettelse er størst og deretter forsøke å gjennomføre brobyggende transaksjoner som kan utnytte disse avvikene.

Praksisen med å dele ute på fangst, som gis uttrykk for å være knyttet til *sila* og kosmologi, kan sies å være knyttet til ideen om "den bærekraftige inuit" og subsistensøkonomi. Den hindrer at de aller dyktigste fangerne skyter masse dyr og konverterer store mengder fangstutbytter over til markedet for å oppnå rikdom. Likevel viser det seg at yrkesfangerne forsøker å bryte barrierene mellom sfærene for å skape best mulige vilkår for seg selv, under nåtidens rammebetingelser. Etter hvert som rammebetingelsene har endret seg har yrkesfangerne fått større behov for penger for å klare seg i hverdagen. Dette resulterer i at det blir større konkurranse om fangstutbyttene og at de søker å få gjennomført det som for anledningen har størst mulighet for å vinne frem. Det er derfor viktig å se på bærekraft i sammenheng med de nåværende rammebetingelsene i samfunnet i sin helhet og ikke kun i enkelte deler av det.

Stryken (2000:182) hevder at det ofte er lite samsvar mellom det økonomisk lønnsomme og det økologisk forsvarlige. Årsaken til dette er at vår økonomiske tenkning er *kortsiktig*, mens naturen må forvaltes *langsiktig*. Samtidig er dette noe paradoksalt når både økonomi og økologi språklig sett har samme grunnstamme, *oikos* som betyr *hushold*. Av dette følger at en skal *husholdere* både i økonomien og naturen (ibid.). Som sagt viser begrepet *bærekraft* til opprettholdelse, mens *utvikling* viser til endring, og vi har derfor å gjøre med to bevegelser som går i forskjellig retning (jfr. kapittel 1.6). Når yrkesfangerne har fått større behov for penger til å dekke husholdets behov (økonomisk tenkning), er de blitt avhengig av å fange flere dyr enn før. Endringer i yrkesfangerens økonomiske situasjon har derfor ført til at det blir vanskeligere å tenke langsiktig (forvaltning av naturen). Samtidig er de klar over at de er nødt til å gjøre det hvis de skal opprettholde bærekraftige bestander av fangstdyr i fremtiden. Selv om de nå fokuserer på å ivareta den nåværende generasjonens behov, ønsker de ikke å ødelegge mulighetene for å sikre kommende generasjoners behov. Målet er å finne

en løsning på problemene, som hovedsakelig innebærer utfordringer i forholdet mellom økonomi og økologi.

7.3.1 Ideen om ”den bærekraftige inuitt”

Studiet av tradisjonell økologisk kunnskap er blitt hemmet av flere og ofte motstridende myter om tradisjonelle urfolk. I henhold til dette, hevder Berkes (1999:145) at folk flest har en ide om hva tradisjonelle folkeslag innbærer og viser eksempler med tre forskjellige myter av disse forenklete forestillingene.

Den første myten innebærer ”the Exotic Other”, som vanligvis er brukt av vestlige miljøaktivister som har en forestilling om at tradisjonelle folkeslag lever i ett med og er iboende samstemt med naturen. Dette gjør det mulig, på en uklar måte, å leve i ”balanse med deres omgivelser”. De er ”ecologically noble savages” og vil derfor ikke påføre noen skader i naturen. Nå for tiden er populære magasiner gjerne dekorert med bilder av urfolk på forsiden, der de blir fremstilt som å leve i ”harmoni med naturen”. Ellen (1993:126) argumenterer også for at ideen om tapt tradisjonell kunnskap på en eller annen måte blir assosiert med utdødde stammer. Et syn som utvetydig reproducerer ideen om ”primitive eksotiske Andre”. Det var imidlertid dette synet antropologen Edmund Leach beskrev som ”sentimental rubbish” (ibid.).

Den andre myten innebærer ”the Intruding Wastrel”. Her blir mennesker betraktet som unaturlige inntrengere, som ødeleggere av det uberørte økosystemet og som romvesener. Tradisjonelle folkeslag blir ikke betraktet som naturlige forvaltere av ressurser, men heller som overlegne, overtroiske, likegyldige og underutviklede mennesker. Dette synet setter spørsmålsteget over hvorvidt menneskene noen sinne har levd i ”balanse med naturen”. Menneskene blir betraktet som biologiske populasjoner som er begrenset av deres ressurser, prisgitt av naturkreftene og overnaturlig tro, og som riktig nok ikke har levd i så organiserte samfunn med deres egne kunnskap-praksis-tro system for å tilpasse og forvalte deres omgivelser. De har hatt liten innflytelse i de periodene populasjonstettheten har vært lav og teknologien enkel nok til å være miljøvennlig. Men de har en tendens til, selv som primitive jegere for flere tusen år tilbake i tid, å påføre miljømessige skader, som bevitnet av tidligere utryddelser (ibid.).

Den tredje myten om tradisjonelle folkeslag skildrer dem i form av en ”Noble Savage/Fallen Angel” dualitet, som mener de bør fortsette å leve som ”primitive”, hvis ikke kan de bli en trussel mot selve økosystemet som de lever i. Nordlige kulturelle miljøvernforkjempere ønsker å se eksotiske folkeslag bevart som idealiserte, overlegne

kulturer som lever i 'harmoni med naturen', uberørt av markedsøkonomien. Når slike kulturer er forurenset, blir folkeslaget en trussel mot deres egne omgivelser og mot dem selv, som falne engler som ikke kan gjøre noe som helst på en riktig måte (ibid.:145-146).

Berkes (ibid.:146) hevder at disse forenklete forestillingene om tradisjonelle folkeslag delvis overlapper hverandre, og at det kanskje er riktig å si at nesten alle som har en ide om hva tradisjonelle folkeslag innebærer, som regel har forutinntatte og ofte tvetydige forestillinger om dem. Mange mennesker, inkludert urfolk selv, kan delvis tro på en eller flere av disse forestillingene, og deres tenkning kan endre seg avhengig av hvilken gruppe av tradisjonelle folkeslag de tenker om. Debatten omkring tradisjonelle folkegrupper kan dermed reduseres til ett spørsmål: Er de naturlige naturvernere eller ikke? Myten om "the Exotic Other" mener at de er det, mens myten om "the Intruding Wastrel" mener at de ikke er det. Myten om "the Noble Savage/Fallen Angel" erkjenner at begge tilfeller er mulig, men tillater ikke et tredje valg eller nyanserte løsninger. Spørsmålet i seg selv er en del av problemet: en burde heller spørre, hva slags naturverning?

I den vestlige tradisjonen er det to fundamentalt forskjellige retninger av naturbevaring. Den ene retningen angår "fornuftig bevaring" av naturen der menneskene nyttiggjør seg av naturens ressurser og ønsker å unngå inngrep i naturen som ødelegger ressursene, mens den andre retningen innebærer å bevare naturen for naturens egen skyld og ikke for å sikre videre bruk (jfr. kapittel 1.6). Moderne naturvern kombinerer elementer fra begge disse retningene. Den skiller seg fra en "fornuftig bevaring" i dens avvisning av utilitarisme og instrumentelle verdier, eller natur-som-vare, og den skiller seg fra bevaring i dens avvisning (som urealistisk) av en ren hands-off tilnærming til naturen, i form av utstrakte villmarksområder som ikke er okkupert av mennesker (ibid.:151). Moderne naturvernere søker etter å opprettholde arter og økosystemer og har begynt å fokusere på biologisk mangfold som et overordnet mål. Hvordan det biologiske mangfoldet samhandler med tradisjonell bevaring av naturen er ett av de store spørsmålene i feltet av tradisjonell økologisk kunnskap. Hvis en forsøker å fremstille alle urfolk som naturvernere vil det innebære en urealistisk forventning om at urfolksgrupper skal bevare land som ble avstått til dem i samme stand som de mottok det. Dette skjer på et tidspunkt mange urfolksgrupper har blitt knyttet til markedsøkonomien og kan bli tvunget til å engasjere seg i aktiviteter som varierer i type og intensitet og skiller seg fra tradisjonelle mønstre og ressursbruk (ibid.).

I henhold til ideen om "den bærekraftige inuit", hevder også Kalland (2008) at intet samfunn kan forstås ut fra en ide. Med dette menes at det ikke er urfolk i seg selv som er bærekraftige, men selve konteksten. En må derfor se på bærekraft i samfunnet i sin helhet,

med både de økologiske, sosiale, kulturelle og økonomiske forholdene. Urfolk blir også utsatt for mye kritikk av blant annet forskere og media som forsøker å forstå dem ut fra ideen om ”den bærekraftige inuitt”. Men det har seg slik at en del urfolksgrupper og organisasjoner også fremstiller seg selv som ”fornuftige vernere” av naturen for å oppnå makt og legitimitet i det internasjonale samfunnet. Dette gjelder også inuittene på Grønland. Blant annet viser Rasmussen og Hansen (2002:91) til at det grønlandske Hjemmestyret utnyttet endringene som fant sted etter anti-selskinnskampanjene på 1970-80-tallet. Grønlenderne selv bruke utsagn som: ”Vi er et naturfolk og naturfolk lever i harmoni med naturen”, noe som medførte at det å være naturfolk kom til å fremstå som noe positivt i den vestlige opinionen. Ut fra dette kan en se at det å fremstille seg selv som ”fornuftige vernere” av naturen også kan slå tilbake på urfolksgruppene selv. Mange mener derfor at urfolk er kommet i ubalanse med naturen når de ikke lever opp til det som er forventet. Som sagt kritiserer Hansen (2001) inuittene på Grønland for å drive rovdrift på naturens ressurser og forsøker derfor å påvise at de grønlandske fangernes liv i perfekt balanse med naturen kun er snakk om en illusjon. Det er her viktig å ta i betraktning at det før i tiden var liten hensikt for de grønlandske fangerne å fange flere dyr enn det de hadde behov for til å spise, eller til å skaffe skinn for å sy klær av. Nå for tiden har yrkesfangerne behov for penger til å betale både husleie, strøm, vann og diesel til oppvarming. Når samfunnet stiller krav til endrede forbruksmønstre, endrer også menneskene seg. Det er ikke nødvendigvis lav populasjonstetthet i seg selv som har betydning, men fremfor alt *måter mennesker lever på*. Det viktige er å se på sammenhengen mellom hvor de lever, mengden de konsumerer og hvilken teknologi som blir brukt. Bruk av ressurser er også sedvanemessig regulert i mange lokalsamfunn, og en kan ikke forvente at urfolksgruppers mål for ressursbruk skal være identisk med vestlige miljøorganisasjoners mål for bevaring av naturen.

I henhold til forestillingen om ”den bærekraftige inuitt” er det også viktig å påpeke at de grønlandske inuittene ikke går rundt i naturen og lever *sammen* med dyrene. De lever *av* dyrene og fanger derfor antall dyr som de har behov for til å overleve og klare seg økonomisk. På bakgrunn av dette kan de fremfor alt sies å ha et pragmatisk og realistisk forhold til naturen.

7.3.2 Co-management

Kalland (2000:328) argumenterer for at det er en økende bevissthet om at naturens ressurser ikke er best regulert hvis lokalsamfunn som er avhengige av disse ressursene for deres ernæringsmessige, økonomiske, sosiale og kulturelle behov er brakt inn for aktiv deltagelse,

men at lokal deltakelse er essensielt for en holdbar forvaltning. Lokalfolk har på mange områder utviklet reguleringer som har hatt en naturbevarende innvirkning på naturens ressurser, selv om disse opprinnelig kan ha blitt motivert av andre overveielser. Han mener vi bør integrere lokal kunnskap og deltakelse i forvaltningen, men at vi likevel ikke må glemme verdien av vitenskapen, uten at vi gjentar de feilene som ofte er gjort i ressursforvaltningen ved å ignorere alternative paradigmer (ibid.:329). Videre argumenterer Kalland (ibid.) for at vi først og fremst har behov for institusjonelle løsninger, og at ivaretaende strategier som co-management kan være med på å skape bedre betingelser for bærekraftige samfunn i fremtiden.

Riset (2003) hevder at co-management systemer representerer en alternativ tilnærming, en som er mer samarbeidsvillig enn de statlige myndighetene. I henhold til dette siterer han Berkes (1997) for å vise til to grunnleggende antakelser som co-management er basert på. Den første innebærer at de lokale må ha en eierandel i bevaring og forvaltning, og for det andre må det foreligge et partnerskap mellom offentlige etater og lokalsamfunn (ibid.:235). Ved å gi en mer presis definisjon, er co-management ” (a) partnership in which governmental agencies, local communities and resource users, non-governmental organization and other stakeholders share, as appropriate to each context, the authority of a specific territory or a set of resources” (ibid.:236).

På flere steder i Canada og Alaska har det blitt innført forvaltningsorganer der lokalsamfunnet og forvaltningen formulerer en sammenhengende naturforvaltning. I det arktiske Nord-Amerika ble en samarbeidende forvaltning en dominant strategi for å løse problemer angående ressurskonflikter gjennom hele 1990-tallet. I mange saker ble det suksessfullt gitt lokale grupper et politisk overtak i forhold til makt fra utsiden. Dette gjelder blant annet Yup'ik inuittene fra Vest-Alaska, der konflikter mellom lokalbefolkningen og staten ble erstattet av forhandlinger og samarbeid (Mulder & Coppolillo 1995:177).

Likevel er det viktig å ta i betraktning at co-management ikke er uproblematisk og det gir heller ikke noen garanti for en fornuftig forvaltning eller rettferdig fordeling av ressurser. Sejersen (2003:74) hevder at det er en overhengende fare for at et slikt samarbeidsorgan kan føre til et nytt og fjernt syn på sentraladministrasjonen. Det kan være vanskelig å glemme flere års misnøye med forvaltningen og biologene, og dermed vanskelig å komme frem til forhandlinger og samarbeid om ressursforvaltningen. For mye lokal delegering kan også føre til at de som tar avgjørelsene, samtidig har interesser i sakene. Det er derfor viktig å få klarlagt hvor mye makt hver av partene skal ha. Er det blant annet snakk om et organ der staten har makten og integrerer de lokale, eller er det snakk om en maktdeling der staten og de

lokale deler ansvaret om forvaltningen? (ibid.:75-76). I henhold til dette viser også Riseth (2003:327) til at innføringen av co-management i den samiske reindriften i Norge har gitt ulike resultater. Han mener det derfor er viktig å kombinere utfordringer og dilemmaer som er knyttet til produksjonsfaktorer som angår land, flokk og mann (arbeid) når en skal analysere betingelsene for co-management. Han hevder det er åpenbart at der den moderne samiske reindriftsledelsen blir berørt, vil kombinasjonen av et sterkt ytre press på landområdene og svak ekstern eiendomsrett forårsake stress innen bransjen som helhet. Suksessen av co-management vil dermed være avhengig av i hvilken grad systemet klarer å håndtere dette presset samtidig, noe som utgjør en dobbel utfordring. Videre er den langsiktige suksessen av co-management systemer avhengig av samarbeid på bred basis, både fra statlig og urfolkets side. Det er viktig å skape tillit gjennom anerkjennelse av urfolks rettigheter, som anvendt i alle deler og alle nivåer i offentlig styresett. Urfolks frivillige organisasjoner bør også arbeide for å utvide deres nivå av representasjon og indre samhold (ibid.:244).

Når det gjelder verdikonflikter i naturforvaltningen, tillegges naturen verdier av dem som bruker den og har et forhold til den. Stryken (2000:160) hevder at alle verdier egentlig er sosiale verdier, uavhengig om de er økologiske, kulturelle, økonomiske eller religiøse. Det er i sosiale sammenhenger verdiene får mening for de som hevder dem. På denne måten vil ikke naturforvaltningen primært dreie seg om å regulere *forholdet mellom natur og mennesker*, men *mellom mennesker*. Det dreier seg først og fremst om *hvem* som skal utnytte ressursene, *hvordan* de skal brukes, og i ytterste fall *om* de skal brukes (ibid.). Blant annet kan den offentlige miljøforvaltningen og lokalsamfunn ha ulike oppfatninger om hva som er en bærekraftig forvaltning. Måten bærekraftbegrepet fortolkes på er i neste omgang avgjørende for partenes innflytelse og legitimeringsgrunnlag. Miljøforvaltningen på sin side, kan oppfatte bærekraft som knyttet til bevaring av en viss mengde levesteder for arter og minst mulig endring i naturens økologiske funksjoner. Mens lokalsamfunn på sin side, kan oppfatte en rimelig grad av ressursutnyttelse som bærekraftig, det Stryken (ibid.) kaller for *bærekraftig høsting*. Her vil fravær av ressurser fra lokalsamfunnet dets tilknytning til og dets identitetsfølelse overfor de lokale omgivelsene.

I Ittoqqortoormiit er det først og fremst viktig at forvaltningen får tillit til den lokale kunnskapen som fangerne er i besittelse av, da den bygger på lang erfaring og kunnskaper om naturen og dyrelivet. Det er viktig at forvaltningen forstår at fangerne selv også ønsker å opprettholde bærekraftige bestander av de ulike fangstdyrene, slik at de kan fortsette å leve som yrkesfagere i fremtiden. Fangerne må også få tillit til forvaltningen, da forvaltningen forsøker å gjøre det de kan for å forbedre yrkesfagernes situasjon. De forsøker å finne best

mulige løsninger for å opprettholde bærekraftige bestander av de ulike dyreartene og for at lokalbefolkningen skal kunne fortsette å drive med fangst i fremtiden. Yrkesfangerne bør også begynne å organisere seg slik at de kan utfordre de gjeldende normene i samfunnet i tiden fremover. På denne måten kan partene komme nærmere hverandre og dermed utvikle tillit og felles mål. Co-management kan også bidra til å gi noe av makten tilbake til yrkesfangerne, slik at avmaktssituasjonen dempes og yrkesfangerne selv kan føle at de er med på å påvirke beslutningstakingen i denne konfliktfylte situasjonen. Likevel er utfordringene antakelig så mye knyttet til utvikling og endrede omsetningskanaler at det skaper en negativ spiral i forhold til det å kunne opprettholde en fangsttilpasning.

7.4 Hvordan kan vi forstå TEK?

TEK blir gjerne forbundet med kunnskap som urfolk er i besittelse av. Et formål med denne oppgaven er å vise at TEK ikke kan sees på som en kunnskap i seg selv. TEK må også forstås som en metodologi for fremskaffing av data om tilpasning gjennom detaljer og grundige beskrivelser av både utnyttelse av ressurser og hvordan ressursene distribueres i ulike kanaler.

Ved bruk av TEK som analyseverktøy i studiet av fangstfolket i Ittoqqortoormiit har jeg oppnådd innsikt i hvordan fangstyrket er tilpasset de lokale omgivelsene. Ved bruk av ulike grader av deltagende observasjon har jeg først og fremst fremskaffet data om hvordan fangerne har tilpasset sine fangstmetoder etter dyrelivet og årstidene, og hvordan praksiser med deling fungerer under fangst og i byen. Videre har deltagende observasjon, samtaler og intervjuer gitt meg utfyllende informasjon om tidligere og nåværende bruk av de lokale ressursene. Dette viser til at TEK omhandler studiet av både omsetning av fangstprodukter, hvordan fangstproduktene distribueres i ulike kanaler, samt ulike prinsipper for sirkulasjon.

Bruk av deltagende observasjon, samtaler og intervjuer har også gitt meg innsikt i hvordan fangerne tenker om og opplever sin situasjon. På denne måten har jeg fremskaffet data om problemene som de møter i sitt daglige virke og som i stor grad er knyttet til salg av fangstprodukter og endrede markedsbetingelser, ressursforvaltningen, klimaendringer og turismeproblematikk. TEK må derfor også sees i sammenheng med den overordnede konteksten dette skjer innenfor, noe som viser til at TEK også omhandler studier av både økologi, økonomi og politikk. TEK er derfor kun anvendbart hvis vi forstår det på en spesiell måte og ikke som en absolutt størrelse.

8.0 REFERANSER

Litteraturliste

- Aase, T. H.** (1997). "En status som passer for meg? Deltagende observasjon i Pakistan", i Fossåskaret, E., O. L. Fuglestad, og T. H. Aase (red.). *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, J.** (2005). *Grønland. På opplevelse i kajak*. Danmark: Nordisk Forlag A/S, København.
- Barth, F.** (1994). "Økonomiske sfærer i Darfur", i F. Bart: *Manifestasjon og prosess*, ss. 46-65. Oslo: Universitetsforlaget.
- Berkes, F.** (1999). *Sacred Ecology. Traditional Ecological Knowledge and Resource Management*. USA: Taylor & Francis.
- Born, E. W.** (1983). "Havpattedyr og havfugle i Scoresby Sund: fangst og forekomst". Rapport til Råstofforvaltningen for Grønland og Grønlands Fiskeri- og Miljøundersøgelser. Copenhagen: Danibu ApS.
- Briggs, J. L.** (1970a). *Never in Anger. Portrait of an Eskimo Family*. England: Harvard University Press.
- Briggs, J. L.** (1970b). "Kapluna Daughter". I Golde, Peggy (ed.). *Women in the Field. Anthropological Experiences*. Aldine Publishing Company, Chicago.
- Buijs, C., og A. Nooter.** (1996). "Skindboykottens konsekvenser for et Fangersamfund i Østgrønland. En undersøgelsesrapport". Amsterdam. (Oversat av Bente Straatman-Cortsen).
- Cruikshank, J.** (2005). *Do Glaciers Listen? Local Knowledge, Colonial Encounters, & Social Imagination*. Canada: University of British Columbia Press.

- Dahl, J.** (1986). *Arktisk selvstyre – historien bag og rammerne for det grønlandske Hjemmestyre*. Viborg: Akademisk Forlag.
- Dahl, J.** (2000). *Saqqaq: An Inuit Hunting Community in the Modern World*. Canada: University of Toronto Press.
- Dietz, R., M. P. Heide-Jørgensen, og E. W. Born** (1985). ”Havpattedyr i Øst-Grønland”. Rapport til Råstofforvaltningen for Grønland. Copenhagen: Danibu Aps.
- Ellen, R.** (1993). ”Rhetoric, practice and incentive in the face of the changing times. In *Environmentalism: The View from Anthropology* (K. Milton, ed.). London & New York: Routledge.
- Eriksen, T. H.** (1998). *Små steder – store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Escobar, A.** (2001). ”Culture Sits in Places: Reflections on Globalism and Subaltern Strategies of Localization”. *Political Geography* 20, no 2:139-174.
- Feit, H. A.** (1991). ”The Construction of Algonquian hunting Territories”. In Stocking, G.W.jr. (ed.): *Colonial Situations. Essays on the Contextualization of Ethnographic Knowledge*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Ford, J. D., B. Smit, and J. Wandel.** (2006). ”Vulnerability to climate change in the Arctic: A case study from Arctic Bay, Canada”. *Global Environmental Change* 16:145-160.
- Fossåskaret, E.** (1997). ”Ustrukturerte intervjuer med få informanter gir i seg selv ikke noen kvalitativ undersøkelse”, i Fossåskaret, E., O. L. Fuglestad, og T. H. Aase (red.). *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gadgil, M., F. Berkes, and C. Folke.** (1993). ”Indigenous knowledge of biodiversity conservation. *Ambio* 22:151-156.

- Grønhaug, R.** (1987). "Chayanovs regel", i Larsen, Stein. U. (red.). *Lov og Struktur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, K.** (2001). *Farvel til Grønlands natur*. København: Gads Forlag.
- Hassol, S. J.** (2004). *ACIA, Impacts of a Warming Arctic: Arctic Climate Impact Assessment*. Canada: Cambridge University Press.
- Henriksen, G.** (2000). *Hunters in the Barrens. The Naskapi on the Edge of the White Man's World*. Newfoundland: ISER Books.
- Hovelsrud, G. K.** (1997). *The Seal: Integration of an East Greenlandic Economy*. Doctoral, Brandeis University, Wlatham, Massachusetts, USA.
- Ingold, T.** (1996). "Hunting and Gathering as Ways of Perceiving the Environment", in R. Ellen og K. Fukui (red.). *Redefining Nature. Ecology, Culture and Domestication*. Oxford: Berg.
- Kalland, A.** (2000). "Chapter 11: Indigenous Knowledge: Prospects and Limitations" in *Indigenous environmental and its transformations: critical anthropological perspectives*, Studies in environmental anthropology; vol. 5. Edited by R. Ellen, A. Bicker, and P. Parkes, pp. 319-335. Amsterdam: Harwood Academic Publ.
- Kalland, A.** (2008). "Det religiøse miljøparadigmet og de Andre". *Norsk antropologisk Tidsskrift*, Nr 02-03: 94-106.
- Kleivan, H. C.** (1962). "Økologisk endring i Labrador". *Naturen*, nr. 4.
- Kromann, J.** (2003). "Fødevarerikkerhed i Ittoqqortoormiit". Arbejdsrapport nr. 182. NORS nr. 59. Publikationer fra Geografi. Institut for Geografi og Internationale Udviklingsstudier, Roskilde Universitetscenter.
- Lafferty, W. M., og O. Langhelle.** (1995). *Bærekraftig udvikling*. Oslo: Gyldendal.

- Malnes, M., og K. Midgaard.** (2003). *Politisk tenkning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mauss, M. C.** [1922] (1995). *Gaven. Utsvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. (oversatt og med etterord av T. H. Eriksen). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Mikkelsen, P. S.** (1994). *Nordøstgrønland 1908-60. Fangstmandsperioden*. Dansk Polarcenter: AiO Tryk as.
- Moore, S. E., and H. P. Huntington.** (2008). "Arctic marine mammals and climate change: Impacts and resilience". *Ecological Applications*, 18(2) Supplement, pp. S157-S165.
- Mulder, M. B., and P. Cappolillo.** (2005). *Conservation. Linking Ecology, Economics and Culture*. New Jersey: Princeton University Press.
- Nielsen, F. S.** (1996). *Nærmere kommer du ikke. Håndbok i antropologisk feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nooter, G. W.** (1984). "1884-1984, A century of changes in East-Greenland", in: *Life and survival in the Arctic, The Hague*.
- Nuttall, M.** (2009). "Living in a World of Movement: Human Resilience to Environmental Instability in Greenland", in *Anthropology & climate change. From Encounters to Actions*. Edited by S. A. Create & M. Nuttall, pp. 292-326. California: Left Coast Press, CA.
- Peters, E. J.** (2002). "Views of traditional ecological knowledge in co-management bodies In Nunavik, Quebec". *Polar Record* 39 (208): 49-60 (2003).
- Rasmussen, O. R., og K. L. Hansen.** *Begreber, borgerdeltagelse og økonomi. Naturforvaltning og kultur*. NORS: Sisiumut Museum.
- Riseth, J. Å.** (2003). "Sami Reindeer Management in Norway: Modernization Challenges and Conflicting Strategies. Reflections Upon the Co-management Alternative", in: *Indigenous Peoples: Resource Management and Global Rights*. Edited by S. Jentoft, H. Minde & R. Nilsen. The Netherlands: Eburon Academic Publishers.

Pinkerton, E. (1989). "Introduction. Attaining better fisheries management through co-management: prospects, problems, and propositions". In E. Pinkerton (ed.), *Co-operative management of local fisheries*. Vancouver: University of British Columbia Press.

Robert-Lamblin, J. (1986). *Ammassalik-udvandrerne i Scoresbysund. En demografisk og socio-økonomisk undersøgelse af deres tilpasning*. Nuuk: Ilisimatusafik.

(oversat fra fransk til dansk av Finn Breinholt Larsen)

Rybråten, S. (2006). "*Naturen kan ikke styres*". - *Natursyn, identitet og holdninger til statlig forvaltning av levende ressurser i Qeqertarsuaq, Vest-Grønland*. Masteroppgave, Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo.

Rybråten, S. (2009). "Vi er qeqertarsuarmit" – Naturrelasjoner og lokal tilhørighet blant kvinner i Qeqertarsuaq, Vest-Grønland. *Norsk antropologisk tidsskrift*, (1-2): 44-56.

Sahlins, M. (1972). *Stone Age Economics*. Chicago: Aldine Atherton.

Sandell, H. T., og B. Sandell. (1991). "Archaeology and environment in the Scoresby Sund fjord: Ethno-archaeological investigations of the last Thule culture of Northeast Greenland", i *Meddelelser om Grønland, Man & Society 1991-15*. Copenhagen: Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland.

Sandell, B., og H. T. Sandell. (1999). *Paleo-Eskimo Settlements in Scoresby Sund, Northeast Greenland*. Copenhagen: Danish Polar Center.

Sejersen, F. (1998). *Strategies for Sustainability and Management of People. An Analysis of Hunting and Environmental Perceptions in Greenland with a Special Focus on Sisimiut*. Ph.d.-afhandling indleveret til Humanistisk Fakultet, Københavns Universitet.

Sejersen, F. (2001). "Hunting and management of beluga whales (*Delphinapterus leucas*) in Greenland: Changing strategies to cope with new national and local interest. *Arctic* 54 (4): 431-443.

Sejersen, F. (2003). *Grønlands Naturforvaltning. Ressourcer og fangstrettigheder*. Danmark: Akademisk Forlag A/S.

Sejersen, F. (2004a). "Horizon of Sustainability in Greenland: Inuit Landscapes of Memory and Vision". *Arctic Anthropology* 41 (1): 71-89.

Sejersen, F. (2004b). "Local Knowledge in Greenland: Arctic Perspectives and Contextual Differences". I Anderson, David, G., & Mark Nuttall (eds.). *Cultivating Arctic Landscapes. Knowing and Managing Animals in the Circumpolar North*. New York: Berghahn Books.

Spradley, J. P. (1980). *Participant observation*. USA: Wadsworth Thomson Learning.

Stenseth, N. C., og K. Hertzberg (red.) (1992). *Ikke bare si det, men gjøre det! Om bærekraftig utvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Stryken, A. C. (2000). *Bærekraft og naturbruk. Naturforvaltning fra miljøetikk til praktisk politikk*. Oslo: Topografisk Forlag.

Stryken, A. C. (2005). *Grønland*. Oslo: Topografisk Forlag.

Søndergård, Jens. (1981). "Greenpeace. Historien om den lange kamp". Greenpeace-Danmark.

Toniazzo, T., J. M. Gregory, and P. Huybrechts. (2004). "Climatic Impact of a Greenland Deglaciation and Its Possible Irreversibility". *American Meteorological Society*.

Turner, N. J., M. B. Ignace, and R. Ignace (2000). "Traditional Ecological Knowledge and Wisdom of Aboriginal Peoples in British Columbia". *Ecological Applications* 10:1275-1287.

Vibe, C. (1950). "The Marine Mammals and the Marine fauna in the Thule District". *Meddr Grønland* 1950 (6): 115 pp.

Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: Seek AS.

Weiner, A. B. (1988). *The Trobrianders of Papua New Guinea*. USA: Wadsworth, Thompson Learning.

Woodburn, J. (1998). "Sharing is not a form of exchange: An analysis of property-sharing in immediate-return-gather societies", in C. N. Hann (red.). *Property Relations. Reviewing the Anthropological Tradition*, s. 48-63, Cambridge University Press.

Offentlige dokumenter

Befolkningsstatistikk fra Kommuneqarfik Sermersooq i Ittoqqortoormiit (Scoresbysund)

29.03.10 (statistikk fått fra ansatte i kommunen)

Statistikk på antall fangere fra Kommuneqarfik Sermersooq i Ittoqqortoormiit

(Scoresbysund) 29.03.10 (statistikk fått fra ansatte i kommunen)

Statistikk på antall hunder fra Kommuneqarfik Sermersooq i Ittoqqortoormiit

(Scoresbysund) 29.03.10 (statistikk fått fra ansatte i kommunen)

ILO-konvensjon nr. 107 og nr.169 om urfolks rettigheter

Grønlands Hjemmestyre: Selvstyrekommissionen (2003). ”Betænkning afgivet af Selvstyrekommissionen, april 2003”. Århus: Jydsk Centraltrykkeri A/S.

Landstingslov nr. 1 af 16.mai 2008 om ændring af landstingslov om fangst og jagt
(ændring af bruttoindkomstgrundlaget, delegation af kompetence til kommunerne)

Landstingsforordning nr.10 af 20.november 2006 om erhvervsfremme af fiskeri og fangst

Grønlands selvstyre: Styrelsen for Fiskeri, Fangst og Landbrug (2009). ”Piniarneq 2010. Jaktinformasjon og fangstregistrering”. Nuuk: ScanPrint.

Avisartikler

Ekstra Bladet FACTS (1994) (Torsdag 7.juli). ”Polarrocker på fangst”, av Philip Lauritzen.

Internettkilder

<http://hjortefot.vgb.no/2009/03/05/eu-knuser-urbefolkningen/> (sist lest 16.05.11)

<http://www.npolar.no/no/forskning/tema/miljogifter.html> (sist lest 16.05.11)

<http://www.npolar.no/no/tjenester/publikasjoner/faktaark/effekter-miljogifter-arktis.html>
(sist lest 16.05.11)

<http://dk.nanoq.gl/Emner/Erhverv/Erhvervsomraader/Turisme.aspx> (sist lest 01.05.11)

http://dk.nanoq.gl/Emner/Erhverv/Erhvervsomraader/Fangst_og_Jagt.aspx (sist lest 01.05.11)

<http://www.forskning.no/artikler/2010/juli/255940> (sist lest 01.05.11)

<http://www.npolar.no/no> (sist lest 01.05.11)

<http://npweb.npolar.no/tema/Arter/alkekonge> (sist lest 01.05.11)

APPENDIKS 1: OVERSIKT OVER DE VIKTIGSTE FANGSTDYRENE

Ringsel (Pusa hispida).

Ringselen er den minste av de grønlandske selartene. Lengden varierer normalt sett fra 1.1-1.6 meter og på vinteren når de er tykkest veier de ca. 50-110 kg. Ringselene lever i områder med mye is, hovedsakelig på Nord- og Øst-Grønland²⁵. De foretrekker å oppholde seg i fjorder, og livnærer seg hovedsakelig av fisk og krepsdyr. Om våren og vinteren spiser ringselene mest polartorsk, mens om sommeren spiser de hovedsakelig svermende krepsdyr (Born 1983:40). I motsetning til andre arktiske seler, er ringselene i stand til å holde pustehuller åpne i is som er opp til to og en halv meter tykk (Vibe 1950:70). I forbindelse med disse pustehullene, lager de seg en snøhule mellom isen og snøen. På et tidspunkt mellom slutten av mars til midten av april føder (kaster) som regel hunnselene en selunge hver inne i snøhulen i ittoqqortoormiitområdet. I 2010 er ringselbestanden på Grønland beregnet å være på ca. en million²⁶.

Grønlandssel (Pagophilus groenlandicus)

Grønlandsselene er noe større enn ringselene. De voksne hannene blir i gjennomsnitt ca. 1,7 meter og kan veie opp til 200 kg, mens hunnene er noe mindre. De oppholder seg i områder med lettere drivis og grunt vann, der de livnærer seg av polartorsk. Når det gjelder hovedtrekkene i grønlandsselenes vandringer, samles de voksne selene på bestemte yngleområder ved Newfoundland, Hvitehavet og Jan Mayen. Ved Newfoundland og i Hvitehavet kastes ungene fra slutten av februar til begynnelsen av mars, mens ved Jan Mayen starter kasteperiodene som regel i slutten av mars. På samme måte som de andre grønlandske selartene, blir ikke grønlandsselene kjønnsmodne før de er omkring fem år. For de kjønnsmodne selene, foregår parringen normalt umiddelbart etter dieperioden, og når parringssesongen er overstått samles de i store konsentrasjoner for å felle²⁷. Når hårfellingssesongen er over svømmer de fleste grønlandsselene fra Newfoundland og

---

²⁵ <http://www.natur.gl/index.php?id=1012>

²⁶ Tall på ringselbestanden er fått fra departementet for Fiskeri, Fangst og Landbruk i Nuuk.

²⁷ <http://www.natur.gl/index.php?id=73&L=2>

nordover, og sprer seg i områder mellom Øst-Grønland og Jan Mayen (Born 1983:62). I 2010 er grønlandsselbestanden på Grønland beregnet å være på omtrent syv til åtte million²⁸.

Klappmyss (*Cystophora cristata*)

Klappmyssen er en relativt stor sel. De fullt utvoksede hannene kan bli opp til 2,6 meter og om vinteren kan de veie nærmere 450 kg. De fullt utvoksede hunnene er ca. 2 meter og veier ca. 300 kg. I løpet av vinteren samles klappmyssene på yngleområdene, som blant annet ligger ved Davis Stredet utenfor Nuuk, ved Newfoundland og utenfor Nordøst-Grønland. Klappmyssene som yngler og feller utenfor kysten av Nordøst-Grønland i juni-juli, oppholder seg også i den tunge pakkisen utfor Øst-Grønland mesteparten av året. I de kystnære områdene spiser klappmyssene ofte store fisker, som for eksempel blåkveite, uer og torsk, samt blekkspruter²⁹. I 2010 er klappmyssbestanden beregnet å være på ca. en million³⁰.

Storkobbe (*Erignathus barbatus*)

Storkobben vandrer langs store deler av grønlandskysten, og både reproduksjon og felling av pelsen foregår i hele området rundt Grønland. De trekker vanligvis til områder med drivende pakkis og små isflak. Hanner og hunner er nesten like store, da de kan bli opp til 2,3-2,5 meter og veie nærmere 400 kg³¹. Klappmyssen livnærer seg av ulike dyr som lever i havet, og i ittoqqortoormiitområdet spiser den hovedsakelig polartorsk og ulke, sitert fra Pedersen (1930), i (Sandell & Sandell 1991:14).

Hvalross (*Odobenus rosmarus*)

Hvalrosser er relativt store dyr. Voksne hanner er rundt 3.5 meter og veier ca. 1500 kg, mens hunnene er omtrent 2.5 meter og veier ca. 900 kg. Hvalrossene har en sirkumpolar utbredelse, og i det nordøstlige havet befinner hvalrossene seg i områder med grunt vann langs kysten av Øst-Grønland, Svalbard, Frans Josefs Land og ned til det sørlige Barents- og Karahavet.

---

²⁸ Tall på grønlandsselbestanden er fått fra departementet for Fiskeri, Fangst og Landbruk i Nuuk.

²⁹ <http://www.natur.gl/index.php?id=64>

³⁰ Tall på klappmyssbestanden er fått fra departementet for Fiskeri, Fangst og Landbruk i Nuuk.

³¹ <http://www.natur.gl/index.php?id=474>

Hvalrosser er ekstremt sosiale dyr og opptrer som oftest i flokk, også når de er ute og svømmer og dykker. Utenom paringstiden holder de voksne hannene seg gjerne i egne flokker, og enslige dyr som observeres på land eller på isen er også ofte hanner. Hunnene får unger i mai, og rett før kastingen trekker den drektige hunnen seg unna flokken og får ungen alene på et isflak. Hvalrossene er avhengige av store områder med grunt vann og egnede forhold for muslinger som de foretrekker å spise. Om vinteren må det derfor være tilgang på åpent vann slik at ikke isen hindrer dem i å nå disse områdene, i tillegg til at det må være områder i nærheten hvor de kan legge seg og hvile. De hviler seg som oftest på isflak om vinteren, mens om sommeren og høsten hviler de seg gjerne på strender, holmer og skjær. Noen hvalrosser spiser også fugler og andre marine pattedyr. I ittoqqortoormiitområdet spiser hvalrossene også ringsel³².

Isbjørn (*Ursus maritimus*)

Isbjørnen er den største av bjørneartene. Hannbjørnene veier gjennomsnittlig ca. 500 kg og noen isbjørnhanner kan veie helt opp til 800-1500 kg. Fra snute til halepiss er de ca. 2.85 meter. Hunnene er mindre og veier gjennomsnittlig ca. 200 kg, og enkelte isbjørnhunner kan veie opp til 400 kg. Vekten varierer avhengig av de ulike årstidene. På slutten av vinteren er bjørnene tynneste, mens på våren kan de fordoble vekten hvis de har rikelig med mat. Isbjørnhunnen blir kjønnsmoden i 4-5 års alderen og hannen et år senere. Fødselen finner sted i desember/januar, i et hi som er gravet i snøen. Hiet anlegges som oftest på land i nærheten av havet, men kan i Beauforthavet også anlegges på flerårig drivis. Isbjørnen er fantastisk godt tilpasset arktiske forhold og livet på sjøisen. Den er spesialist i å fange ringseler som er det viktigste byttedyret, især unge og uerfarne ringseler. Isbjørnene kan snuse seg frem til ringselens snøhuler der ungene befinner seg og bryte seg gjennom snødekket til snøhulen med sin tunge vekt. I tillegg er også grønlandssel, klappmyss og storkobbe viktige fangstedyr for isbjørnen³³. Våren er den viktigste tiden, der isbjørnen opptar ca. 75-85 % av energien som den skal leve av resten av året.

---

³² <http://npweb.npolar.no/tema/Arter/hvalross>

³³ <http://www.natur.gl/index.php?id=852>

Narhval (*Monodon monoceros*)

Narhvalene befinner seg hovedsakelig i nordatlantiske områder og de er mest tallrike i østlige deler av kanadisk Arktis og langs grønlandskysten. Narhvalen er en middels stor tannhval. Hannene kan bli opp til 5 meter lange og veie omtrent 1600 kg, mens hunnene kan bli opp til 4 meter lange og veie 1000 kg. De opptrer som oftest i flokk, fra små grupper på noen få hvaler til store ansamlinger på over 1000 dyr. De oppholder seg i områder med drivis mesteparten av året, men svømmer også til tider inn i isfrie grunne fjorder. Når fjordene fryser til, beveger de seg til havs igjen og oppholder seg i drivisen. Narhvalene er kjent for å være vanskelig å observere, da de har en god kamuflasjefarge, samt at de trekker seg unna når de hører båter. Om sommeren er det vanlig å enten se rene flokker med hanner eller rene flokker med hunner og kalver som blir født i juli/august. Narhvalene spiser lite i de isfrie periodene på sommeren, men feter seg opp om høsten, vinteren og våren når de oppholder seg i drivisen. De livnærer seg for det mest av polartorsk, blåkveite, bunnlevende blekkspruter, samt andre bunndyr³⁴.

Moskusokse (*Ovibos moschatus*)

Moskusoksene minner om får og okser. De har en skulderhøyde på opp til 1.5 meter og de voksne hannene veier omtrent 320 kg, mens hunnene er noe mindre og veier ca. 200 kg. Moskusokser er drøvtyggere og spiser forskjellige sorter gress. Om sommeren og under parringssesongen lever moskusene i ”falske” harem, det vil si at i flokkene på mer enn 5-10 dyr er det ofte mer enn en hann. Parringssesongen varer fra slutten av august til begynnelsen av oktober, og hunnene føder en kalv, i sjeldne tilfeller to kalver, i april-mai. I vinterhalvåret har moskusene en tendens til å samle seg, gjerne i grupper på omkring 50-60 dyr³⁵.

---

³⁴ <http://npweb.npolar.no/tema/Arter/narhval>

³⁵ <http://www.natur.gl/index.php?id=74&L=2>

APPENDIKS 2: TABELLER

TABELL 1: Offisiell statistikk over fangsttall fra ringsel registrert i Ittoqqortoormiit

Både yrkesfangerne og fritidsfangerne fører en slags fangstjournal der de registrerer alt de har fanget i løpet av rapporteringsåret som gjelder fra 1.oktober til 30.september. I midten av oktober skal fangstregistreringsskjemaet sendes til departementet for fiskeri, fangst og landbruk i Nuuk, som registrerer all fangsten på Grønland. Fra 2000/2001 til 2007/2008 ble følgende fangsttall for ringsel registrert i Ittoqqortoormiit:

	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>2004</u>	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
Ringsel (våpen)	1660	1713	1357	1671	1636	1519	1209	794	
Ringsel (garn)	1243	1093	719	527	292	179	316	324	

TABELL 2: Fangsttall fra ringsel i Iddaajimmii (1971/72) registrert av en fanger

(A hunter catch for ringed seals in November and March. Ittaajimmiit (Kap Hope) 1971/72, i Sandell og Sandells tabell nr. 9, 1991:100).

November Dato

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31
1 3 1 1 1 1 2 2 1 7 2 1 3 1 1 2 5 = 34

Mars Dato

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31
1 3 1 1 5 5 3 7 7 2 2 5 = 42

TABELL 3: Et utvalg av lokale grønlandske matvarer med gjeldende priser for 2010

Desember 20.12.2007

Kalaalimerngit akii nutaat	Nye priser på lokale grønlandske matvarer	Prisene er i danske kroner (DKK)
Nerisassat	Kjøttvarer	
Appa	Lomvi	Kr. 50,00
Alleq	Havelle	Kr. 30,00
Appaliarsuk	Alkekonge	Kr. 10,00
Maleesartaq	Ærfugl	Kr. 65,00
Nerleq	Grågå	Kr. 150,00
Nerleq mikineq	Hvitkinngås	Kr. 100,00
Quseeq	Måkeunge	Kr. 50,00
Aqisseq	Rype	Kr. 50,00
Taateraaq	Krykkje	Kr. 15,00
Serfaq	Teist	Kr. 30,00
Appaliarsuup mannia	Alkekongeegg	Kr. 5,00
Ukaleq	Hare	Kr. 120,00
Kaporniagaq kiilumut	Rør pr. kg.	Kr. 60,00
Kapporniakkat panertut kiilimut	Tørket rør pr. kg.	Kr. 200,00
Uukkat kiilumut	Polartorsk pr. kg.	Kr. 30,00
Qivaaqqit kiilumut	Ulke pr. kg.	Kr. 20,00
Anneq ameqanngitsoq	Storkobbe u/skinn	Kr. 600,00
Niiniarteq ameqanngitsoq	Klappmyss u/skinn	Kr. 600,00
Nalanginnaq ameqanngitsoq	Grønlandssel u/skinn	Kr. 600,00
Puisi neqaannaq	Selskrott	Kr. 400,00
Puisip neqaa kiilimut	Selkjøtt pr. kg.	Kr. 50,00
Puisip sanerai panertut	Tørket selkjøtt (ribbein)	Kr. 250,00
Puisip saki ai panertut	Tørket selkjøtt (bryster)	Kr. 100,00
Nannup neqaa kiilumut	Isbjørnkjøtt pr. kg.	Kr. 85,00
Nannup uummataa	Isbjørnhjerte	Kr. 50,00

Nannup alittuutaa	Isbjørntunge	Kr. 50,00
Nannup amungaaajaa metrimut	Isbjørntarm pr. meter	Kr. 50,00
Nannup niilarpia	Isbjørn magesekk	Kr. 200,00
Nannup niaqua neqitalik	Isbjørnkranie m/kjøtt	Kr. 1000,00
Aarup neqaa kiilumut	Hvalrosskjøtt	Kr. 85,00
Aarup uliivia kiilumut	Hvalrosskinn pr. kg	Kr. 85,00
Qilalukkap neqaa kiilumut	Narhvalskjøtt pr. kg.	Kr. 50,00
Qilalukkap nikkua kiilumut	Tørket narhvalskjøtt pr. kg.	Kr. 200,00
Mattaq kiilumut	Mattaq pr. kg. (narhval)	Kr. 120,00
Umimmaap neqaa kiilumut	Moskuskjøtt pr. kg.	Kr. 85,00
Tikaagulliup neqaa kiilumut	Mattaq pr. kg. (vågehval)	Kr. 100,00
Tikaagulliup qiporaa kiilumut	Vågehval <i>qiporaa</i> , (mattaq, spekk og kjøtt) pr. kg.	Kr. 100,00
Qimmeq inersimasoq	Kjøp av levende voksen hund	Kr. 750,00

